

Piotr Wierzbicki

Spišsko-sadecká obchodná cesta

**Náčrt zo spišských zdrojov a hradov Lubovňa,
Podolíneec, Nový Sącz a Czorsztyń.**

NOVÝ SĄCZ – LUBOVŇA 2010

Obsah

Predslov ♦ s. 3

Úvod autora ♦ s. 4

Kapitola I

Spišsko-sadecká obchodná cesta od XV. storočia do roku 1772 ♦ s. 5

Kapitola II

Pramene k dejinám Spiša. Výpis z repertoria Stanislava Kutrzebu z Hlavného archívu starodávnych dokumentov v Krakove, Oddelenie na Waweli a zdrojové materiály k sadeckej problematike ♦ s. 13

Úvod k prílohe ♦ s. 23

Príloha

Zdrojové výpisky týkajúce sa Spiša (hlavne Podolínce a Ľubovne) z repertoria Kutrzebu (tabuľka) ♦ s. 24

Ľubovňa a Podolínce. Lustrácia MK Časť. XVIII, zväz. 18. rok 1569 ♦ s. 41

Ľubovňa. Lustrácia MK Časť. XVIII, zväz. 20. roky 1616-1617 ♦ s. 45

Ľubovňa. Lustrácia MK Časť. XVIII, zväz. 22. rok 1627 ♦ s. 48

Ľubovňa. Lustrácia MK Časť. XVIII, zväz. 26 a. rok 1746 ♦ s. 54

Podolínce. Lustrácia MK Časť. XVIII, zväz. 26 a. rok 1746 ♦ s. 75

Nový Sącz. Lustrácia MK Časť. XVIII, zväz. 18. rok 1569 ♦ s. 81

Lustrácia MK Časť. XVIII, zväz. 22. rok 1627 ♦ s. 81

Czorsztyń. Lustrácia. MK Časť. XVIII, zväz. 20. roky 1616-1617 ♦ s. 84

Lustrácia MK Časť. XVIII, zväz. 22. rok 1627 ♦ s. 86

Mapy a rytiny ♦ s. 89

Bibliografia ♦ s. 95

Recenzia ♦ s. 98

Predslov

Kniha, ktorá sa Vám dostala do rúk je produktom spoločného projektu Mesta Stará Ľubovňa a Múzea Okregowego v Nowom Saczi, ktorý realizujú vďaka finančnej podpore Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007 – 2013. Na slovenskej strane je koordinátorom jednotlivých aktivít mestská agentúra cestovného ruchu a regionálneho rozvoja MARMON.

Už samotný názov „Spiško–sadecká obchodná cesta“ napovedá, že jej obsahom je sledovanie historických kontaktov medzi regiónmi Spiš a Zemou Sadeckou, ktorých intenzitu od pradávna ovplyvňovali okrem politických pomerov aj trhovo ekonomické vzťahy. Autor knihy Dr. Piotr Wierzbicki sa preto zamerával na obdobie tzv. „Spišského zálohu“, ktoré bolo veľmi plodné z hľadiska spolupráce medzi týmito susednými regiónmi. Vybrané spišské mesta sa dostali pod dočasnú správu dvoch štátov čo im dalo možnosť využívať privilégia dvoch panovníkov. Pozitívne sa to prejavilo hlavne v cezhraničnom obchode, kde im nová pozícia vytvorila dobre východiskové postavenie. Vďaka oslobodeniu od platenia cla, alebo od povinnosti skladu sa ich cesta za obchodom v susednom štáte zjednodušila už iba tým, že sa ich tovar stal oproti konkurencii lacnejší a tým pádom ľahšie predávanejší. To malo vplyv na hospodársky rast zálohovaných miest a ich orientáciu na obrovský trh severného suseda. Samozrejme neexistuje ideálny stav, preto aj tu sa objavili problémy, ktoré sebou prinášali, alebo odnášali striedajúci sa starostovia spišského zálohovaného územia sídliači na hrade Ľubovňa. Ale ak sledujeme vývoj tých spišských mestečiek, ktoré sa nedostali do zálohu vidíme, že sa postupne takmer dostali na úroveň poddanských dedín s obmedzenou existenciou vlastnej samosprávy. Pôvodný Zväz 24 spišských miest sa v roku 1412 rozpadol na dve časti. Do poľského zálohu sa dostalo 13 miest pričom vytvorili vlastné spoločenstvo, ktoré pretrvalo do 19. storočia. Zvyšných 11 miest sa však aj napriek podpore kráľa Žigmuda udržať ich suverenitu, stali súčasťou spišského hradného panstva, kde stratili svoje postavenie kráľovských miest a stali sa závislé na rozhodovaní zemepána.

Cieľom tejto publikácie však nie je obhajoba, alebo zatracovanie obdobia „Spišského zálohu“, ale skôr poskytnutie dobových písomných prameňov nachádzajúcich sa v poľských archívoch, ktoré sa zaoberajú touto problematikou. Zároveň publikácia môže slúžiť ako odrazový mostík pre bádateľov, ktorí sa chcú podrobne venovať tomuto zaujímavému obdobiu spoločných Slovensko – Poľských dejín. Jedným dychom však musíme uznať, že ide iba o fragment existujúcich materiálov zaoberajúcich sa územím Spiša, ktoré ukrývajú múry poľských archívov. Z jednej strany je rozsah publikácie obmedzený na určitý počet strán a na druhej strane množstvo informácií ešte stále čaká na svoje objavenie a publikovanie. Preto spolu s poľskými kolegami pevne veríme, že vás tento materiál zaujme a možno vo Vás prebudí záujem o zaplňanie bielych miest na rozsiahlom pergamene našich spoločných dejín.

Pavol Mišenko

Úvod

Téma spišsko-sadeckého pohraničia má čoraz bohatšiu bibliografiu v poľskom aj slovenskom jazyku. Doteraz boli vydané rôzne zdrojové materiály týkajúce sa tejto otázky a tiež spoločné poľsko-slovenské spracovania, ktoré sú výsledkom výskumov vynikajúcich vedcov, z jednej aj druhej strany hranice. Hovoríme o publikáciách ako *Terra Scepusiensis, Stan badań nad dziejami Spiszu* a *Historia Scepusii vol I, Dzieje Spisza*. Okrem toho, veľa tém, najmä zdrojov s podstatným významom pre históriu Spiša a pohraničia neboli publikované, hlavne na Slovensku.

Táto kniha je pokusom odhaliť a ukázať širšiemu okruhu poľských, ale aj slovenských čitateľov, problematiku vzájomných obchodných kontaktov medzi Poľskom a spišskými mestami na území tzv. spišsko-sadeckej obchodnej cesty, ktorej časť vedúca z Ľubovne do Nového Sącza je hlavnou témou úvah v tomto texte. Časový horizont predstavuje čas od pripojenia spišského územia k Poľsku v roku 1412 do prvého delenia Poľska v roku 1772, kedy Rakúsko prevzalo toto územie, čiže staropoľské obdobie.

Ako už názov napovedá, pozornosť bola zameraná na archívy. Okrem historického náčrtu, ktorý je akýmsi úvodom, ďalšie časti obsahujú informácie o zdrojoch a ich umiestnení v poľských archívoch. Hlavnou úlohou tejto práce je podporiť a ukázať zdroj bohatstva ako v prípade spišského domínia, ktoré skúma poľské zbierky dokumentov od 16. do 18. storočia. Je preto pochopiteľné, že boli predstavené najdôležitejšie centrá, kde je v súčasnosti možné nájsť tieto typy zdroja, a to v Krakove, Varšave a Vroclavi. Avšak aj táto stručná analýza ukazuje, koľko je v tejto otázke ešte potrebné urobiť. Aby sa čitateľ mohol presvedčiť o dôležitosti týchto materiálov, časť z nich bola uverejnená v podobe krátkych informácií a zostavená v tabuľke. Ide predovšetkým o dokumenty z prelomu 16. a 17. storočia, ktoré obsahujú veľa správ o obchode, politike a spoločnosti. Ďalšiu časť tvoria výpisky a spracovanie zdrojov týkajúcich sa pohraničných hradov a spišského starostva, ktoré neboli publikované a sú dôležitým prvkom v spoznávaní histórie tohto regiónu a najmä hradov Ľubovňa a Podolínec v 17. storočí a na začiatku 18. storočia. Zdroje týkajúce sa poľskej otázky boli v tejto publikácii zaradené trochu skromnejšie, pretože cieľom bolo zamerať sa predovšetkým na oblasť Spiša. Aj napriek tomu, poľský čitateľ môže nájsť zatiaľ nepublikované materiály týkajúce sa hradov v Czorstyne a Novom Sączi. Treba zdôrazniť, že zdrojové opisy sú v poľskom jazyku, čo uľahčuje ich prijatie, prináša atmosféru tej éry a umožňuje pozrieť sa očami lustrátorov z 16., 17. a 18. storočia na výhľad a okolie hradov v pohraničí, z ktorých väčšinu tvoria dnes už len ruiny.

Dúfam, že takéto zobrazenie témy umožní všetkým, ktorí siahnu po týchto materiáloch, pozrieť sa na spišsko-sadeckú obchodnú cestu v inom svetle obohatenom nielen o historický, ale aj zdrojový kontext a dá priestor pre vlastnú interpretáciu.

Dr Piotr Wierzbicki

Kapitola I

Spišsko-sadecká obchodná cesta od XV. storočia do roku 1772

Názov spišsko-sadecká obchodná cesta predstavuje časť rozsiahlej baltsko-uhorskej a sliezsko-uhorskej obchodnej cesty, ktorá bola súčasťou cesty Krakov-Sącz-Košice. Išlo o jedu z niekoľkých ciest, ktoré spájali Malopoľsko s Uhorskom. Ako prvá vznikla cesta, ktorá viedla z Krakova cez Wieliczku a most v Rabe, cez Chelmiu do Bochni a odtiaľ smerom na juh do Czchowa. Cesta ďalej viedla cez most na rieke Łosininie v Jakubovciach, cez Nový a Starý Sącz, Rytro, Piwnicznú a ďalej prechádzala cez Starú Ľubovňu, Podolíneček a ďalšie mesta Spiša.¹ Obchodná cesta vedúca z Poľska do Uhorska od raného stredoveku mala veľmi dôležitý obchodný a politický význam.

V tomto krátkom prehľade kladieme dôraz na jej časť, ktorá sa tiahla od Nového Sączu až po zámok v Ľubovni (historický názov Lubowla).

Nestálosť ciest z minulosti spôsobovali, že v stredoveku, najmä od začiatku XV. storočia sa Spiš stal priestorom, do ktorého prenikali poľsko-uhorské vplyvy. Od čias Boleslava Chrabrého toto územie prechádzalo striedavo pod poľskú alebo uhorskú správu. Historické zdroje poukazujú na to, že za panovania Boleslava Krivoústeho Poľsko v roku 1107 stratilo tzv. spišské grófstvo², ako o tom píše Joachim Lelewel³.

Je potrebné zdôrazniť, že svätá Kunikunda (Kinga) patrónka Sadecka, sa už v XIII. storočí angažovala vo veciach týkajúcich sa Spišu, hlavne podolínskeho kraju, ktorý do daru dostal starosadecký kláštor.⁴ V roku 1271 prešiel cez Sącz počas púte k hrobu sv. Stanislava Kingin brat Štefan, uhorský kráľ.⁴

Na prelome XIII. a XIV. storočia sa Vladislav Lokietok vydal z Poľska cez uhorskú obchodnú cestu do Ríma na oslavy Jubilejného roku (ohlásené pápežom Bonifácom VIII). V Uhorsku hľadal spojencov proti Václavovi II, ktorý sa vtedy stál vládcom Poľska a okrem iného založil Nový Sącz (1292 r.). Za jeho vlády sa objavuje aj prvá zdrojová zmienka o Ľubovni (1292 r.) a o začiatku výstavby hradu v tomto meste. Obaja panovníci si boli vedomí dôležitosti a významu uhorskej obchodnej cesty. Keď v Uhorsku prevzali vládu Anjouovci, územie Spiša prešlo pod správu Uhorského kráľovstva a zostalo v nej až do roku

¹ M. Števík, *Zamek Lubowla od XIV do XVIII wieku. Rys historyczny.*, „Almanach Sadecki”, R. XVIII, č. 1/2 (66/67), s. 88; J. Bobrowska, *Trakty handlowe w Karpatach*, <http://www.e-gory.pl/index.php/Dawno-temu-w-gorach/Dawno-temu/Trakty-handlowe-w-Karpatach.html>.

² Pozri H. Ruciński, *Dzieje polityczne Spiszu do końca XV wieku v: Terra Scepusiensis. Stan badań nad dziejami Spiszu*, pod red. R. Gładkiewicz a M. Homza, Wrocław-Levoča, 2003, s. 276; Tejto otázke sa venuje R. Grzesik, *Małżeństwo Judyty, córki Bolesława Krzywoustego z Kolomanem czyli o utracie Spisza przez Polskę*, v: *Z Minulosti Starej Ľubovne. Ročenka Spišského Dejepisného Spolku v Levoči*, VII-VIII Ročník 1999/2000, Levoča 2001., s. 15-27.

³ R. Grzesik, *Polsko-węgierska granica na Spiszu- dzieje historiograficznych zmagañ v: Terra Scepusiensis. Stan badań nad dziejami Spiszu*, pod red. R. Gładkiewicz a M. Homza, Wrocław-Levoča, 2003, s. 342-343; Píše o tom M. Homza, *K niektorým vzťahom stredovekého Spiša a Malopoľska v rokoch 1241-1270*, K. Stredovekým dejinám Spiša, Ľubovňa 2001, s. 53-64; o konflikte o podolínsky kraj píše aj T. M. Trajdos, *Dekanat spiski diecezji krakowskiej w świetle wizytacji 1728 roku*, „Nasza Przeszłość”, zväz. 90, R. 1990, s. 113.

⁴ J. Długosz, *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, kniha VII a VIII, elektronická edícia, s. 209-210.

1412. V tom istom roku Žigmund Luxemburský, ktorý pôvodne podporoval Rád nemeckých rytierov, uzatvoril s Poľskom spojenectvo a dal im do zálohu 16 spišských miest za 37 tisíc kôp českých grošov. Po smrti Luxemburského záloha miest získala znaky trvalého majetku, pričom sa k nemu pridali ešte mestá Hniezdne, Podolíneec a Stará Lubovňa⁵. Tak sa vytvorilo 16 spišských miest, ktoré patrili k Poľsku až do roku 1769. Týmto územím prebiehala už spomenutá obchodná cesta, ktorej časť môžeme nazvať spišsko-sadeckou. Jej nakritickejší bod sa nachádzal v meste Stará Lubovňa, kde sa križoval s cestou vedenou od Popradu cez Kežmarok až do Bardejova. Vďaka obchodným cestám s miestnym aj medzinárodným významom, mestá tohto regiónu mali výnimočne priaznivé podmienky pre svoj hospodársky rast. Obzvlášť dobrú polohu mal najmä Nový Sącz, keďže v tomto meste sa zbíhali všetky hlavné a vedľajšie obchodné cesty, ktoré spájali územie horného Uhorska s Poľskom⁶.

Je potrebné zdôrazniť, že táto obchodná cesta sa stala akýmsi prirodzeným impulzom k rozvoju mestských centier ako napr. Starý a Nový Sącz, Piwniczna, Muszyna a tiež spišské mestá. V XIII., XIV. a XV. storočí sa buduje sieť hradov na ochranu obchodnej cesty, ktorá vedie aj cez prihraničné územie. Išlo o obranný systém územia Dunajca a Popradu⁷, ktorý tvorili: sadecký hrad, hrad v Rytrze, hrad v Starej Lubovni a Podolínci - a boli kráľovským majetkom. Ďalší hrad v Muszynie sa stal sídlom tzv. „Muszynského panstva“ a bol majetkom krakovských biskupov⁸. Pevnosti v Rytre a Muszynie veľmi rýchlo stratili svoj pôvodný význam z dôvodu ich zrútenia sa v XV. a XVI. storočí, čo potvrdzujú aj dokumenty⁹. Treba tiež pamätať na to, že túto sieť dopĺňal aj hrad Czorstyn, ktorý spolu s Niedzicou (v tom čase patriacej Uhorsku) zabezpečovali ochranu obchodnej cesty vedúcej z Krakova do Budy (vplyv na vznik tejto pevnosti mala sv. Kinga)¹⁰. Počas panovania posledných Piastov, Anjouovcov a prvých Jagielovcov, politický a obchodný význam uhorských ciest bol obrovský. Touto cestou jazdil Kazimír Veľký do Uhorska, rovnako aj jeho sestra Alžbeta, ktorá sa stala uhorskou kráľovnou¹¹. Ľudovít Uhorský¹² sa cestou smerom na Sącz vybral pre poľskú

⁵ Tam tiež..., s. 299; M. Spóma, P. Wierzbicki, *Słownik władców Polski i pretendentów do tronu polskiego*, Krakow 2003., s. 464-465; P. Wierzbicki, *Zamki Spisza i pogranicza w lustracjach z XVI i XVII wieku w odniesieniu do zapisów średniowiecznych ze szczególnym uwzględnieniem Lubowli i Podolińca. Źródła do historii Spisza. Wypis z repertorium Stanisława Kutrzeby z Archiwum Państwowego w Krakowie Oddział na Wawelu*, [v tlači].

⁶ J. Bobrowska, *Trakty handlowe w Karpatach*, <http://www.e-gory.pl/index.php/Dawno-temu-w-gorach/Dawno-temu/Trakty-handlowe-w-Karpatach.html>.

⁷ J. Bobrowska, *Trakty handlowe...*, „Cestu, ktorá viedla do Uhorska cez Popradskú dolinu strážili Rytra a Muszyna. Pozdĺž Dunajca ju bránili hrady v Rožnove, Novom Sączy, Niedzici, Czorstyne. Tiahol sa on ďalej smerom na juh k doline Váhu a spolu s ňou k Dunaju. Odbočkou smerom k doline Torysy sa dalo dostať až do Košíc.”

⁸ Prieskum toho hradu, pozri B. Chudzińska, *Archeologiczne badania na zamku w Muszynie w latach 1996 -1998*. „Almanach Muszyny”, R. 2004, s. 91-96, fot. farba., plán; W. Kmiotowicz, *Muszyński zamek: prawda i legenda*, „Almanach Muszyny”, R. 1991, s. 5-6; K. Przyboś, *Zamek w Muszynie*. „Almanach Muszyny”, R. 1996, s. 12-16, fot.

⁹ Szczęsny Morawski, *Sadecko*, zväz. I 1863, s. 91-93.

¹⁰ Szczęsny Morawski, *Sadecko*, zväz. I 1863, s. 94-97; *Zamek Czorstzyn*, <http://www.zamki.pl/?idz zamku=czorstzyn>.

¹¹ Napr. 22 apríla v roku 1355 Alžbeta prišla do Nového Sącza, aby v zastúpení svojho syna Ľudovíta prijala hold od predstaviteľov poľských stavov, čo predvídala už aj uzatvorená v tom istom roku nástupnícka dohoda, M. Spóma, P. Wierzbicki, *Słownik władców...*, s. 117.

¹² „O príchode uhorského kráľa Ľudovíta do Krakova a o jeho prijatí. Roku, mesiaca a dňa, kedy spomenutý kráľ Ľudovít Uhorský prišiel do Krakova, najskôr zastavil sa cestou v Novom Sączy a páni a starešina kráľovstva poľského

korunu po smrti posledného Piasta v roku 1370. Veľkú váhu obrane pripisoval aj Vladislav Jagelonský, ktorý okrem iného, významne posilňoval spišské hrady a umocnil význam Nového Sączu tým, že z neho spravil kráľovské sídlo, v ktorom sa konali tajné schôdzky vo veci vojny s Rádom nemeckých rytierov. Tu sa tiež zhromaždili značné sily na ochranu územia pred nájazdom Uhorska počas konfliktu s križiakmi¹³. Treba spomenúť, že presne touto spiško-sadeckou obchodnou cestou sa vydal kráľ Vladislav zo Sączu do Ľubovne a následne do Košíc vo veci rozhovorov so Žigmundom Luxemburským v roku 1412¹⁴. Jeho nástupca, Vladislav Varnenčík však nešiel touto cestou, keď mal prevziať moc v Uhorsku, ale cez Czorstyn.

Podmienky traktátu stanovili záložné právo na Spiš, čo poukazovalo na jeho veľký význam¹⁵. Kazimír Jagelovský sa ďalej pokúšal udržať a zabezpečiť zálohu spišských miest a zároveň posilnil obranu obchodnej cesty v rokoch 1456 a 1473, tým, že poskytol niekoľko tisíc florénov na opravu hradov v Starej Ľubovni a Podolínci. Jeho syn, kráľovič Kazimír, sa v roku 1471 vydal z Nového Sączu cez Piwnicznu, Starú Ľubovňu do Košíc a ďalej do Uhorska po korunu svätého Štefana. Táto výprava sa však skončila fiaskom a hrad v Starej Ľubovni bol svedkom rozhovorov kráľoviča Kazimíra a jeho neúspešnej intervencie¹⁶. Aj Ján Olbracht s podporou spišských miest bojoval o uhorskú korunu so svojím bratom Vladislavom¹⁷. Podobne aj Aj Žigmund August, posledný z rodu Jagielovcov, ktorý panoval v rokoch 1548-1570 venoval veľa pozornosti spiško-sadeckému pohraničiu, na čo poukazuje množstvo darov a starostlivosť o opravu zrúcanín hradov, najmä vyhoreného hradu v Starej Ľubovni, ktorý dal prestavať v renesančnom štýle¹⁸. Až XVI.storočie a prenesenie ťažiska štátnej politiky na východ spôsobili istý úpadok významu spiško-sadeckej obchodnej cesty. Ale aj napriek tomu toto územie a najmä obchodná cesta boli hlavnými činiteľmi pre rozvoj regiónu a spolu s pohraničím predstavovali dôležité oporné body na južnej hranici Poľska pred tatárskou alebo tureckou hrozbou¹⁹; vážnym problémom sa však stalo zbojníctvo²⁰.

so čou stretli sa s ním a do Krakova vypravili ho", *Kronika Janka z Czarnkowa*, preložil J. Žerbillo, sprac. textu a komentárov M.D. Kowalski, Krakov 2001, s. 27.

¹³ M. Spórna, P. Wierzbicki, *Słownik władców...*, s. 464.

¹⁴ J. Długosz, *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, kniha X a XI, Varšava 1982, s. 216-217.

¹⁵ M. Spórna, P. Wierzbicki, *Słownik władców...*, s. 469.

¹⁶ E. Duczmala, *Jagiellonowie*, Krakov-Poznań 1996, s. 366-368; M. Števík, *Zamek...*, s. 17-18.

¹⁷ M. Spórna, P. Wierzbicki, *Słownik władców...*, s. 195.

¹⁸ Viď. Príloha, tabuľka so zdrojovými výpiskami a inventáre hradov. Treba zdôrazniť, že až na základe Repertoáru Kutrzebu je možné opísať, že v rokoch 1551-1572, kráľ Žigmund August vydal 47 privilégií a vyhlásení týkajúcich sa spišských a spiško-sadeckých otázok. Téma opravy Ľubovnianskeho hradu a činnosť rodu Kmitovcov na území spišského starostva, pozri Trawka R., Kmitowie, *Studia kariery politycznej i społecznej w późnośredniowiecznej Polsce*, Krakov 2005., s. 194-195, 203, 211, 215, 278, 281-282, 287, 288.

¹⁹ Poukazujú na to aj informácie, ktoré sú obsiahnuté vo výpiskoch z Repertoáru Kutrzebu, viď. tabuľka, príloha tejto publikácie, napr. dokument. Č. 112-117; 121, 143, 147. Napr. dokument č. 143 hovorí o potrebe odporu voči Tatarom, ktorí sa približujú k uhorskej hranici.

²⁰ Viď. Príloha, tabuľka s výpiskami, dok. Č. 178. Zbojníctvo bolo vážnym problémom v sadeckom kraji, ktorým prechádzala spiško-sadecká obchodná cesta, preto sa tiež na obranu pred zbojníkmi najímali strážcovia, ich spisy pochádzajú z rôznych rokov, jeden z nich sa nachádza v APKr. Castr Sand 144, s. 549-550 i 805 z roku 1699.

Kráľovské lustrácie postupne vydané v XVI., XVII. a XVIII. storočí obsahujú veľké množstvo opisov miest, ktoré patrili do sadeckého starostva a spišských miest, najmä hradu Lubovňa, Podolínce a Sandeckého hradu²¹. Nepublikovaná lustrácia napr. z roku 1569, ktorá sa nachádza v Archíve starodávnych dokumentov vo Varšave potvrdzuje žalostný stav troch pohraničných pevností²².

Lustrácia zo začiatku XVII. storočia už ukazuje obnovené hrady v plnej kráse, napr. hrad Lubovňa je prezentovaný vo svojej celistvosti, rovnako sadecký hrad, chýba však opis Podolínce. Opisy z roku 1659-1664 dokonca obsahujú veľmi obširné údaje, najmä v súvislosti s hradom Lubovňou²³, chýbajú však informácie o Podolínci a Sandeckom hrade. Jedna z posledných lustrácií, ktorá ukazuje spišské starostvo do detailov je tá z roku 1746 a do popredia v nej vystupujú informácie o hradoch v Podolínci a v Starej Lubovni. Sandecká pevnosť má svoj opis až od roku 1768, a to v predvečer straty tohto územia v prospech Rakúska. Treba pripomenúť, že aj pevnosť v Czorstyne, ktorá chránila obchodnú cestu vedúcu do Budy a dopĺňala obranný systém južnej hranice zo strany Oravy a Spiša, sa dočkala svojho opisu, a to v XVII. storočí²⁴.

Lustrácie venujú veľkú pozornosť obchodným aspektom a včleňujú celé toto územie do okruhu staropoľského sadeckého kraja. Odkazy lustrátorov umožňujú jednoznačne určiť druhy tovarov, s ktorými sa obchodovalo, okrem iného to boli: víno z Uhorska²⁵, zbrane (hlavne uhorské šable, predtým to boli meče a brnenia), okrem toho sušené slivky, textil a kovy²⁶. Z Poľska do Uhorska sa vyvážal zase dobytok, soľ, jantár, ovce atď.²⁷ O tom, že táto cesta bola veľmi nebezpečná hovorí doložené svedectvo sadeckého kupca-mešťana z XVI. storočia, ktoré je zapísané v hradnej sadeckej knihe:

Prichádzajúc do úradu terajšieho Hradného Sandeckého Slávny Vojtech Grabka Mešťan Sandecký [...] protestoval voči Slávnemu Vojtechovi Gandalfovi Baptistovi Mešťanovi Sandeckom, že on na dobrovoľnej ceste spomenutého Vojtecha Grabku zbraňou napádal a viacerých medzi Hniezdnym a Forbasami už zabiť stihol. Ešte aj v Podolínci so svojim pomocníkom, ktorý priezvisko Jankovský

²¹ Vid'. vydané lustrácie, tabuľka v druhej kapitole a poznámky.

²² Vid'. Príloha inventáru hradov Podolínce, Lubovňa a Nový Sącz z lustrácie AGAD časť XVIII, zväz. 18.

²³ *Lustracja województwa krakowskiego 1659-1664*, časť II, sprac. A. Falniowska-Gradowska a F. Leśniak, Varšava 2005, s. 740-749.

²⁴ Vid'. Príloha tejto publikácie a P. Wierzbicki, *Zamek w Czorsztynie – twierdza na Podhalu w świetle lustracji królewskich z lat 1616-1617 i 1627 r.*, „Almanach Nowotarski“ r. XIII, 2009, s. 56-58.

²⁵ O vínnej ceste a obchode s vínom s Poľskom pozri J. Žadanský, *Podiel spišských miest na držbie viníc a obchode s tokajským vínom v 16.- 18. storočí w: Prirodne bohatstvo a kultúrne dedičstvo Spiša*, Nitra 2002, s. 161-167. Zdroje Sandeckého hradu potvrdzujú, že víno bolo jedným z tovarov, ktorý sa vozieval spiško-sadeckou obchodnou cestou, vid'. APKr. Odd. III, AD 134, o prevoze uhorského vína cez Lubovňu zo Sączu do Varšavy informuje s. 268-270 okrem iného obsahuje aj opis trasy; AD 119, s. 215-216, 239-241, 455, ceny za vína spolu s informáciami o pôvode vína; AD 121, s. 2, Register vín v Novom Sączu, informácia o pôvode vína z Levoče a Spiša. Pozri. tiež: s. 36-37 i 53, s. 124 informácia o víne z Košíc; AD 137, s. 250-252 obchodné informácie, napr. Lubovňa, 675-676 informácia o tovaroch, napr. víno z juhu.

²⁶ Obchod s kovmi pozri. napr., D. Lobodová, *Európska železná cesta – slovenské trasy*, v: *Prirodne bohatstvo a kultúrne dedičstvo Spiša*, Nitra 2002, s. 126-134.

²⁷ Vid'. informácia vo výpiskoch v Prílohe, tabuľka.

nosí [...] strieľali zbraňou do ľudí kupeckých a aby Úrad terajší hradný videl, že pravdu vravím, nad ľavým uchom dlhú a hlbokú ranu ukážem. Tým zranením protestujúci Vojtech Grabka [...] náhradu škody pýta, pretože ako človek kupecký omeškal sa s tovarom kvôli nečakanému zraneniu [...]a sám tie škody na 300 flor[enów]odhaduje²⁸

Obchod prekvital aj napriek takýmto ťažkostiam a cesta a k nej priliehajúce mestá predstavovali dôležité body na mape uhorsko-poľského pohraničia. O tom aký veľký význam mali na rozvoj hospodárstva (aj napriek všetkým ťažkostiam a sporom medzi jednotlivými mestami) svedčia aj početné výsady a privilégia poľských kráľov²⁹. Príkladom môže byť udelenie privilégia Žigmundom III Vazom na sadeckom námestí. Opis tejto udalosti sa nachádza v hradnej sadeckej knihe:

Veľkomožný Zemský Generál Korunný šľachetný Stanislav Rzepecki z Rzepiek prichádza do Úradu hradného Sandeckého dobrovoľne, pretože dnešný trh, kde veľké množstvo ľudí nachodí sa tohto národu šľachetného, ľudia z miest aj dedín poprichádzali do mesta Nový Sącz na trh, ktorý pridaný bude do Úradu Hradného Starostva Sandeckého na požiadanie Slávnych Mešťanov a obyvateľov Podolínce a Jeho Milost' Pán Kráľ mešťanom to umožnil. Nájomcovia, ktorý do poľskej koruny patria na ten čas, ktorý Jeho Milost' Pán Kráľ určí starostovi sandomerskému spišskému a dobčinskému, právo voľnosti alebo privilégium tomu mestu Podolínce sám Pán Kráľ koruny poľskej a uhorskej dá, a to také, že mýto a clo a ďalej tridsiatok od kúpy tovaru poddaní mesta Podolínce nemusia dávať, tovar, čo cez zem aj po vode vozí sa do koruny poľskej oslobodený je. Aj voľný sklad tým mešťanom z Podolínce na rôzne tovary od kráľa poľského získali. A tieto práva všetky na námestí Sandeckom vyhlásené boli, na známosť všetkým ľuďom dali sa čo prišli a neskôr všetko toto v Úrade Sandeckom spísalo sa.³⁰

V XVII. a XVIII. storočí nastáva obdobie vojen, v ktorých Poľsko čelilo obrovskému pustošeniu. Neobišlo to ani Sadecko a Spiš, ktoré ako starostvá poľskej koruny boli vystavené prechodom vojsk³¹. Okrem toho v XVII. storočí počas obdobia „švédskej potopy“, to boli práve hrad Ľubovňa a Spiš, kde sa ukryli kráľovské korunné klenoty a wawelské gobelíny. To odtiaľ Ján Kazimír po návrate do krajiny vydával svoje vyhlásenia šľachte a národu³². Aj počas panovania Jána III Sobieského a vojen s Tureckom, uhorská obchodná cesta, a hlavne jej spišsko-

²⁸ APKr. Odd. na Waweli, Castr Sand. 112, s. 431.

²⁹ Výpisky v Prilohe poukazujú najmenej na 45 informácií na tému kráľovských privilégií, ich potvrdenie pre Podolínce a Ľubovňu a ďalších obcí Spiša možno nájsť v AGAD, časť. XVIII, zväz. 83.

³⁰ APKr. Odd. na Waweli, Castr Sand. 112, s. 1756-1757.

³¹ Pozri napr., P. Wierzbicki, *Obraz szkód poczynionych w powiecie sądeckim przez wojska Rzeczypospolitej i chorągwie prywatne w latach 1702-1703 – wypisy z akt grodzkich sądeckich*, „Almanach Sądecki”, R. XII, č. 4 (44), Nowy Sącz 2003, s.11-22.; tiež, *Ziemia sądecka w okresie wojen polsko-tureckich (1683-1699)*, „Rocznik Sądecki” zväz. XXXIII, 2005, s. 16-40.

³² APKr. Odd. na Waweli, Castr. Biec. 187, s. 1, 1 januára 1656 z Ľubovne Ján Kazimír oznamuje obyvateľom bieckého kraju o návrate do krajiny. V tej istej knihe sa dozvedáme, že 3 januára 1656, v Ľubovni vymenoval Stefana Czarnieckiego za vedúceho vojska.

sadecká časť, mala strategický význam a spolu s hradmi Czorstyn, Lubovňa, Podolíneć a Nový Sącz tvorili obranný systém južnej hranice krajiny pred možnými tatárskymi nájzdami z Uhorska³³. To vlastne tadiaľ sa vracal poľský vládca z víťaznej viedenskej výpravy³⁴. V XVIII. storočí, v čase severnej vojny (1700-1721) a konkrétne jej poľskej etapy v rokoch 1702-1710, územie spišsko-sadeckého pohraničia predstavovalo pôsobisko činnosti švédskych vojsk, sandomierskych a veľkopolských konfederátov. Obyvatelia tohto územia boli vydaní napospas spišskému starostovi Teodorovi Lubomírskemu, ktorého činy a ukrutnosti spôsobili protest u kráľa Augusta II. Treba zdôrazniť, že kráľ vyslyšal mešťanov zo Spiša a Sadecka a v 10-bodovom memorande zhabal Lubomírskemu jeho úradnú moc, nariadil demilitarizáciu Starého a Nového Sącza a tiež spišských miest, vrátenie zhabaných koní, prepustenie zadržovaných ľudí, nápravu škôd a odovzdanie 500 zhabaných šablí kupcom³⁵. Išlo o uhorské šable, ktoré sa dovážali z Uhorska do Poľska, okrem iného aj spišskou obchodnou cestou, čo potvrdzujú početné informácie obsiahnuté v dokumentoch z XVII. a XVIII. storočia³⁶. Ťažká bola aj ruská okupácia na prelome rokov 1709-1710, ktorú najviac pocítilo Sadecko. Až odchod Teodora Lubomírkeho z úradu spišského starostu zlepšil situáciu na Spiši. Rovnako aj v Sadecku aj v 20-tych a 30-tych rokoch XVIII. storočia začína pomalá obnova regiónu po severnej vojne³⁷. Saské obdobie aj napriek úpadku krajiny znamenalo ďalšiu činnosť spišsko-sadeckej obchodnej cesty, ktoré sa nakoniec skončilo Barskou konferenciou, dôsledkom ktorej došlo k vstupu rakúskych vojsk na územie starostva a Sadecka v roku 1771 a k pripojeniu tohto územia k Rakúsku³⁸. To spôsobilo rôzne obchodné obmedzenia, zavedenie cla a zákaz obchodu s viacerými výrobkami, najmä obchod so soľou³⁹. Takto stará obchodná cesta a jej mestá stratili svoj pôvodný politický a obchodný význam, ktorý si udržiavali počas niekoľkých storočí a prestali spájať kultúru, politiku a obchod medzi Uhorskom a Poľskom.

³³ Pozri napr. P. Wierzbicki, *Ziemia sádecka w okresie wojen polsko-tureckich...*, s. 20

³⁴ Kráľ zavítal do Lubovne v decembri v roku 1683, bol tam svedkom smrti v dôsledku rán dvoch veliteľov, ktorí zomreli v Lubovni v dňoch 14. a 15. decembra v roku 1683, išlo o dvorného kráľovského pokladníka Dominika Potockého a hajtmana poľského korunného Mikuláša Sieniawského. Treba poznamenať, že trasa návratu do Poľska sa prekrývala s cestou vedúcou do Prešova a Košíc. Počas pochodu boli obyvatelia nepriateľskí k poľským vojskám, čo zapríčinili aj samotní Poliaci a najmä oneskorenia Litovci, ktorí sa nestihli včas dostať na viedenskú výpravu a na území Slovenska sa dopustili zabíjania a lúpeže. Kráľ odsúdil postoj voči poľsko-litovskému vojsku, napr. prešovským a košickými kupcom zhabal víno a ďalšie tovary, čo potvrdzujú aj zdroje APKr Odd. Na Waweli, Castr. Crac. Rel. 110, s. 2660, Ján III Sobieski odporúča zhabať víno a tovar z Uhorska (hlavne z Košíc a Prešova) za zlé správanie sa voči pochodujúcemu poľskému vojsku, tábor pri Prešove, 3. december 1683: Z. Wójcik, *Jan Sobieski*, Varšava 1994, s. 344; *Odsiecz wiedeńska 1683. Wystawa jubileuszowa w Zamku Królewskim na Wawelu w trzechsetlecie bitwy. Tło historyczne i materiały źródłowe*, pod red. A. Franaszek i K. Kuczman, Krakov 1990, zväz. I, s. 75; L. Podhorodecki, *Viedeň 1983*, Varšava 2001, s. 170-172.

³⁵ Ossol. rukpis 233/II, s. 259 i 813-814, „Puncta tractatus z Im Panem starostą spiskim”. Pozri tiež list spišského starostu, s. 255 a s. 813.

³⁶ Potvrdzujú to aj zdroje, viď napr. Príloha, tabuľka, dokument č. 171.

³⁷ M. Marcinowska M., *Lubomirscy starostowie sádecy i spisy*, Nový Sącz 1998, s. 69-73.

³⁸ Viď napr. dokument Ossol. rukpis 568/II, s. 201-202, Inkorporačný akt sadeckej zeme do uhorského kráľovstva dňa 20. novembra v Sączy

³⁹ J. Sygański, *Historia Nowego Sącza...*, s. 249.

Rôzne varianty obchodných ciest vedúcich cez územie Sadecka a na Spiš.

Za najstaršiu obchodnú cestu sa od čias Ríma považuje cesta vedúca z Krakova Vislou a Dunajcom a ďalej pozdĺž Popradu cez dolinu Váhu a Dunajca, ktorá sa udržala až do konca XIV. storočia. Táto cesta viedla cez rieku Visla v Krakove, ďalej cez ústie Dunajca do Visly, rieka Dunajec ďalej viedla do Tarnova cez územie Karpát do Zakličina. Následne cesta viedla cez Tropie, Rožnov, Hrádok nad Dunajcom a Nový Sącz. Ďalšia časť cesty viedla riekou Poprad cez Starý Sącz, Rytro, Piwnicznu, Mnišek nad Popradom, a tu opúšťala hranice Poľska. Následne cesta vchádza na územie dnešného Slovenska a vedie cez Spišskú Belú, Poprad do rieky Váh, ďalej cez Liptovský Mikuláš, Ružomberok, Žilinu a Trenčín. V tejto časti cesta opúšťa Karpaty a rieka Váh smeruje do Komárna, kde sa vlieva do Dunaja. Na tomto mieste rieka Dunaj predstavuje hranicu medzi Slovenskom a Uhorskom, a ďalej vedie na juh smerom k Budapešti.

V ďalšom variante tejto cesty máme nasledujúce mestá: Krakov, Bochnia, Wiśnicz, Lipnica Murowana, hrad v Czchowe, cesta ďalej vedie pozdĺž Dunajca, aby pokračovala v trase, ktorú sme opísali vyššie⁴⁰.

Druhou obchodnou cestou je krakovsko-košická trasa, ktorá malá veľký význam na trase vedúcej z Gdańska cez Krakov do Uhorska⁴¹. Viedla cez mestá Krakov, Tarnów, Nový Sącz, ďalej sa prekrývala s cestou opísanou vyššie, následne viedla cez Starý Sącz a pozdĺž Dunajca do Starej Vsi cez Maguru, Toporec, Lomnicu, Hodenmark, Levoču až do Košíc. Ďalší variant tejto trasy predstavovala cesta od Starého Sącza cez colnú hranicu v Rytre, Piwnicznu, Mnišek nad Popradom, ďalej cez priesmyk Vabec do Starej Ľubovne, odtiaľ viedla cez Plaveč do Lipian.

Ku košicko-krakovskej ceste sa na trase Nový Sącz-Krakov pripájala bardejovská cesta⁴². Podrobný priebeh tejto cesty bol nasledovný: viedla z mesta Bardejov, ktoré sa nachádza na území dnešného Slovenska, cez Tylicz, Kamienicu do Nového Sącza alebo cez Grybow. Z Grybowa ďalej do Czchowa, buď cez dolinu Strzylawki a Nový Sącz, alebo obchádzala Nový Sącz a viedla na západ cez Zakliczyn do Czchowa. Bez väčších zmien pretrvali tieto cesty až do súčasnosti.

V XVI. storočí sa stali významnými ešte dve ďalšie obchodné cesty, čo súviselo s presunom ťažiska politiky v Poľsku na východ. Tieto cesty viedli z Nového Sącza do Bieczu. Do mesta Biecz sa chodilo cez: Gołąbkowice, Falkowa, Kunow, Mystkow, Trzycież, Korzena, Wojnarowa, Bobowa, Siedlisko, Zborowice, Ciężkowice. Od XIII. storočia viedla z Nového Sącza obchodná cesta zo Sandomierza cez Wojnicz, Opatowie, Kończyn. V Sandomierzi sa spájala s torunsko-ruskými cestami⁴³.

⁴⁰ Pre potvrdenie tej trasy vid'. Príloha, tabuľka, dokument č. 182.

⁴¹ Informácia o košickej obchodnej ceste v zdrojových dokumentoch vid'. Príloha, tabuľka, dokument č. 121.

⁴² Informácia o bardejovskej obchodnej ceste vid'. Príloha, tabuľka, dokument č. 149.

⁴³ Informácie o obchodných cestách, J. Bobrowska, *Trakty handlowe* <http://www.e-gory.pl/index.php/Dawno-temu-w-gorach/Dawno-temu/Trakty-handlowe-w-Karpatach.html>.

Takýto bol systém ciest, ktorý sa tvaroval po stáročia prostredníctvom obchodu a obchodných kontaktov a ktorý viedol cez Nový Sącz a spišské mestá do Uhorska.

Hniezdne

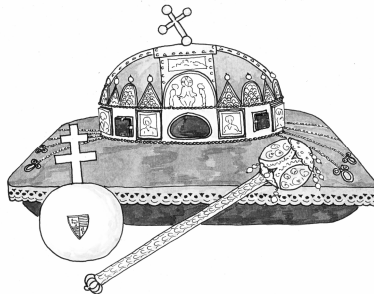
Kapitola II

Pramene k dejinám Spiša. Výpis z repertoria Stanislava Kutrzebu z Hlavného archívu starodávných dokumentov v Krakove Oddelenie na Waweli a zdrojové materiály k sadeckej problematike

Problematika spišsko-sadeckého pohraničia len nedávno začala budiť záujem, ktorý sa spája s rozvojom vzájomných poľsko-slovenských kontaktov. Poľské archívy nepochybne obsahujú veľké množstvo materiálov o tomto regióne, a to najmä preto, že v rokoch 1412-1772, patril región Poľsku. V tom čase sa 16 spišských miest spolu s hradmi Ľubovňa a Podolíniec stalo súčasťou tzv. spišského zálohu a kráľovskej koruny.

Táto skutočnosť spolu s polohou na vtedajšom poľsko-uhorskom pohraničí a dôležitou obchodnou cestou spôsobili, že spomínané územie sa stalo významným nielen zo strategického, ale aj hospodárskeho hľadiska. To vzbudzovalo veľký záujem poľských kráľov, ktorí týmto mestám a obyvateľom Spiša udeľovali početné privilégiá a posilňovali obranu najdôležitejších hradov, predovšetkým Ľubovne⁴⁴.

Pri snahe preskúmať rozvoj Spiša vrátane vzájomných kontaktov na spišsko-sadeckom pohraničí a jeho históriu (najmä novovekú) je potrebné siahnuť do poľských zdrojov. Jedným z archívov, kde sa s takýmito materiálmi môžeme stretnúť je Hlavný archív starodávných dokumentov vo Varšave (AGAD), ktorý vlastní obrovské množstvo kráľovských lustrácií. V týchto zdrojoch nájdeme dokumenty týkajúce sa Spiša od roku 1553 do roku 1765. K dispozícii je hneď 8 lustrácií, ktoré obsahujú rozsiahle informácie o spišských mestách, z ktorých 3 boli aj publikované.

⁴⁴Jeden z najdetailnejších obrazov spišského starostva v stredoveku a novoveku podáva vo svojom článku J. Kurtyka, *Starostwo spiskie (1412–1769/70)*, v: R. Gładkiewicz, M. Homza, (ed.) *Terra Scepusiensis – Stan badań nad dziejami Spiszu*, Levoča-Vroclav 2003., s. 487-533. Celý zväzok *Terra Scepusiensis* predstavuje všeobecný pohľad a stav výskumu poľských, slovenských a maďarských historikov v otázke Spiša, pozri aj: *Pogranicze polsko-slowackie*, Rocznik Euroregionu „Tatry” 2003-2004, Krakov 2005 alebo *Z Minulosti Starej Ľubovne. Ročenka Spišského Dejepisného Spolku v Levoči, VII-VIII Ročník 1999/2000*, Levoča 2001.

Zoznam najdôležitejších lustrácií týkajúcich sa Spiša v Hlavnom archíve starodávnych dokumentov vo Varšave

Por.č.	Roky	Signatúra v archíve	Číslo strán v zdroji	Dodatočné informácie
1.	1553	ASK časť LVI, s. 9 mf. 2877	s.1-39	Poľský a latinský jazyk- čiastočne vydaná Informácie o hradoch Ľubovňa a Podolínec ⁴⁵
2.	1564	MK časť XVIII, zväz. 16 i 17 oraz Bran. 46/49 ⁴⁶	s. 192-216v a s. 223-k.241	Vydaná ⁴⁷
3.	1569	MK časť XVIII, zväz. 18, Lustrácia z mf. 297	s. 180-233	Nevydaná Poľský a latinský jazyk
4.	1616-1617	MK. časť XVIII, zväz. 20, Lustrácia mf. 299	s. 97-128	Nevydaná Poľský a latinský jazyk
5.	1627-1629	MK. časť XVIII, zväz. 22, Lustrácia mf. 301	s. 213-253v	Nevydaná Poľský a latinský jazyk
6.	1659-1664	MK. časť XVIII, zväz. 24, Lustrácia mf. 303	s. 662-698v	Vydaná ⁴⁸
7.	1746	MK. časť XVIII, zväz. 26a Lustrácia mf. 305 ⁴⁹	s. 1-46v	Nevydaná
8.	1765	MK časť XVII, zväz. 25 mf. 304	s. 18-28	Vydaná ⁵⁰

Nie sú to samozrejme jediné listiny týkajúce sa tohto územia, patria však k tým najhlavnejším a umožňujú sledovať hospodársky a politický rozvoj v priebehu takmer 300 rokov a vplyv na obchodnú cestu vedúcu cez spišsko-sadecké pohraničie. Archív vlastní najrozsiahljší opis dvoch významných hradov spišského starostva, ktoré vznikli na prelome XIII., XIV. a XV.storočia, ide o opis Ľubovne a Podolínce⁵¹.

⁴⁵ M.Števík a J.Česla, *Pokus o rekonštrukciu hradu v Podolínci na základe popisu z roku 1765 a jeho porovnanie s popisom z polovice 16. storočia*. v: K stredovekým dejinám Spiša. Stará Ľubovňa 2003, s. 135 – 150; M. Števík, *Najstarší zachovaný popis hradu Ľubovňa z polovice 16. storočia*. v: K dejinám Podolínce a novovekého Spiša. Stará Ľubovňa 2006, s. 244 – 264. M. Števík, *K stredovekým dejinám Spiša*, Levoča 2003, s. 137-139.

⁴⁶ Tento rukopis predstavuje vydavateľský základ pre lustráciu viď. *Lustrácia...*, časť I, *Przedmowa*, s. XXI-XIV, preto nemá očíslované strany.

⁴⁷ *Lustracja województwa krakowskiego 1564*, časť I, vyd. J. Malecki, Varšava 1964, s. 178-199.

⁴⁸ *Lustracja województwa krakowskiego 1659-1664*, časť II, vyd. A. Falniowska-Gradowska a F. Leśniak, Varšava 2005., s. 710-750.

⁴⁹ Nečitateľný mikrofilm, odporúča sa použiť originál.

⁵⁰ *Lustracja województwa krakowskiego 1765*, časť I *powiat sądecki, szczyrzycki, biecki, czchowski oraz księstwa zatorskie i oświęcimskie*, vyd. A. Falniowska-Gradowska, Varšava 1973, viď. s. 25-35.

⁵¹ Dôležité publikácie: M. Števík, M.Timková, *Dejiny hradu Ľubovňa*. Stará Ľubovňa 2005; M. Števík, a kol.: *Ľubovniansky hrad. Zamek Ľubowniański*. Stará Ľubovňa 2002; I. Chalupický, M. Smetana, *Hrad Ľubovňa*, Martin 1987; M. Števík, M. Timková, *Dejiny hradu Ľubovňa*, Stará Ľubovňa 2005; M. Števík, *Najstarší zachovaný popis hradu Ľubovňa z polovice 16. storočia*. v: *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša*. Stará Ľubovňa 2006, s. 244 – 264.; M. Števík, *Pamätné tabule spišských starostov Ľubomirských na Ľubovnianskom a Podolínskom hrade*, „Almanach Muszynny“, R. 2007, s. 123-129; M. Števík, J. Česl, *Pokus o rekonštrukciu hradu Ľubovňa na základe popisu z roku 1564*, v: *Z Minulosti Starej Ľubovne*. Ročenka Spišského Dejepisného Spolku v Levoči, VII-VIII Ročník 1999/2000, Levoča 2001., s. 51-62.; M. Števík, J. Česl, ml.: *Pokus o rekonštrukciu hradu v Podolínci na základe popisu z roku 1765 a jeho porovnanie s popisom z polovice 16. storočia*. v: *K stredovekým dejinám Spiša*. Stará Ľubovňa 2003, s. 135 – 150.; M. Števík, *Zamek Ľubowla od XIV do XVIII wieku. Rys historyczny*, „Almanach

Najrozsiahlejšie hradné inventáre sa týkajú Ľubovnianskej strážnice. Väčšina lustrácií od XVI. do XVIII. storočia obsahuje vo svojich zápiskoch informácie o tomto hrade. Treba spomenúť lustrácie z rokov: 1553⁵², 1564⁵³, 1569⁵⁴, 1616-1617⁵⁵, 1626-1629⁵⁶, 1659-1664⁵⁷. Jedna z posledných lustrácií, ktorá veľmi detailne zobrazuje spišské starostvo pochádza z roku 1746⁵⁸ - v nej do popredia vystupujú informácie týkajúce sa hradu Ľubovňa⁵⁹. O niečo menej údajov máme o Podolínskej pevnosti, ktorej rozsiahle opisy možno nájsť len v dokumentoch z rokov 1553⁶⁰, 1569⁶¹ a najmä z roku 1746⁶². Je potrebné poznamenať, že lustračné zápisky z roku 1765 vôbec neobsahujú charakteristiku pevností. V prípade zdrojových textov je spomenutá lustrácia z polovice XVIII. storočia jedným z najcennejších zdrojov o spišskom starostve. Ide o inventár spísaný na 46 kartách, čiže 92 stranách, celý v poľštine, s malým množstvom latinských výrazov. Informácie o Ľubovnianskom hrade zaberajú v dokumente (po opise starostva, ktoré zaberá 15 kariet, čiže 30 strán) najviac miesta: až 24 strán, t.j. 12 kariet. Môžeme teda povedať, že ide o najdlhší a najpresnejší záznam o hrade, ktorý sa zachoval v lustračných dokumentoch. Podolínske spolu so svojimi džžavami bol v tom dokumente predstavený tiež obširne. Ak vezmeme do úvahy skutočnosť, že viac ako 150 rokov sa tejto pevnosti kráľovské lústrácie nevenovali, ide o pravdepodobne o najdlhší opis zachovaný v tomto type textu, čo je o to cennejšie.

Śadecki", R. XVIII, č. 1/2 (66/67), s. 88-102; M. Števík, *Zamek Ľubovnianski*, Stará Ľubovňa 2007; M. Śimkowiec, *Hrady a opevnené sídla šľachty na Spiši v stredoveku a na prahu novoveku v: Historia Scepusi, Dzieje Spisza*, zväz. I, Bratislava-Krakov 2009, s. 467-48 i 471-474.

⁵² AGAD, ASK, časť LVI, s. 9, s. 2-7.

⁵³ *Lustracja województwa krakowskiego 1564....*, s. 190-192.; AGAD, MK časť XVIII, zväz.16, k. 265-268 i zväz. 17, k. 235-237v.

⁵⁴ AGAD, MK časť XVIII, zväz. 18, s. 20-209v.

⁵⁵ AGAD, MK časť XVIII, zväz.20, k. 119v-122v.

⁵⁶ AGAD, MK časť XVIII, zväz. 22, k. 246-251v

⁵⁷ *Lustracja województwa krakowskiego 1659-1664....*, s. 744- 749; AGAD, MK časť XVIII, zväz. 24, k. 693v-698.

⁵⁸ Táto lustrácia sa spomína len v citáte v J. Kurtyka, *Starostwo....*, s. 488, citát 10.

⁵⁹ AGAD, MK časť XVIII, zväz. 26a, k. 1-12.

⁶⁰ ASK časťLVI, s. 9, k. 8-10v.

⁶¹ AGAD, MK časť XVIII, zväz. 18, k. 210.

⁶² AGAD, MK časť XVIII, zväz. 26a, k. 31-33.

Obsah lustrácie z roku 1746 AGAD, MK časť XVIII, zväz. 26a

Por.č.	Obsah	Strany/Karty	Dodatočné informácie
1.	Lubovniansky hrad – časť ľubovnianska	K. 1-12v	Spracované vid'. Príloha
2.	Hospodárstvo pod Ľubovnianskym hradom	K.13-15	Vid'.vyššie
3.	Ľubovnianske starostvo	K. 15-30	Nespracované
4.	Hrad v Podolínci	K. 31-33	Spracované vid'. Príloha
5.	Prázdna strana	K. 30v	-
6.	Hospodárstvo hradu	K. 33-v-34	Spracované vid'. Príloha
7.	Lackovské hospodárstvo	K. 34v	Nespracované
8.	Podolínske hospodárstvo	K. 35	Nespracované
9.	Sumár proviantu ľubovnianskeho	K. 36-38v	Nespracované
10.	Sumár proviantu podolínskeho	K. 39-39v	Nespracované
11.	Sumár spišských miest	K. 40-41	Nespracované
12.	Prázdna strana	K. 41v	-
13.	Podolínske hospodárstvo- informácie o množstve obilia a rôznych roľných produktov	K. 42	Nespracované
14.	Ďediny podolínske – zoznam povinností	K. 42v-46v	Nespracované

Ďalším archívom, kde nájdeme množstvo dokumentov je Národný Inštitút Ossolínskych vo Vroclavi. Materiály majú všeobecnejší charakter a vzťahujú sa na iné časové obdobia, dokonca až po XIX. storočie. Dokumenty sa týkajú napríklad kláštora v Lechnici⁶³, poľsko-uhorských hraničných vzťahov⁶⁴ a tiež Galfcie⁶⁵.

Aj Knižnica Czartoryských obsahuje rôzne údaje týkajúce sa poľsko-uhorského pohraničia, v súvislosti s kráľovskou problematikou⁶⁶ alebo problematikou Pijaristov⁶⁷ - ide samozrejme len o malú časť dokumentov nachádzajúcich sa v poľských archívoch. Avšak najviac rukopisov zaoberajúcich sa touto témou môžeme nájsť v Štátnom archíve v Krakove, a najmä na jeho Wawelskom oddelení. V prípade zdrojov súvisiacich so Spišom nie je možné uvažovať o nich bez spojitosti so Sadeckom. Najmä čo sa týka obchodných záležitostí alebo spiško-sadeckej obchodnej cesty, keďže územie spišského domínia bolo v lustráciách spravidla zaraďované do sadeckého kraju a väčšina spisov a aktov bola umiestnená v hradných sadeckých knihách (Castriensia Sandecnsia). Sadecké starostvo, najstaršie v Malopoľsku, vzniklo za panovania Kazimíra Veľkého. Nedostatok aktov, ktoré sa rozvíjajú až v XVI. storočí nám

⁶³ Ossol. rukopis 9694/II, mf 2166, s. 25-58.

⁶⁴ Ossol. rukopis 9674/Ii, mf 2159. Poznámky, spišské udalosti od roku 1412 do zabavenia Spiša a Sadecka v roku 1769

⁶⁵ Ossol. rukopis s 9674/Ii, mf 2159. spišské udalosti od roku 1412 do zabavenia Spiša a Sadecka v roku 1769

⁶⁶ Kniž. Czart., rukopis 1846/IV – *Akta Scepusiensia id est ab anno 1670 ad annum 1680.*

⁶⁷ Kniž. Czart., rukopis 1846/IV – *Akta Scepusiensia id est ab anno 1670 ad annum 1680.*

neumožňuje presne stanoviť kompetencie sadeckého starostu. Až v XVI. storočí vidíme právomoci sadeckého starostu a jurisdikciu, ktorá sa zhoduje s inými mestami.

Okruh, ktorý mu podlieha sa vzťahuje na dva administratívne obvody: sadecký a czchowský⁶⁸. Staropoľský sadecký obvod alebo sadecko-czchowský, nazývaný aj pohraničným či podhorským, bol najväčším obvodom v krakovskom vojvodstve pred deleniami Poľska: siahal až po Brzesko a zaberá celé Podhalie⁶⁹. Vzhľadom na to, celá administratíva spadala do kompetencie sadeckého starostu, čo spôsobovalo, že za veľa otázok týkajúcich sa Spiša bol zodpovedný práve on, a to hlavne vtedy keď sa úrad spišského a sadeckého starostu nachádzal v rukách jednej rodiny alebo jedného hodnostára, ako to bolo v prípade rodu Lubomírskych⁷⁰. Táto skutočnosť spôsobila, že materiály týkajúce sa Spiša sa na dlhé obdobie stali súčasťou oficiálnych sadeckých dokumentov. Ak berieme do úvahy to, že všetky sadecké knihy podľa zoznamu Stanislava Kutrzebu alebo výkazu Štátneho archívu s Oddelením na Waweli predstavujú počet 451 jednotiek a sadeckých hradných kníh je okolo 200, skúmaná oblasť je obrovská nielen v otázkach Spiša, ale aj Sadecka⁷¹. Ak sa k tomu prirátajú aj výpisky z bieckých a krakovských kníh, máme pred sebou obrovské množstvo materiálu na spracovanie.

Táto publikácia predstavuje hlavné zdroje týkajúce sa Spiša, ale venuje sa aj téme Sadecka v súvislosti s materiálmi o spišsko-sadeckej obchodnej ceste. Ich výpis spracovaný v Prílohe vo forme tabuľky podľa Repertoria Kutrzebu z elektronickej verzie, ktorá obsahuje viac ako 25 tisíc zápiskov a ktoré vykonala pani Jadwiga Szyposz zo Štátneho archívu v Krakove, Oddiel na Waweli. V tom zozname sú predstavené zdroje týkajúce sa Spiša s dôrazom na Starú Ľubovňu a Podolíniec. Obsahujú informácie o privilégiách, prepisoch kráľovských listín,

⁶⁸ S. Kutrzeba, *Katalog...*, s. 53.

⁶⁹ Sadecký obvod bol vzhľadom na povrch najväčší, mal 3921 km². Tvorili ho dnešné okresy: novosadecký, limanovský, nowotarský a tatranský. Treba poznamenať, že do sadeckého obvodu patril aj Spiš- tzv. spišské starostvo, ktoré sa skladalo z 15 dedín a 16 miest v šiestich enklávach obklopených uhorským územím. Tieto územia boli pripojené k Poľsku na základe zmluvy z 8. novembra 1412 a boli výsledkom pôžičky 37 tis. kóp pražských grošov spolu so zálohou tohto územia Žigmundovi Luxemburskému, vtedajšiemu kráľovi Uhorska a Česka Vladislavom Jagelovským, kráľom Poľska. Toto územie patrilo Poľsku až do prvého delenia. Treba tiež spomenúť, že v správe tohto územia sa nachádzali také mestá ako Wojnicz, Bochnia, Brzesko, či Nový Targ.

Údaje sú zo sprac. H. Madurowicz a A. Podrazy, *Regiony gospodarce Malopolski zachodniej w drugiej połowie XVIII wieku*, Wrocław 1958, s. 151 a 162; J. Rzońca, *Sądecczyzna w pierwsze połowie XVIII wieku w opisie księży Jana i Stanisława Owsinińskich*, Rocznik Sądecki, zväz. XXX, 2002, s. 157; *Kronika Dziejów Polski*, pod red. J. Marcinek, Krakov 1995, s. 61; *Rejestr poborowy województwa krakowskiego z 1629 roku*, sprac. W. Domin, J. Kolasa, E. Trzyna, S. Żyga, pod red. S. Ingolta, Wrocław 1956, s. 192-250; *Rejestr poborowy województwa krakowskiego z roku 1682 wraz z aneksem miast według rejestru z roku 1655*, pod red. S. Ingolta, sprac. E. Trzyna a S. Żyga, Wrocław 1959. Opis sadecko-czchowského obvodu sa nachádza na s. 199-275. Podobný opis, ale z roku 1712 sa nachádza v knihe v APKr. Odd. na Waweli, Varia 48, s. 259-340, pozri tiež Varia 59- Obvodný register Sadecka z roku 1669.

⁷⁰ Píšu o tom M. Marcinkowska, *Lubomirscy, starostowie sądeccy i spisy*, Nowy Sącz 1998; M. Marcinkowska, *Lubomirscy – starostowie sądeccy (XVI – XVIII w.)*, Rocznik Sądecki, zväz. XXVII, 1999, s. 36- 47. Pozri aj, J. Kurtyka, *starostowie spisy ...*, s. 518-532.

⁷¹ Zdrojový opis z kníh, vid'. S. Kutrzeba, *Katalog Krajowego ...*, s. 186-197.

potvrdenie starých a udelenie nových⁷². V tabuľke sa takýchto zmienok nachádza až 45- ide najmä o otázky týkajúce sa obchodnej cesty (48 zmienok), zdrojové informácie však poukazujú aj na niekoľko otázok súčasne. Obsahujú aj ďalšie obchodné informácie napr. o sklade soli (12 zmienok), dovoze vína (43 zmienok), kovových zbraniach (8 zmienok) a konfliktoch medzi poľskými a spišskými mestami (13 zmienok). Veľká pozornosť sa venuje privilegiami a ich dodržiavaním a povinnosti skladu. Týkajú sa aj politických, obyčajových, právnych a vojenských (19 zmienok) a cirkevných (7 zmienok) záležitostí⁷³.

Najviac údajov obsahujú sadecké hradné knihy, tzv. *Castriensia Sandecensia* (Castr. Sand.), ďalej biecke hradné knihy *Castriensia Biecensia* (Castr. Biec.)⁷⁴ a v malom množstve aj knihy krakovského hradu, tzv. *Castriensia Cracoviensia Relationes* (Castr. Crac. alebo Castr. Crac. Rel.)⁷⁵. Výpisky sa týkajú len rokov 1551-1635 a neobsahujú všetky zdroje, ktoré sa nachádzajú na Waweli. Obsahujú len niektoré dokumenty, ktoré Stanislav Kutrzeba považoval za dôležité, a preto zdroje existujúce v archívoch môžu ukrývať ešte veľa iného materiálu týkajúceho sa tejto oblasti, ktoré by boli cenné a dôležité pre jej ďalší výskum. Treba tiež zdôrazniť, že ide najmä o tri druhy kníh: biecke, sadecké a krakovské a existuje ešte veľa ďalších zdrojov týkajúcich sa Spiša, buď priamo alebo len okrajovo, ktoré sa nachádzajú na Waweli, napr. Varia 90⁷⁶. V zásade všetky sadecké hradné knihy obsahujú nejaké údaje o Spiši. Potvrďuje to dokonca aj úplne zbežná zdrojová informácia, ktorá sa týka zmienok v trvaní iba troch rokov (1611-1613) v hradnej sadeckej knihe, zväzok 112⁷⁷. V tom zdroji nachádzame privilegium udelené Podolíncu⁷⁸ alebo daňové vyhlásenie pre Spiš⁷⁹, dozvedáme sa o útoku na poľského kupca, ktorý mieri do Podolíncu a pri tej príležitosti spoznávame obchodnú cestu a máme tiež možnosť získať informácie o tom, čo sa najčastejšie prevádzalo- a to bolo najmä víno⁸⁰.

Najzaujímavejším dokumentom je však opis slávností a čítanie privilegia udeleného Žigmundom III Vazom pre kupcov z Podolíncu na sadeckom námestí, ktorý im zabezpečuje voľný prevoz tovaru do Poľska⁸¹. V ďalšej hradnej sadeckej knihe s číslom 126 z rokov 1653-55⁸² už na prvej strane nachádzame informáciu o Starej Ľubovni a jej obyvateľoch, ktorí nechceli platiť dane⁸³. Na základe týchto

⁷² Treba zdôrazniť, že nedávno vydaná *Lustracja województwa krakowskiego 1659-1664*, zväz. III obsahuje početné informácie o privilegiách a dokumentoch potvrdzujúce kráľovské a kniežacké nariadenia pre spišské mestá od XIII. do XVII. storočia.

⁷³ Cirkevnými otázkami Spiša sa zaoberal, okrem iných aj T. M. Trajdos, *Dekanat spiski diecezji krakowskiej w świetle wizytacji 1728 roku*, „Nasza Przeszłość“, zväz. 90, R. 1990, s. 113-156.

⁷⁴ S. Kutrzeba, *Katalog Krajowego Archiwum akt grodzkich i ziemskich w Krakowie*, Teka Grona Konserwatorów Galiacji Zach. III, Krakov 1909, s. 197-208.

⁷⁵ S. Kutrzeba, *Katalog Krajowego...*, s. 157-186, *Acta Castriensia Palatinatus Cracoviensis*.

⁷⁶ Opis zdroja S. Kutrzeba, *Katalog Krajowego ...*, s. 239-249.

⁷⁷ APKr. Odd. na Waweli, Castr Sand. 112 mf J 12339, kniha z rokov 1611-1613 obsahuje 1768 strán.

⁷⁸ *Oblata Privilegy S R M pro parte Civium Podolinecensis*, APKr. Odd. na Waweli, Castr Sand 112, s. 1713-1719.

⁷⁹ APKr. Odd. na Waweli, Castr Sand. 112, s. 791-792.

⁸⁰ APKr. Odd. na Wawel, Castr Sand. 112, s. 431.- citovaný vyššie.

⁸¹ APKr. Odd. na Waweli, Castr Sand. 112, s. 1756-1757.- citovaný vyššie.

⁸² APKr. Odd. na Waweli, Castr Sand. 126 mf J. 12353, strán 1642.

⁸³ APKr. Odd. na Waweli, Castr Sand. 126, s. 30-31.

zdrojových príkladov, môžeme skonštatovať, že bohatstvo materiálu je naozaj ohromujúce, čo nakoniec dokazuje aj nižšie zostavená tabuľka a príloha, ktorá obsahuje materiály Hlavného archívu starodávnych dokumentov vo Varšave - v tomto prípade ide predovšetkým o opisy hradov Podolíneć a Ľubovňa zo XVI.storočia do polovice XVIII.storočia, ktoré ešte neboli vydané.

Aj spišské zdroje vniesli niečo do sadeckej problematiky, ktorá aj tu našla svoj význam. Ide o lustráciu, v ktorej bolo sadecké starostvo tiež veľakrát opísané, a to dosť dôkladne, najmä mesto Nový Sącz, ktoré ležalo na spišsko-sadeckej obchodnej ceste. Nenájdemé však materiály týkajúce sa Starého Sącza, len informácie zo zdrojov miest Piwniczna a Rytro.

Zoznam najdôležitejších lustrácií sadeckého starostva v Hlavnom archíve starodávnych dokumentov vo Varšave

Por.č.	Roky	Signatúra v archíve	Strany alebo karty v zdroji	Dodatkové informácie
1.	1540	ASK časť LVI, s. 24 Mf. 20331	k. 13-24v	Latinský jazyk-čistočne vydaná Informácie o Sadeckom hrade k. 14-16.
2.	1564	MK časť XVIII, zväz. 16 i 17 oraz Bran. 46/49	k. 210-260 a k.185-202	Vydaná ⁸⁴
3.	1569	MK časť XVIII, zväz. 18, Lustrácia z mf. 297	k. 234-273	Nevydaná Poľský a latinský jazyk
4.	1616-1617	MK. časť XVIII, zväz. 20, Lustrácia mf. 299	k. 51-96v	Nevydaná Poľský a latinský jazyk
5.	1627-1629	MK. časť XVIII, zväz. 22, Lustrácia mf.. 301	k. 141-212	Nevydaná Poľský a latinský jazyk
6.	1659-1664	MK. časť XVIII, zväz. 24, Lustrácia mf.. 303	k. 506-524	Vydaná ⁸⁵
8.	1765	MK časť XVII, zväz. 25 mf. 304	s. 1-14	Vydaná ⁸⁶

Dost' dôležité informácie v súvislosti s významom Nového Sącza ako mesta a zároveň pohraničnej pevnosti obsahujú aj zmienky o Sadeckom hrade, nazvaného tiež Staroštínskym hradom. Dôležité je to, že aj napriek veľkému záujmu o túto problematiku- okrem práce Ignáca Kwiecińskiego⁸⁷, rozsiahlym informáciám v *Dziejach miasta Nowego Sącza*⁸⁸ a zdrojovým materiálom

⁸⁴ *Lustracja województwa krakowskiego 1564, časť I...*, s. 153-172.

⁸⁵ *Lustracja województwa krakowskiego 1659-1664, časť. II...*, s.542-571.

⁸⁶ *Lustracja województwa krakowskiego 1765, časť. I...*, vid'. s.50-20.

⁸⁷ I. Kwieciński, *Zamek królewski w Nowym Sączu*, Nowy Sącz 1927 a reedícia 2001.

⁸⁸ *Dzieje miasta Nowego Sącza*, zväz. I, pod red. F. Kírýka, s. 239-240, 293, 259-262 (plány), 505-506, 509, 717-718. V práci sa nachádza niekoľko obrázkov plánov okrem iných z APKr Odd. ul. Lubicz, Kartografická zbierka, Sign. VI 164, *Nowy Sącz [zamek] 1802; Zamek w Nowym Sączu; Neusandez [Plan zamku: przekrój, widok; rzuty]. Oryginal 1802 rok N. Sącz*. Ide o mapu- 1 hrubý hárok papiera, tri náčrty hradu, jemne farebné, dokument je v dobrom stave, o niečo väčší než formát A3. Maba bez popisov nie je veľmi veľká, obsahuje aj zle čitateľnú legendu, na pohľad sa jej dá porozumieť. Ide o veľmi užitočný dokument v tomto archíve, ktorý sa dá využiť pri renovačných prácach

obsiahnutých v spracovaniach kňaza Jána Sygaňského (ktoré sa tiež nachádzajú v hradných sadeckých knihách z AGAD-u⁸⁹) - nedočkal sa Sadecko osobitného spracovania svojho hradu a ani odhalenia materiálov týkajúcich sa jeho histórie v archívoch. Najviac údajov v súvislosti so sadeckým hradom by sme mohli hľadať v kráľovských lustráciách zo staropoľského obdobia, ukazuje sa však, že ide len o dva opisy z rokov 1616-1617⁹⁰ a z roku 1627⁹¹. Až inventár zo začiatku 70-tych rokov XVIII. storočia predstavuje úroveň spustošenia a obraz hradu⁹²; tu sa tiež stretávame s prvým dôkladným plánom hradu, ktorý pochádza z XVIII storočia⁹³. V dokumentoch nespomenutá lustrácia z XVI.storočia sa tiež nachádza v Štátnom archíve a v Hlavnom archíve starodávnych dokumentov vo Varšave – pochádza z roku 1540, je napísaná po latinsky⁹⁴ a predstavuje nové informácie týkajúce sa hradu.

Ďalšie známa, ale v literatúre nespomenutá lustrácia z roku 1569 obsahuje opis tzv. hradného nádvorja⁹⁵. Všetky tieto rukopisy nám prinášajú ďalšie informácie a aspoň čiastočne rozširujú naše vedomosti o vzhľade tejto budovy v XVI. storočí. Tu je potrebné poznamenať, že všetky vydané kráľovské lustrácie krakovského vojvodstva z rokov 1564⁹⁶, 1659-1664⁹⁷ a 1765- okrem krátkej zmienky o hrade v tej poslednej⁹⁸ – neobsahujú žiadne informácie o sadeckej pevnosti. Až hĺbková analýza sadeckých dokumentov, ktoré sa nachádzajú v Krakove, najmä sadeckých hradných kníh⁹⁹, Tek Schneidra¹⁰⁰, mestských kníh

Sadeckého hradu. Jeho negatívum je to, že pochádza zo začiatku XIX.storočia a obsahuje už elementy prestavby Rakúšanmi.

⁸⁹ J. Sygański, *Historia Nowego Sącza od odstąpienia Wazów do pierwszego rozbioru*, zväz. I, s. 57-58, 187, 229; zväz. II, s. 3, s. 2-7, 314-315; zväz. III, (historické pamiatky) *Evov 1902*, s. 226-228. Revízia zhoršeného Sadeckého hradu v r. 1768, *Castr. Sand.*, s. 2249-2257. Pozri tiež: zväz. III, s. 3-6.; pozri tiež, *Nowy Sącz i jego pamiątki dziejowe*, *Nowy Sącz 1892*, s. 46, 54, pozri tiež AP Odd. v Novom Sączi sign. 926, č. inv. 99, s. 1-4; a tam pozri aj: *Zamek królewski w Nowym Sączu, wypisy archiwalne S. Kasprzyk*.

⁹⁰ AGAD, časť XVIII, L. zväz. 20 (mf 299), k. 83-84; pozri tiež AP Odd. V Novom Sączi sign. 926, s. 1-2, J. Sygański, *Historia...*, zväz. II, prílohy s. 312.

⁹¹ AGAD, časť XVIII, L. zväz. 22 (mf 301), k. 184-185v.

⁹² APKr. Odd. na ul. Siennej, (Akta Depozytalia) AD 576, Acta in causa des Edlen von Grzembski en des Edlen von Wielogłowski 1777-1783, sú to dokumenty týkajúce sa REŠTAVRÁCIE HRADU/SPOLU S PLÁNOM L. 1777-1783 Strán 136, nezapísaných 2, 4, 7-10, 12-14, 16, 23, 43, 51, 62, 74, 76-81, 99, 100, 102-104, 108, 110, 118, 123, 124, 126, 127, 129, 131. Neopravený rukopis –jeho opis sa nachádza aj v inventárovej knihe. Jazyk: nemecký, latinský s elementami poľského. Pozri aj dosť nevýrazný obrázok, *Dzieje miasta...*, zväz. I, s. 259, obr. Č. 116.

⁹³ Mapa Sadeckého hradu z roku 1773 s legendou, ktorá hovorí o požiari v roku 1768, Štátny Archív v Krakove, Oddelenie III Akta Depozytalia (AD) sign. 576, plán vplepený medzi nepísané strany 43 a 44. Pozri obrázok, (dosť nevýrazný) *Dzieje miasta...*, zväz. I, s. 259, obr. č. 116.

⁹⁴ AGAD, ASK časť LIV, sign 24 (mf. 20331), k. 14-17v, opis hradu (lat.) – *Curia Regalis Civitate Sandecz*.

⁹⁵ AGAD časť XVIII, L. zväz. 18 (mf. 297), k. 268v Stavanie Sadeckého hradu.

⁹⁶ *Lustracja województwa krakowskiego 1564*, časť I, vyd. Małecki, Varšava 1964.

⁹⁷ *Lustracja województwa krakowskiego 1659-1664*, časť II, vyd. A. Falniowska-Gradowska a F. Leśniak, Varšava 2005.

⁹⁸ *Lustracja województwa krakowskiego 1765*, časť. I *powiat sądecki, szczyrzycki, biecki, czchowski oraz księstwa zatorskie i oświęcimskie*, vyd. A. Falniowska-Gradowska, Varšava 1973, o hrade pozri s. 5.

⁹⁹ Opis hradných sadeckých kníh pozri. O požiari Nového Sącza 19. júla 1611, *Castr Sand.*, 112, s. 346. (lat.); Žigmund III oznamuje sadeckým členom rady, že do Nového Sącza posielala komisárov, ktorí majú skontrolovať mestské príjmy a poukázať na nedostatok opevnenia mesta, 05.04.1612, *Castr. Sand.* 112, s. 834.

¹⁰⁰ APKr. Odd. na Waweli, Sign. WAPKr 641 – Hrad Nový Sącz z polovice XIX.storočia – Hrad v Novom Sączi, pohľad na ruiny hradu Teki Schneidra 1160; Sign. WAPKr 642 – Nový Sącz, hrad a Situation Plan des alten Scholsgebaudes zu Neu Sandec [predstavuje pozíciu hradu medzi Dunajcom a cestou do Chelmcu] originál z roku 1816, mierka okolo 1:1300 – rukopis a plán predstavujú akt z roku 1816 Teki Schneidra 1158 v polovici; Teki

v Štátnom Archíve v Krakove, Oddelenie na Siennej ulici (ktorých originály sú v súčasnosti prechovávané v Spytkowicach a v Štátnom archíve v Novom Sączu a tvoria, bohužiaľ, len časť tých kníh)¹⁰¹, dokumenty Vedeckej knižnici PAU a PAN¹⁰², opisy alebo časti opisov tohto miesta v zahraničných archívoch (Česko, Slovensko, Ukrajina- Ľvov, Maďarsko a Rakúsko) umožní uzatvoriť výskumy nad sádeckej pevnosti¹⁰³.

V prípade iných hradov alebo miest nachádzajúcich sa na spišsko-sádeckej obchodnej ceste, napr. hrad Rytro, ktorý v XVI. a XVII. storočí nezohrával žiadnu dôležitú úlohu, najmä kvôli spustošeniu, čo potvrdzujú aj lustračné zápisy¹⁰⁴. Piwniczna naopak, podobne ako Starý Sącz¹⁰⁵ (ku ktorému je možné nájsť materiály v osobitných archívoch cirkevného majetku)¹⁰⁶ predstavovali dôležité body uhorskej cesty. V prípade toho prvého mestského strediska, nové výskumy odhalili dokumenty týkajúce sa privilégií stredovekého mesta¹⁰⁷, čím dopĺňujú doterajšie práce Henryka Stamirského¹⁰⁸ a kolektív, ktorý pod redakciou Jozefa Długosza vydal monografiu mesta¹⁰⁹. Dôležitým rozšírením úvah nad spišsko-sádeckou obchodnou cestou predstavuje pohraničná strážnica – Czorzstyn¹¹⁰, ktorá stráži inú obchodnú cestu vedúcu priamo z Krakova do Budy. Materiály o tejto pevnosti sa tiež nachádzajú v lustráciách, najmä z rokov 1616-1617¹¹¹ a 1627-1629¹¹². Ide o poľskú strážnicu, ktorá v období stredoveku predstavovala majetok slávneho rytiera Zawisza Čierneho a neskôr časť obranného systému južnej hranici Poľska až do obdobia delenia.

Na záver tejto krátkej analýzy sa treba opýtať, prečo slovenskí historici, nielen pri písaní o Spiši, nečerpajú z dokumentov nachádzajúcich sa v Poľsku,

Schneidera 1160, k. 273, Hrad v Novom Sączu z juho-východnej strany, tlač z roku 1861, Rotlewský telegrafoval a Kostrzewský rýsoval z telegrafu, výťah z Tygodnika Ilustrowanego č. 103, zväz. IV, 1861.

¹⁰¹ Príkladom zápisov týkajúcich sa zmien vo vzhľade hradu počas storočí, v mestských knižkách je zmienka o prebudovaní Bašty Kowalskiej AD 123 (J. 7135), s. 233-234.

¹⁰² Vedeck. Kniž. PAU a PAN v Kr., Sign 1039 8/III Gab. Rycin. PAU a PAN Krakov-Nový Sącz, úryvok hradu – kópia litografie Franciszka Zielińskiego z roku 1928. Okrem známky aj iné informácie o hrade v Sign. 04680, zväz 3, 04682, zväz. 9; 04692, zväz. 1. – známky a fotografie 077587 pozri tiež 77588.

¹⁰³ Materiál z článku P. Wierzbicki, *Sandecjana w zbiorach fototeki i planów Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie*, „Zeszyty sądecko-spiskie”, zväz. 4, 2009, s. 130.

¹⁰⁴ AGAD, MK časť XVIII, zväz. 20, k. 95 „Hrad Ritter – Bol to murovaný hrad, ktorý kvôli nevšímavosti bývalých nájomníkov zostal opustený a spustošený. Trochu múru zostalo na hore vysokej – ide o lustráciu z rokov 1616-1617.; MK časť XVIII, zväz. 22, zväz. 22, zväz. 211 – Hrad Rytter – Bol to murovaný hrad, ktorý kvôli nevšímavosti bývalých nájomníkov zostal opustený a spustošený. Trochu múru zostalo na hore vysokej”: ide o lustráciu z roku 1627. Vo vydaných lustráciách, tento hrad nie je dokonca ani spomenutý. Pozri tiež, dokument č. 5 v tabuľke v Prílohe tejto publikácie, ktorý sa týka hradu v Rytre.

¹⁰⁵ M. K. Barański, *Dominium sądeckie. Od księżęcego okręgu grodowego do majątku klasztoru klarysek sądeckich*, Varšava 1992.

¹⁰⁶ Pozri napr.: Ossol. rukopis 9598/I a 9549/II.

¹⁰⁷ Pozri. *Znaczenie pergaminów królewskich w historii miasta Piwniczna. Katalog wystawowy*, Piwniczna-Zdrój 2008, s. 12.

¹⁰⁸ H. Stamirski, *Zarys rozwoju miasta Piwnicznej (1348-1807)*, Nowy Sącz 2008 (reedícia).

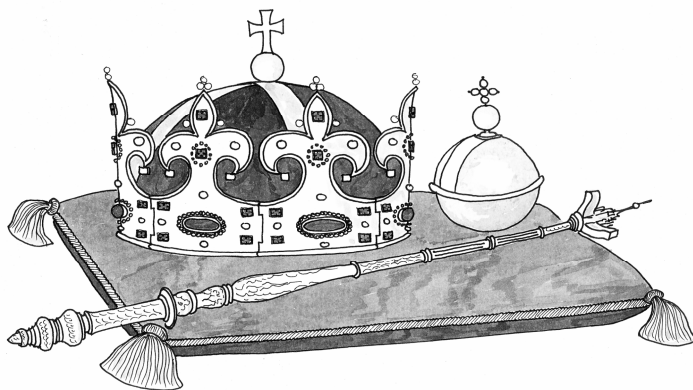
¹⁰⁹ *Piwniczna Zdrój 1348-1998*, kolektívna práca pod red. J. Długosza, RMiG, Piwniczna Zdrój 1998.

¹¹⁰ Jednou z nových prác o hradoch, kde nájdeme aj údaje o Czorzstynie, pozri K. Moskal, *Zamki w dziejach Polski i Słowacji między Wisłą a Hornadem*, zväz.. I, Nowy Sącz 2004, s. 42, 59, 60, 63, 71, 97, 100, 102, 113 i zväz.. II, Nowy Sącz 2005, s. 24, 33, 41, 72, 88, 89, 93, 113, 114, 123 i 132.

¹¹¹ AGAD, časť XVIII, L. zväz. 20, k. 129-130v.

¹¹² AGAD, časť XVIII, L. zväz. 22, k. 286v- 289.

a ktoré v mnohých prípadoch majú zásadný význam pre skúmanie minulosti tohto regiónu. Táto krátka publikácia je pokusom spopularizovať na Slovensku poľské zdroje prostredníctvom Prílohy, ktorá čerpá z archívnych materiálov, týkajúcich sa predovšetkým spišského domínia a ktoré doteraz ešte neboli vydané.

Úvod k prílohe

Prílohu tohto vydania tvoria materiály, ktoré sa týkajú histórie Spiša, Sadecka a tiež hradu Czorstyn. Príloha sa skladá z dvoch častí. Prvú tvorí tabuľka tzv. zdrojových výpiskov týkajúcich sa spišského pohraničia z Repertoria Kutrzebu zo Štátneho archívu v Krakove, oddelenie na Waweli. Ide o 190 výpiskov z prelomu XVI. a XVII. storočia, usporiadaných chronologicky od najstaršej po najmladšiu archívnu zmienku. Tabuľka sa skladá zo siedmich stĺpcov, prvý označuje poradové číslo, druhý signatúru knihy, tretí obsahuje číslo strany v knihe, v nasledujúcom stĺpci je zapísaná informácia o dátume vydania, v piatom- obsah dokumentu, v šiestom- miesto vydania, v siedmom - dodatočné infomácie, v akom dokumente sa daný materiál nachádza alebo v ktorých ďalších zdrojoch je možné nájsť kópiu. Tabuľka obsahuje niekoľko poznámok pod čiarou, ktoré vysvetľujú skratky knižných signatúr.

Druhú časť prílohy tvoria nepublikované inventáre hradov. Prvé štyri sa týkajú Starej Ľubovne a dve Podolíncu. Sú usporiadané chronologicky od lustrácie v roku 1569 do lustrácie v roku 1746¹¹³, ďalej Sadeckého hradu v rokoch 1569 a 1627 a nakoniec hradu Czorsztyń z rokov 1616-1617 a 1627¹¹⁴. Všetky inventáre boli spísané po poľsky a obsahujú isté množstvo latinských výrazov alebo iných cudzích výrazov, čo bolo hlavnou príčinou ich vydania, vzhľadom na možnosť oboznámenia sa s obsahom bežným čitateľom. Okrem lustrácie z roku 1569 roku, kde sa zachoval originálny pravopis, v ďalších dokumentoch sa uskutočnili v dôsledku vydavateľských inštrukcií malé zmeny. Písmeno y bolo zmenené na i alebo i na j, l na ł alebo s na sz a naopak, z na ż, a na ą, e na ę, s na z a s na ś, zachovávajúc pri tom historické znenie výrazov.

V prípade, že došlo k významnejšej zmene, táto informácia sa nachádza v poznámke pod čiarou, latinské výrazy alebo iné dôležité pojmy či archaizmy boli preložené. Pri tejto práci sme využívali rôzne zoznamy, encyklopédie¹¹⁵, slovníky poľského jazyka alebo slovníky cudzích výrazov¹¹⁶ vrátane latinského slovníka¹¹⁷. Tieto úpravy sme spravili s cieľom urobiť publikáciu prístupnejšou. Čitateľovi sú predstavené nádherné opisy hradov očami lustrátorov z dávnej minulosti.

¹¹³ Všetky boli opísané vyššie.

¹¹⁴ Opis tých hradov, pozri tiež P. Wierzbicki, *Zamek w Czorsztyńie – twierdza na Podhalu w świetle lustracji królewskich z lat 1616-1617 i 1627 r.*, „Almanach Nowotarski” R. XIII, 2009, s. 56-58.

¹¹⁵ Napr. J. Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Varšava 2006; *Encyklopedia gospodarcza Polski do 1945*, zväz. II, Varšava 1981; *Encyklopedia techniki wojskowej*, Varšava 1986.; Gloger Z., *Encyklopedia Staropolska*, Varšava 1958, zväz. I a II.; *Historické tabuľky*, sprac. W. Mizerski, Varšava 1996.; *Wojsko, wojna, broń*, pod red. M. Kamlera, Varšava 2001.

¹¹⁶ Napr. *Mały słownik języka polskiego*, pod red. E. Sobol, Varšava 1999.

¹¹⁷ J. Sondel J., *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Krakov 2001.

Príloha

Zdrojové výpisky týkajúce sa Spiša (najmä Podolínca a Ľubovne) z repertoria Kutrzebu

P. č.	Zdroj štátneho archívu, oddelenie na Waweli Krakov	Strana	Dátum vydania	Obsah alebo názov dokumentu	Miesto vydania dokumentu	Ďalšie informácie
1	Castr. Crac. 85 ¹¹⁸	170-175	02.03.1551	Žigmund August učinil šľachticom Štefana Chajja, mešťana z Podhradia na Spiši.	Krakov	
2	Castr.Sand. ¹¹⁹ 132	443	19.03.1551	Žigmund August potvrdzuje plebiscity a status cechu pivovarníkom, kováčom, krajčírkom a obuvníkom v mestách Hniezdne a Podolínec.	Krakov	V prepise listiny kráľa Michala Korybutu - Wiśniowieckého z r. 1669.
3	Castr. Biec. 12 ¹²⁰	1620-1621	01.03.1554	Žigmund August ustanovuje povinnosť skladu v Novom Sączu na kovy dovezené zo Spiša a Uhorska do Poľska.	Lublin	
4	Castr. Sand. 6	510-514	04.05.1554	Žigmund August sa obracia k členom rady sádeckej v obchodných záležitostiach (týkajúcich sa spišských kupcov).	Brest litovský	
5	Castr. Crac. 71	1437	08.09.1554	Žigmund August sa obracia k Janovi Bonarovi, spišskému starostovi kvôli útoku poddaných tohto starostva na kráľovské dediny Barcice, Ryter (Rytro?) a Przysiedzińce ??, ktoré držal v nájme Stanislaw Garnisz.		To isté: Castr. Sand. 6 s. 534-536.
6	Castr. Crac. 72	798	15.05.1555	Žigmund August prikazuje Krakovu v dôsledku sťažnosti Nového Sącza varovať pred používaním ciest do Uhorska a do Torunia, a to podľa dohôd.	Piotrków	
7	Castr. Sand. 8	960	06.06.1555	Žigmund August sa obracia k starostovi a rade Nového Sącza vo veci oslobodenia od práva skladu (<i>depositorium</i>) pre 13 spišských miest.	Piotrków	Pozri tiež Castr. Sand. 9 s. 1

¹¹⁸ *Castriensia Cracoviesia*, hradné knihy alebo tzv. krakovské zápisky, obsahujú krakovské hradné knihy, s výnimkou daňových prísažných protokolov, K. Kutrzeba, *Katalog Krajowego Archiwum akt grodzkich i ziemskich w Krakowie*, Teka Grona Konserwatorów Galicji Zach. III, Krakov 1909., s. 119. Tiež s. 31-51.

¹¹⁹ *Castriensia Sandecensia*; obsahuje hradné sádecké knihy a lénneho sádeckého súdu. K. Kutrzeba, *atalog...*, s. 119 a tiež s. 51-60.

¹²⁰ *Castriensia Biecensia*; obsahuje hradné knihy bieckiego lénneho súdu a zápisky z bieckiego súdu z čias starostva (pre mestské záležitosti). K. Kutrzeba, *Katalog...*, s. 119 tiež 60-63.

8	Castr. Sand. 7	212-213	[?]. 07. 1555	Žigmund August vydáva vyhlásenie, ktoré oznamuje udelenie práva voľného prechodu so zakúpenou soľou v kráľovských soľných baniach pre mešťanov zo Starej Ľubovne a Podolínce.	Tykocin	
9	Castr. Sand. 7	244-245	14.03.1556.	Žigmund August vo veci dovozu uhorských vín do Poľska.	Vilnius	
10	Castr. Sand. 7	306-307	10.04.1556	Žigmund August odporúča sádeckému Starostovi uzatvoriť všetky cesty do Maďarska s výnimkou jednej, tak ako to bolo v minulosti.	Vilnius	
11	Castr. Biec. 13	594	10.11.1556	Žigmund August ohlasuje v meste Biecz a jeho okolí kráľovské nariadenie, zabrahujúce jazdiť obchodníkom pre víno do Uhorska.	Varšava	To isté v Castr. Sand. 7 s. 456-457. Tlač: Bujak, <i>Materiály do histórii miasta Bieca</i> , s. 92.
12	Castr. Crac 76	1428-1429	1558	Žigmund August radí Bonarovi, spišskému starosovi vo veci domu v Podolínci, ktorý Peter Kudla daroval Jakubovi Ľomnickému pisárovi Ľubovnianskeho hradu.		
13	Castr. Crac. 75	571	1557	Vzťah dozorcú, ktorý dal v Novom Targu Jánovi Palaczovskému, kráľovskému dvoranovi kráľovské odporučenie, aby zástavu, ktorú vyvesil na Spiš dal Stanislavovi Jordanovi s cieľom vybrať sa na výpravu do Infant.	Krakov	
14	Castr. Biec. 13	1098-1099	18.01.1558	Uhorský kráľ Ferdinand Habsburg vo veci bieckého mešťana Mildnera, ktorého vezú cez mesto Bardejov.	Praha	K tomu pozri tiež, s. 1176-1177.
15	Castr. Crac. 76	1689	22.09.1558	Žigmund August povolil Félixovi Milnerovi (Molner) bieckemu obchodníkovi zadržat' tovar košických obchodníkov, aby tým spôsobom mohol získať ich dlžné čiastky.	Varšava	Tiež s. 1692 – Milnerovo zabavenie 12 balov súkna patriaceho košickým kupcom.
16	Castr. Crac. 76	1839	20.11.1558	Žigmund August nariaďuje colníkom aby prepustili víno dovezené z Maďarska na kráľovský dvor a pre ďalšie osoby.	Piotrków	
17	Castr. Sand. 8	223	12.01.1559	Žigmund August nariaďuje zhabať tovar maďarským kupcov a držať ho tak dlho pokiaľ nebude oslobodený tovar spišských kupcov v Maďarsku.	Piotrków	
18	Castr. Sand. 8	243	12.01.1559	Žigmund August nariaďuje Jánovi Bonarovi, bieckému kastelánovi nariaďuje aby sádeckí obyvatelia neboli nútení platiť clo v Ľubovni aj napriek obyčaja.	Piotrków	

19	Castr. Biec. 14	289-291	03.04.1559	Žigmund August oznamuje, že 4 maďarským mestám potvrdil privilégium Žigmunda z 1.04.1549 vydaného v Krakove, ktoré sa týka zadržania tovaru a nariaďuje verejnú ohlásenie.	Krakov	Pozri tiež, 288, 295; to isté v - Castr. Sand. 8 s. 304; 316 odvolanie.
20	Castr. Crac. 78	583	22.04.1559	Žigmund August nariaďuje Jánovi Bonarovi, špiškému starostovi, aby sa vystríhal privilégií šoltýsa dediny Hobgart pri Ľubovni (Chmeľnica).	Krakov	
21	Castr. Crac. 78	919	13.06.1559	Žigmund August nariaďuje Bonarovi a ďalším starostom aby vystríhali maďarských kupcov idúcich s tovarom do Poľska a nariadili im, aby išli smerom k Ľubovni, kde sa nachádza colnica.	Krakov	To isté v: Castr Sand. 78 s. 919.
22	Castr. Sand. 151	1090-1094	06.09.1559	Ferdinand I sa obracia k spišskej kapitule vo veci Sanguszkov, ktorí mali majetok v Maďarsku.	Viedeň	
23	Castr. Crac. 78	1259	28.12.1559	Žigmund August vydáva vyhlásenie vo veci dovozu vína do Poľska.	Vilnius	To isté v: Castr. Biec. 14 s. 620, Castr./ Sand. 8 s. 493
24	Castr. Sand. 169	717-752	20.03.1560	Kapitula kostola sv. Michala na Spiši vo veci majetku zvaného „Kromlok“.		V prepise listiny: Štefana Bátorého – z r. 1578, Žigmunda III z r. 1590 a Vladislava IV z r. 1633.
25	Castr. Sand. 8	1561	30.06.1561	Žigmund August radí Jánovi Bonarovi, bieckému kastelánovi, radcovi, spišskému a rabštínskemu starostovi vo veci doživotného udelenia dediny Lacková patriacej do spišského starostva Šimonovi Gladissovi.	Vilnius	
26	Castr. Sand. 9	368	28.12.1562	Žigmund August vydáva vyhlásenie Mikulášovi Kostyovi, colnému správcovi v Malopoľsku a Veľkopoľsku vo veci dovozu vína z Maďarska do Poľska.	Piotrków	Pozri tiež Castr. Biec. 15 s. 368
27	Castr. Sand. 169	717-752	22.12.1562	Žigmund August nariaďuje spišskému starostovi, administrátorom a nájomníkom aby rešpektovali privilégiá a slobody Podolína.	Piotrków	V prepise listiny Vladislava IV z r. 1633.
28	Castr. Sand. 132	439	24.12.1562	Žigmund August potvrdzuje privilégiá mestu Hniezdne na Spiši.	Piotrków	V prepisoch listín Žigmunda III z r. 1603, Vladislava IV z r. 1633, Jána Kazimíra z r. 1649 a Michala Korybutu z r. 1669.
29	Castr. Sand. 9	540	19.01.1563	Žigmund August ustanovuje povinnosť skladu železa,	Piotrków	

				bronzu, a meď v Novom Sączy aby spišskí a uhorskí kupci neobchádzali toto mesto.		
30	Castr. Sand. 9	440	25.01.1563	Žigmund August vydáva nariadenie vo veci oslobodenia od cla v 8 spišských dedinách (Ogbert, Nová Lubovňa, Jakubany, Forbasy, Ružbacy, Kameň, Jarabina) patriacich pod Ľubovniansky hrad.	Piotrków	
31	Castr. Sand. 9	643	24.04.1563	Žigmund August ruší nariadenie snemu v Piotrkowe z roku 1563, ktoré núti mešťanov 13 spišských miest ísť s tovarom do Sączu, a to do najbližšieho snemu.	Piotrków	
32	Castr. Sand. 9	574	03.05.1563	Žigmund August nariaďuje starostovi a mestskej rade v Novom Sączy zaoberať sa správou Baltazára Ilmanovského, sadeckého mešťana, ktorý bol uväznený v Uhorsku kvôli dlhom dvoch iných sadeckých mešťanov.	Varšava	Pozri tiež s. 576-579.
33	Castr. Crac. 86	1168-1169	04.05.1563	Žigmund August vydáva vyhlásenie na základe sťažnosti Krakova, z Uhorska neprichádzajú do Krakova kvôli obavám pred represiami, kráľ ich preto odvoláva u tých, ktorým ich udelil.	Varšava	
34	Castr. Sand. 9	753	25.06.1563	Žigmund August odvoláva predošlé nariadenie a udeľuje kupcom 13 spišských miest oslobodenie od cla.	Vilnius	Pozri tiež s. 756.
35	Castr. Biec. 17	91	23.12.1563	Žigmund August vydáva nariadenie vo veci dovozu uhorských vín do Poľska.	Varšava	
36	Castr. Sand. 9	848	24.12.1563	Žigmund August vydáva zákaz dovozu uhorských vín do Poľska.		
37	Castr. Sand. 9	887	15.04.1564	Žigmund August vydáva obchodné privilégium pre mesto Podolíneć.	Varšava	
38	Castr. Sand. 9	884	18.04.1564	Žigmund August udeľuje spišskému mestu Hniezdne slobodu od cla.	Varšava	
39	Castr. Sand. 9	882	18.04.1564	Žigmund August udeľuje voľný prejazd pre kupcov z Ľubovne.	Varšava	
40	Castr. Sand. 9	922	23.04.1564	Žigmund August vydáva príkaz pre členov rady z mesta [Nowy] Sącz, aby v Sączy nezastavovali spišských kupcov.	Varšava	Pozri tiež s. 924
41	Castr. Sand. 9	966	07.07.1564	Žigmund August nariaďuje sadeckým členom rady vrátiť 150 metrákov soli, ktoré zhabali spišským kupcom pod hrozbou pokuty 10 000 uhorských zlotých.	Bielsk	

42	Castr. Sand. 9	989	02.08.1564	Žigmund August volá sadeckých mešťanov pred svoj súd v dôsledku zhabania 150 metrákov soli spišským kupcom.	Parczew	
43	Castr. Sand. 10	s. 79	26.09.1564	Žigmund August prikazuje mestu Novy Sącz, aby nenútil spišské mestá do skladania tovaru, najmä soli.	Varšava	
44	Castr. Crac. 88	856	18.11.1564	Žigmund August povoľuje Krupkovi z Krakova doviezť z Uhorska 100 sudov vína aj napriek všeobecnému zákazu.	Piotrków	
45	Castr. Crac. 87	917	12.12.1564	Žigmund August vydáva nariadenie pre Stanislava Splawského krzywinského kastelána, prefekta malopoľského cla, aby nenahováral na vývoz uhorského alebo moravského vína do Poľska tunajších kupcov, pretože cena vína pri dovoze cudzími bude nižšia.	Piotrków	Castr. Sand / 10 s. 917
46	Castr. Crac. 89	538	13.01.1565	Žigmund August potvrdzuje bieckemu starostovi, že Krupkovi z Krakova povolil priviezť 100 sudov vína z Uhorska aj so zaplatením cla a prikazuje mu vrátiť víno zhabané v Bieczy.	Krakov	
47	Castr. Crac. 88	1146-1147	08.05.1565	Žigmund August koná vo veci nezákonneho zadržania olova v Ružomberku, ktoré poslal cisárovi Andrej Bátorý.	Piotrków	
48	Castr. Sand. 10	326	24.05.1565	Ohlásenie práva skladu soli v Novom Sączi podľa kráľovského privilégia z r. 1554.	Nový Sącz	
49	Castr. Sand. 10	497	20.10.1565	Žigmund August povoľuje Jánovi Komorovskému idúcemu na Spiš ísť s povozom.		
50	Castr. Sand. 132	421-445	28.05.1566	Žigmund August udeľuje dedine Hniezdne v spišskom starostve mestské právo.	Lublin	V prepise listín Štefana Bátorého - z r. 1578, Žigmunda III z r. 1590, Jána Kazimíra z r. 1649 a Michala Korybuta z r. 1669.
51	Castr. Sand. 13	885-887	30.09.1571	Žigmund August koná v práve vykupovania dediny niektorými jeho poddanými v Uhorsku a vo veci zvyšovania cien.	Varšava	
52	Castr. Crac. 107	1494-1495	30.05.1572	Žigmund August prikazuje colníkovi, aby nikto nechodil do Uhorska pre víno.	Varšava	V rovankom dokumente aj s. 1492-1493, 1495-1497.
53	Castr. Sand. 132	421-445	1577	Ján Maciejowski spišský starosta povoľuje mešťanom v Hniezdnom vybudovať mlyn na rieke Poprad.	Lubovňa	V prepise listiny Štefana Bátorého - z r. 1578, Žigmunda III z r.

						1590 a a Michala Korybuta z r. 1669.
54	Castr. Sand. 240	144-145	07.11.1577	Štefan Bátory prikazuje nesťazovať Starej Ľubovni obchod s Poľskom.	Malbork	
55	Castr. Sand. 169	717-752	1578	Štefan Bátory potvrdzuje všetky privilégia a slobody udelené Podolíncu jeho predchodcami.	Varšava	
56	Castr. Sand. 240	238-239	26.01.1578	Štefan Bátory vydáva nariadenie, vďaka ktorému nebude obchod spišského mesta s Poľskom sťažený.	Varšava	
57	Castr. Sand. 240	252-254	06.02.1578	Štefan Bátory vydáva privilégium pre Starú Ľubovňu.	Varšava	
58	Castr. Sand. 240	243	12.02.1578	Štefan Bátory nariaďuje spišským mestám, aby sa postarali o vyriešenie záležitosti medzi Valentínom Keďziorkom a Starou Ľubovňou.	Varšava	
59	Castr. Sand. 240	244-245	13.02.1578	Štefan Bátory vyvádava <i>salvius conductus</i> pre Starú Ľubovňu.	Varšava	
60	Castr. Sand. 240	391	20.06.1578	Protest spišského starostu v dôsledku sťaženia obchodu Spiša s Poľskom.	Nový Sącz	
61	Castr. Sand. 240	4424-428	25.06.1578	Štefan Bátory vydáva vyhlásenie vo veci obchádzania kráľovského cla na uhorskej hranici.	Ľvov	
62	Castr. Sand. 169	717-752	1578	Štefan Bátory prikazuje správcom, nájomcom atď. spišského starostva, aby dodržiavali slobody mesta Podolíneč.		
63	Castr. Sand. 240	751-752	01.01.1578	Štefan Bátory vydáva <i>salvus conductus</i> pre spišských mešťanov.	Niepołomice	
64	Castr. Crac. Rel. 240	792-793	20.01.1579	Štefan Bátory oznamuje Starej Ľubovni, že vymenoval komisárov do vyriešenia sporu z ich starostom a vymenoval komisárov vo veci ich hraníc z Olgartom (Chmelnicou).	Varšava	
65	Castr. Sand. 132	421-445	05.12.1579	Štefan Bátory rozhoduje, že mešťania z Hniezdneho a Podolínce na Spiši majú tak ako kedysi dávno, platiť spišskému farárovi peňažný desiatok a nie desiatok zo snopu.	Varšava	
66	Castr. Sand. 240	1209-1211	07.12.1579	Štefan Bátory vydáva <i>salvus conductus</i> pre mešťanov z Podolínce a Hniezdneho.	Varšava	
67	Castr. Sand. 241	17	31.12.1579	Štefan Bátory vydáva privilégium pre mesto Nový Sącz vo veci práva skladu bronzu, medi, ocele a soli.	Varšava	

68	Castr. Sand. 241	141	17.02.1580	Štefan Bátorý vydáva príkaz pre novosadeckých mešťanov vo veci mešťanov zo Starej Ľubovne sťažujúcich sa na právo skladu v Novom Sączu.	Varšava	
69	Castr. Biec. 22	533	11.01.1581	Štefan Bátorý vydáva colníkom nariadenie, aby prepustili víno z Uhorska na kráľovský dvor.	Grodno	
70	Castr. Sand. 241	988	04.03.1581	Štefan Bátorý oznamuje obyvateľom 13 spišských miest, že majú kupovať bochenskú soľ v soľnom sklade v Novom Sączu.	Varšava	
71	Castr. Sand. 241	986	04.03.1581	Štefan Bátorý nariaďuje Sebastiónovi Ľubomírskemu, krakovskému županovi aby zachovával privilégium Nového Sączu týkajúceho sa práva kúpy soli v Novom Sączu.	Varšava	
72	Castr. Sand. 241	1547	06.07.1581	Štefan Bátorý nariaďuje mešťanom Nového Sączu, aby nebránili kupcom zo Spiša a Uhorska kupovať soľ priamo od bochenskej bane.	Dzisna	
73	Castr. Sand. 241	s. 1335	13.09.1581	Jan Dulski, kráľovský pokladník vydáva vyhlásenie vo veci platenia skladného za uhorské vína.	Varšava	
74.	Castr. Sand. 10	497	20.10.1565	Žigmund August vydáva príkaz týkajúci sa povozu Jánovi Komorovskému idúcemu na Spiš.	Žigmund August poľský kráľ	
75	Castr. Sand. 132	421- 445	28.05.1566	Žigmund August udeľuje dedine Hniezdne v spišskom starostve mestské právo.	Lublin Žigmund August poľský kráľ	V prepisoch listín Štefana Bátorého z r. 1578, Žigmunda III z r. 1590, Jána Kazimíra z r. 1649 i Michala Korybutu z 1669.
76	Castr. Crac. 107	1494- 1495	30.05.1572	Žigmund August prikazuje colníkovi, aby nikto nechodil pre víno do Uhorska.	Varšava Žigmund August poľský kráľ	V tom dokumente: tiež s. 14922-1493, 1495-1497
77	Castr. Biec. 19	560- 562, 599 in	21.01.1575	Proces vo veci zbojníctva obyvateľov moldavských dedín čiže ruskej Zdyni, Konieczna a Legi patriacich do bobovského nájmu Mikuláša Jordana, v dôsledku sťažnosti bardejovských mešťanov.	Biecz	
78	Castr. Sand. 132	421- 445	1577	Ján Maciejowski spišský starosta povoľuje mešťanom z Hniezdneho vybudovať mlyn na rieke Poprad.	Eubovňa Ján Maciejowski spišský starosta	V prepise listín Štefana Bátorého z r. 1578, Žigmunda III z r. 1590 a Michala Korybutu z r. 1669.
79	Castr. Sand. 240	144- 145	07.11.1577	Štefan Bátorý prikazuje nestážovať Starej Ľubovni obchod s Poľskom.	Malbork Štefan Bátorý	

					poľský kráľ	
80	Castr. Sand. 169	717-752	1578	Štefan Bátorý potvrdzuje všetky privilégia a slobody udelené Podolíncu jeho predchodcami.	Varšava Štefan Bátorý poľský kráľ	V prepise listiny Vladislava IV z r. 1633
81	Castr. Sand. 240	238-239	26.01.1578	Štefan Bátorý vydáva nariadenie, aby spišské mestá nesťažovali obchod s Poľskom.	Varšava Štefan Bátorý poľský kráľ	
82	Castr. Sand. 240	252-254	06.02.1578	Štefan Bátorý udeľuje Starej Lubovni privilégium.	Varšava Štefan Bátorý poľský kráľ	
83	Castr. Sand. 240	243	12.02.1578	Štefan Bátorý nariaďuje spišským mestám aby sa postarali o vyriešenie záležitostí medzi Walentym a Starou Lubovňou.	Varšava Štefan Bátorý poľský kráľ	
84	Castr. Sand. 240	244-245	13.02.1578	Štefan Bátorý vydáva <i>salvus conductus</i> pre Starú Lubovňu.	Varšava Štefan Bátorý poľský kráľ	
85	Castr. Sand. 240	281-282	21.04.1578	Vydanie varšavského nariadenia týkajúceho sa nekupovania vína a koní v Uhorsku.	[Nový?] Sącz	
86	Castr. Sand. 240	391	20.06.1578	Protestovanie spišského starostu kvôli sťažnému obchodu Spiša s Poľskom.	Nový Sącz	
87	Castr. Sand. 240	4424-428	25.06.1578	Štefan Bátorý vydáva vyhlásenie vo veci oslobodenia uhorskej hranice od kráľovského cla.	Ľvov Štefan Bátorý poľský kráľ	To isté: Castr. Biec. 21 s. 518, 517, 519, 549. Tlač: Bujak, <i>Materiály do histórii miasta Biecza</i> , s. 117-119.
88	Castr. Sand. 240	799-801	10.07.1578	Štefan Bátorý informuje o vyslaní komisára do vojvodstva krakovského a spišskej zemi kvôli zavedeniu nariadenia o pechote.	Ľvov Štefan Bátorý poľský kráľ	
89	Castr. Sand. 169	717-752	1578	Štefan Bátorý prikazuje správcom, nájomníkom atď. spišského starostva rešpektovať slobody mesta Podolíneec.	Štefan Bátorý poľský kráľ	V prepise listiny Vladislava IV z r. 1633.
90	Castr. Sand. 240	751-752	01.01.1578	Štefan Bátorý vydáva <i>salvus conductus</i> pre spišských mešťanov.	Niepoľomice Štefan Bátorý poľský kráľ	
91	Castr. Crac. Rel. 240	792-793	20.01.1579	Štefan Bátorý oznamuje Starej Lubovni, že vymenoval komisárov do vyriešenia sporu s ich starostom a vymenoval komisárov vo veci ich hraníc s Olgartom (Chmelnicou).	Varšava Štefan Bátorý poľský kráľ	
92	Castr. Sand. 132	421-445	05.12.1579	Štefan Bátorý rozhoduje, že mešťania Hniezdneho a Podolínce na Spiši majú odvádzať spišskému farárovi tak ako to bolo v minulosti peňažný desiatok, nie desiatok zo snopu.	Varšava Štefan Bátorý poľský kráľ	V prepise listín Žigmunda III z r. 1596 a Michala Korybutu z r. 1669.
93	Castr. Sand. 240	1209-1211	07.12.1579.	Štefan Bátorý vydáva <i>salvus conductus</i> pre mešťanov	Varšava	Štefan Bátorý poľský kráľ

				z Podolínce a Hniezdneho.		
94	Castr. Sand. 241	141	17.02.1580	Štefan Bátorý vydáva novosadeckým mešťanom rozhodnutie vo veci mešťanov zo Starej Ľubovne, ktorí sa sťažujú na právo skladu v Novom Sączu.	Varšava	Štefan Bátorý poľský kráľ
95	Castr. Biec. 22	533	11.01.1581	Štefan Bátorý prikazuje colníkom, aby prepustili víno z Uhorska na kráľovský dvor.	Grodno	Štefan Bátorý poľský kráľ
96	Castr. Sand. 241	988	04.03.1581	Štefan Bátorý oznamuje obyvateľom 13 spišských miest, že majú kupovať bochenskú soľ v soľnom sklade v Novom Sączu.	Varšava	Štefan Bátorý poľský kráľ
97	Castr. Sand. 241	1547	06.07.1581	Štefan Bátorý nariaďuje mešťanom Nového Sączu, aby nebránili kupcom zo Spiša a Uhorska kupovať soľ v bochenskej bani.	Dzisna Štefan Bátorý poľský kráľ	Pozri tiež, s. 1561, 1571-1574; Castr. Sand. 243 s. 671, 672.
98	Castr. Sand. 241	1335	13.09.1581	Jan Dulski kráľovský pokladník vydáva vyhlásenie vo veci platenia skladného za uhorské vína.	Varšava Ján Dulski kráľovský pokladník	Pozri tiež s. 1958.
99	Castr. Crac. Rel. 9	690-691	15.04.1583	Štefan Bátorý nariaďuje spišskému starostovi, aby dopomohol k vyberaniu poplatkov.	Krakov Štefan Bátorý poľský kráľ	V tom dokumente tiež s. 751-752.
100	Castr. Crac. Rel. 10	230	11.09.1583	Štefan Bátorý vydáva vyhlásenie pre Františka Weselína, lanckoronského starostu, aby posielal do Uhorska 50 sudov vína.	Lublin Štefan Bátorý poľský kráľ	
101	Castr. Crac. Rel. 9	1409-1410	12.09.1583	Štefan Bátorý nariaďuje spišskému starostovi aby dodržiaval zvyk, že Podolíncec odvádza peňažný desiatok.	Krakov Štefan Bátorý poľský kráľ	
102	Castr. Biec. 25	77	25.10.1584	Jerzy Fryderyk, hradný gróf z Bandenburska vydáva univerzál pre poľských vladárov, aby prepustili víno z Uhorska vezeného pre neho.	Königsberg Jerzy Fryderyk hradný gróf z Brandenburska	
103	Castr. Sand. 121	399	27.05.1585	Jerzy Horwath, dedič zámku v Palocse, (Plaveč) vydáva privilégium pre soľtýsa dediny Ondrejovka ležiacej na veľkostatku Palocscy v spišskom grófstve.	Palocsa Jerzy Horwath	
104	Castr. Biec. 25	295	06.03.1585	Jan Dulski, kráľovský pokladník vydáva zákaz jazdenia pre víno a kone do Uhorska.	Varšava Ján Dulski, kráľovský pokladník	Tlač: Bujak, <i>Materialy do historii miasta Biecza...</i> Nr 338.
105.	Castr. Sand. 121	1847-1848	08.12.1589	„Dôvody“ vyslané spišským grófom a obyvateľmi spišských miest v odpovedi na súdny proces v dôsledku nezaplatenia dane v roku 1588.		

106	Rel. Castr. Crac. 16 ¹²¹	537	29.07.1590	Žigmund III nariaďuje kapitánom a vojacom, aby na príkaz kráľovského hajtmana „stáli na stráži“ na sliezskej a uhorskej hranici kde sa „deje niečo podozrivé“.	Varšava	Žigmund III poľský kráľ
107	Castr. Sand. 106	884	1591	Žigmund III odporúča Stanislavovi Morskému zadržat' odvod predpísaný v brannom vyhlásení pre spišské mestá aj napriek rozhodnutiu valného snemu a odročiť všetky veci, ktoré sú s tým spojené až do najbližšieho zasadnutia snemu.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
108	Castr. Sand. 106	886	16.01.1591	Potvrdenie Jana Izdubińskiego z Ruszczy že podľa starodávneho práva spišské mestá sú oslobodené od všetkých daní.	Varšava Izdubiński Jan z Ruszczy, podpredse-da zasadn-utia snemu	Pozri tiež s. 1330, 1331.
109	Castr. Sand. 106	1052	18.04.1592	Žigmund III vydáva príkaz pre Sebastiana Ľubomírskeho spišského starostu vo veci potrebného odvodu.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	Rovnaký príkaz aj pre bieckého starostu – Castr. Biec. 29 s. 357-358.
110	Castr. Biec. 29	830	01.11.1592	Lew Sapieha, litovský kancelár, vydáva vyhlásenie, aby ľudia vyslaný do Uhorska pre 50 sudov vína pre vlastné potreby, neplatili clo.	Medziriečie Sapieha Leon, litovský kancelár	
111	Castr. Sand. 106	1564-1572	18.11.1592	Rudolf II, nemecký cisár potvrdzuje, že Ján Kraus z o Starej Ľubovne pochádza zo starého šľachtického rodu z Korutánska.	Praha Rudolf II nemecký cisár	V prepise listiny Žigmunda III z 31.05.1593 Pozri s. 1573 – prepis listiny o 2 privilégiách Štefana Bátoroho vydaných aj pre Jána Krausa, pisára Ľubovnianskeho zámku.
112	Castr. Crac. Rel. 20	470	21.02.1594	Ján Zamojský odporúča, aby starostovia a nájomcovia majetku krakovského vojvodstva kázali vybraným vojacom zozbierať sa v Lipnici dňa 13.03.1594, odkiaľ ich bude viesť kapitán Misiowski podľa rozkazu hajtmana, pretože sa očakáva, že Tatári napadnú Uhorsko a narušia aj ich hranicu s Poľskom.	Zamość, Ján Zamojský kancelár, veľký kráľovský hajtmán	
113	Castr. Sand. 106	2014	14.07.1594	Jerzy Mniszek vydáva vyhlásenie pre rytierov, oznamujúci prechod Tatárov do Uhorska a odporúča byť v pohotovosti.	„na župu Jerzy Mniszek sandomierský	

¹²¹ Relations Castrenses Cracovienses.

					vojvoda'	
114	Castr. Sand. 106	2037	02.08.1594	Stanislaw Karnkowski hniezdenský arcibiskup vydávav v neprítomnosti kráľa vyhlásenie o nebezpečnosti zo strany Tatárov, odporúča pripraviť sa na obranu a urobiť na strane uhorskej hranici záseky.	Łowicz Stanislaw Karnkowski hniezden-ský arcibiskup	
115	Castr. Osviec. 55 ¹²²	718	26.08.1594	Žigmund III vydáva vyhlásenie pre šľachtu, aby „si kúpila“ hajtmána v prípade nebezpečnosti zo strany Tatárov, ktorí prešli cez poľské územie do Uhorska.	Gdaňsk Žigmund III poľský kráľ	To isté: Castr. Crac. Rel. 20 s. 2213.
116	Castr. Crac. Rel. 20	2018	26.08.1594	Žigmund III vydáva vyhlásenie na radu niektorých senátorov, ktorí prišli do Gdaňska, vyzývajúce rytierov do domobrany proti pohanom, ktorí sa majú vracat' z Uhorska k poľským hraniciam.	Gdaňsk Žigmund III poľský kráľ	
117	Castr. Crac. Rel. 20	2213	26.08.1594	Ján Zamojský vyzýva kráľovské rytierstvo na domobranu proti Turkom a Tatárom, ktorí majú vkročiť z Uhorska na kráľovské územie. Šľachta z Veľkopoľska a Malopoľska sa má pozbierať v Rzeszowe, a z ruského, volynského, podolského, belského atď. vojvodstva vo Wiśni.	Zamość, Ján Zamojský kancelár, veľký kráľovský hajtmán	
118	Castr. Crac. Rel. 20	2188	20.09.1594	Ján Zamojský odvolávajúc sa na kráľovské vyhlásenia žiada, aby starostovia a nájomcovia kráľovských majetkov vypravili vojakov do Ropczyc pod velením kapitána Jakuba Misiovskeho.	Zamość, Ján Zamojský kancelár, veľký kráľovský hajtmán	Porovnaj Castr. Sand. 106, 2086, Castr. Osviec. 55 s. 733.
119	Castr. Crac. Rel. 20	2254	24.09.1594	Ján Zamojský nariaďuje starostom: krakovskému, sadeckému, bieckemu, osvienčimskému, przemyskému, sanockému, spiškému, czorsztynskému, samborskému, stryjskému, dolinskému atď, aby zabezpečili hranice proti nájazdom z Uhorska a boli s ním v kontakte.	Zamość, Ján Zamojský kancelár, veľký kráľovský hajtmán	Castr. Sand. 106, s. 2091.
120	Castr. Crac. Rel. 20	2273	03.10.1594	Žigmund III vydáva vyhlásenie, aby starostovia a nájomcovia starostiev, nečakali na príchod kapitánov a vyslali vojakov na miesto zhromaždenia. Vyzýva rytierov do domobrany – miesto zhromaždenia z „horných vojvodstiev“ bude v Rzeszowe, z „dolných“ vo Wiśni. Nakoniec	Krakov Žigmund III poľský kráľ	

¹²² *Castrensia Osviecimensia*; obsahuje hradné osvienčimské knihy a knihy osvienčimských finančných súdov., S. Kutrzeba, *Katalog...*, str. 119. tiež, str.86-93.

				oznamuje, že pohania dobyli už Reb a obľahli Komárno.		
121	Castr. Crac. Rel. 20	2362	24.10.1594	Žigmund III vydáva nariadenie krakovským rytierom, aby sa dňa 28.10.1594 zhromaždilo v Czchowe proti „tatárskemu cárovi“, ktorý sa približuje k hraniciam Poľska cez Košice.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	To isté: Castr. Sand. 106 s. 2106. Pozri tiež Castr. Crac. Rel. 20 s. 2419.
122	Castr. Biec. 30	569	23.12.1594	Žigmund III vydáva vyhlásenie vo veci výberu mýta za uhorské víno na colníkoch.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	Pozri tam tiež, s. 625, 738.
123	Castr. Osviec. 55	885	1595	Colnica zadržala a prevzala moravské súkno od 43 osôb.	Krakov	
124	Castr. Crac. Rel. 21	796	30.04.1595	Žigmund III nariaďuje Kilianovi Drohojovskému, krakovskému vyberačovi skladného od uhorských vín, aby ho nevyberal vo vojvodstve krakovskom a aby na želanie prešovského snemu (25.04.1595) zastavil túto činnosť.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	To isté: Castr. Sand. 106 s. 2381.
125	Castr. Biec. 30	915	30.04.1595	Žigmund III vo veci vyberania mýta za skladovanie uhorského vína v krakovskom vojvodstve.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
126	Castr. Biec. 30	1160	26.07.1595	Žigmund III upozorňuje colníkov, že posíla svojho dvorana s 50 sudmi vína do Uhorska.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
127	Castr. Biec. 30	1407	26.07.1595	List Jána Buczackého, ktorý poslal do Uhorska svojich ľudí pre niekoľko desiatok sudov vína pre vlastnú potrebu.	Ján Buczacki	
128	Castr. Sand. 151	1081-1083	26.08.1595	Žigmund III sa vo veci majetku, ktoré v Uhorsku vlastnili Sanguszkovia obracia na Spišskú Kapitulu.	Posowy ? Žigmund III poľský kráľ	V prepise listiny zo spišskej kapituly z r. 1725.
129	Castr. Crac. 809	1212, 1989	1595	Informácie týkajúce sa Uhorska		
130	Castr. Sand. 107	275, 759,	1596	Protesty mešťanov a sedliakov (Grybów, Bielczarowa, Majerka na Spiši).		
131	Castr. Crac. Rel. 23	68	22.06.1596	Žigmund III poskytuje bezpečnosť na 6 mesiacov vymenovaným obyvateľom kráľovských spišských miest, uisťuje ich o presíle nad Sebastiánom Ľubomírskym, malogojským kastelánom a spišským starostom.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	
132	Castr. Crac. Rel. 23	70	22.06.1596	Žigmund III vydáva Sebastiánovi Ľubomírskemu, spišskému starostovi príkaz, aby uvoľnil uväznených obyvateľov niektorých spišských miest a postupoval s nimi v súlade s právom.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	
133	Castr. Sand. 107	665	15.11.1596	Žigmund III pripomína spišským mestám povinnosť dodávať na Ľubovniansky hrad potraviny a obranné prostriedky.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	

134	Castr. Crac. Rel. 23	372	1596	Reakcia zo strany 13 spišských kráľovských miest na doručenie pozvania kráľovského komisára.		
135	Castr. Crac. Rel. 24	980	04.06.1597	Žigmund III nariaďuje starostom a nájomníkom, aby nepúšťali poľských obyvateľov do vojny v Uhorsku, pretože je to nebezpečné pre Poľsko.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	to isté: Castr. Sand. 107 s. 860
137	Castr. Sand. 107	1061	21.07.1597	Žigmund III oznamuje obyvateľom Podolíncia a Nižných Ružbach na Spiši, že povolil Sebastíanovi Lubomírskemu, spišskému starostovi, predať nájom jeho synovi Stanislavovi.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
138	Castr. Sand. 108	673	10.07.1598	Žigmund III opisuje spôsob zaplatenia a výšku dovozného cla pre uhorské mýto a pre jeho skladovanie.	Oliwa Žigmund III poľský kráľ	
139	Castr. Sand. 108	346	1598	Oznámenie výberu skladového mýta za uhorské víno v Novom Sączy.		
140	Castr. Crac. 810	33, 42, 136, 485, 636, 774, 1054, 1215, 1255	1597	Informácie týkajúce sa Uhorska		
141	Castr. Crac. Rel. 27	78-81	30.06.1599	Žigmund III vydáva zákaz zavedenia cudzích mincí do krajiny, s výnimkou uhorských mincí.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	To isté: Castr. Sand. 108 s. 1018 (1604).
142	Castr. Crac. 167	1503	26.06.1599	Vyhlasenie niekoľkých šľachticov z lukovského okresu vo veci šľachtictva ich príbuzného Petra Krasovského, zdržiavajúceho sa v Uhorsku.	Krakov	Heraldický ročník III Nr 218.
143	Castr. Osviec. 56	575	06.11.1599	Žigmund III nariaďuje rytierom zhromaždiť sa pri maršalovi Mikulášovi Zebrzydowskému s cieľom odporu voči Tatárom, ktorý sa nachádzajú v Uhorsku v blízkosti poľských hraníc.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
144	Castr. Crac. 816	27, 113, 558, 991, 1165, 1667	1600	Informácie týkajúce sa Uhorska.		
145	Castr. Crac.. 817	249, 329, 2019	1600	Informácie týkajúce sa Uhorska.		
146	Castr. Sand. 109	706-707	20.12.1601	Vrátnik na colnici ohlasuje zákaz kupovania vína v Uhorsku.	Nový Sącz	
147	Castr. Biec. 35	840	27.07.1602	Žigmund III oznamuje starostom, úradníkom a obyvateľom „podhorských oblastí“, t.j. vojvodstiev	Krakov Žigmund III poľský kráľ	To isté: Castr. Sand. 109 s. 1113-1115.

				priliehajúcich k uhorskej hranicy, že tatársky „cár“ chce tiahnuť do Uhorska cez poľské územie a pripomína, aby sa „ľudia rytierski“ zhromažďovali pod velením Marka Sobieského, ľubelského vojvodu, veliteľa ukrajinských vojsk.		
148	Castr. Crac. Rel. 38 Castr Sand 109 ?	1303-1306	22.10.1602	Žigmund III pripomína a opakuje zákaz dovozu vína z Uhorska.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
149	Castr. Biec. 35	1645	06.03.1603	Žigmund III nariaďuje všetkým svojim úradníkmi a mestám, aby nútili všetkých kupcov a prepravcov vezúcich tovar z Bardejova alebo len prechádzali z Uhorska cez Bardejov do Poľska, aby išli smerom na Biecz, pretože to ustanovuje dekrét kráľa Alexandra a teraz sa to deje inak, čo spôsobuje mestu Biecz škody.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
150	Castr. Sand. 109	2028	09.04.1603	Žigmund III zakazuje mýtnikom vyberať mýto zo spišských miest, pretože sú od neho oslobodené	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
151	Castr. Sand. 109	1894-1896	06.10.1603	Žigmund III nariaďuje sanockému starostovi, aby dodržiaval nariadenie týkajúce sa dovozu vína z Uhorska a vydáva nariadenie pripomínajúce tento zákaz.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	Pozri tm aj str. 1975 – vykonanie príkazu
152	Castr. Biec. 36	193	13.10.1603	Žigmund III vydáva nariadenie zakazujúce poľským obyvateľom dovoz vína a koní z Uhorska kvôli ich vysokej cene.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	Vydanie: pozri tam aj str. 234.
153	Castr. Biec. 36	243, 340, 342, 361, 362	1603	Vyberač daní krakovského vojvodstva zadržuje uhorské víno, ktoré vezú Ján Skotnický, Martin Stadnický z Rymanova, Adam Sieniovský, Ján Zamojský, veľký kráľovský hajtnan a NN.	Biecz	
154	Castr. Sand. 110	58	13.01.1604	Žigmund III pre Starú Ľubovňu vo veci znesvätenia kostola.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
15	Castr. Sand. 110	2003-2004	30.05.1605	Žigmund III súhlasí, aby Sebaštian Ľubomírsky, vojnický kastelán v dôsledku staroby prenechal spišské starostvo svojmu synovi Stanislavovi.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
156	Castr. Sand. 110	687-689	05.11.1606	Žigmund III vydáva vyhlásenie vo veci nebezpečenstva zo strany Uhorska.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	

157	Castr. Sand. 110	1681-1683	04.01.1607	Žigmund III vydáva dokument Žigmunda I z r. 1535 týkajúci sa ťrhov a udeľuje mestečku Biala(Spišská Bela) na Spiši možnosť konania jarmokov.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
158	Castr. Biec. 38	685	1607	Sebastián Lubomírsky, vojnícky kastelán, spišský starosta, prenecháva spišské starostvo svojmu synovi Stanislavovi Lubomírskemu, sadeckému starostovi.	Nový Sącz Lubomírsky Sebastián, vojnícky kastelán, spišský starosta	Po tomto zápise – zápis o prebratí.
159	Castr. Sand. 110	2106-2108	12.11.1607	Žigmund III vydáva vyhlásenie o nebezpečenstve zo strany Uhorska.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
160	Castr. Sand. 111	41-43	12.02.1608	Žigmund III prikazuje kupcom jazdiť z Uhorska do Krakova cez Lipnicu.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	Vydanie: pozri tiež str. 41, 44.
161	Castr. Sand. 111	856-858	11.05.1609	Žigmund III prikazuje, aby kupci neobchádzali mesto Nový Sącz, ktorý má právo na sklad tovaru z Uhorska, bronz, meď, železo, oceľ atď.	Krakov Žigmund III poľský kráľ	
162	Castr. Sand. 112	37, 137, 936, 1059	1611	Informácie týkajúce sa obchodných vzťahov s Uhorskom.		
163	Castr. Crac. 843	385	1612	Informácia o Jánovi Barbierovi, Uhrovi z Košíc.		
164	Castr. Sand. 113	1289	06.08.1615	Žigmund III oznamuje členom rady z Nového Sącza, že mešťania z Podolínce sú oslobodení od všetkých ciel-zemných aj vodných.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	Pozri tiež str. 1290, 1304.
165	Castr. Sand. 113	1624	1616	Marcin Chełmski, vyberač daní krakovského vojvodstva, odporúča Andrejovi Jordanovi, svojmu pomocníkovi, dozerat' na dovoz uhorského vína.	Krakov Chełmski Marcin vyberač daní krakovského vojvodstva	Tiež s. 1621 – prísaha Andreja Jordána na miesto pomocníka
166	Castr. Crac. Rel. 42	2356	23.10.1616	Mikuláš Daniłowicz, kráľovský pokladník sa obracia na vyberačov daní vo veci ciest pre víno do Uhorska.	Krakov Mikuláš Daniłowicz kráľovský pokladník	
167	Castr. Crac. Rel. 42	2358	05.11.1616	Žigmund III vydáva vyhlásenie vo veci ciest pre víno do Uhorska.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	
168	Castr. Biec. 168	1107	05.11.1616	Žigmund III vydáva vyhlásenie vo veci skladového mýta za uhorské víno.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	
169	Castr. Crac. 852	1142	1616	Informácia týkajúca sa uhorského vína.		
170	Castr. Sand. 114	1434	1617	Kráľovské citácie (Lubovňa).		
171	Castr. Biec. 447	964	1617	Informácia týkajúca sa dovozu šablí z Uhorska.		

172	Castr. Biec. 169	378	17.04.1617	Žigmund III informuje kupcov, že z Uhorska do Poľska je možné dovážať vína v sudoch, ktoré majú 4 barely- podľa nariadenia snemu z r. 1611.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	To isté: Castr. Sand. 114 str. 513.
173	Castr. Biec. 169	841	28.06.1618	Žigmund III nariaďuje Stanislavovi Lubomírskemu, spišskému starostovi, aby od 3 malých spišských miest vyberal dane a povinnosti v zhode s právom.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	Pozri tam aj str. 842.
174	Castr. Crac. 860	3409	1618	Informácia týkajúca sa Uhra Ištvána Horvátha.		
175	Castr. Crac. Rel. 54	1230	31.03.1619	Žigmund III nariaďuje Andrejovi Winárskemu, ktorému „sľúbil“ službu za 2 kone, aby bránil dovozu ruskej a uhorskej soli do krakovského a sandomierskeho vojvodstva.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	
176	Castr. Crac. Rel. 45	4099	23.12.1619	Žigmund III informuje o nebezpečenstve zo strany Uhorska	Varšava Žigmund III poľský kráľ	To isté: Castr. Biec. 170 str. 512.
177	Castr. Osviec. 64	1257	11.03.1620	Žigmund III zakazuje „výpravy v skupinách“ za nepokojné uhorské hranice, aby neporušil mier uzavretý s Uhorskom.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	Castr. Sand. 115 str. 144 (pod dátumom 12. marec).
178	Castr. Biec. 170	688	10.12.1620	Žigmund III nariaďuje starostom dohliadať, aby sa nikto z kráľovských alebo súkromných vojsk nevydával do Uhorska za cieľom lúpeže.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	Tlač: F. Bujak, <i>Materialy do historii miasta Biecz...</i> č.465.
179	Castr. Biec. 449	881	1620	Vo veci uhorského vína		
180	Castr. Biec. 449	1756, 1758, 1761	1621	Vo veci vína dovezeného z Uhorska.		
181	Castr. Crac. Rel. 47	993	11.02.1622	Žigmund III prikazuje prihraničným starostom, aby udržiavali dobré vzťahy s Uhorskom.	Varšava Žigmund III poľský kráľ	To isté: Castr. Biec. 170 str. 253-255, Castr. Biec. 171 str. 86, Castr. Sand. 115 str. 1295.
182	Castr. Biec. 171	352	20.01.1623	Mikuláš Daniłowicz kráľovský pokladník, prikazuje Jánovi Bialobrzeskému, správcovi skladového vína a jeho pomocníkovi, aby nedovolili uhorským kupcom prevážať víno v menších sudoch a inými cestami ako sú vyznačené, a obyvateľom Kráľovstva jazdiť pre víno do Uhorska.	Mikuláš Daniłowicz kráľovský pokladník	
183	Castr. Crac. Rel. 48	1087	03.06.1623	Žigmund III varuje „krakovské územia“ pred útokom Tatárov z uhorskej strany.	Malbork Žigmund III poľský kráľ	To isté: Castr. Sand. 116 str. 60 (pod dátumom 5.jún)
184	Castr. Biec. 450	1374, 1391, 1449, 1452	1624	Vo veci uhorského vína.		

185	Castr. Sand. 136	136	1631	Mikuláš Esterházy de Galantha uhorský palatín nariaďuje kapitule spišského kostola vydať privilégia mesta Podolínec, uchovávané v sakristii.	Košice Mikuláš Esterházy Mikuláš de Galantha uhorský palatín	V prepise listín: kapituly sp[íšskej] z r. 1631, Jána Kazimíra z r. 1659 a Juana III z r. 1681.
186	Castr. Sand. 136	1744	13.03.1633	Vladislav IV vyzýva sadeckých mešťanov, aby nebránili ľubovnianskym mešťanom prevoz tovaru Dunajcom.	Krakov Vladislav IV poľský kráľ	
187	Castr. Sand. 125	338	17.03.1633	Vladislav IV potvrdzuje oslobodenie od platenia cla a mýta mešťanom Podolínce a zabraňuje sadeckým mešťanom vyberať poplatky za ich tovary.	Krakov Vladislav IV poľský kráľ	
188	Castr. Crac. 882	1655	1634	Vo veci cla plateného kupcami na ceste do Uhorska		
189	Castr. Crac. Rel. 59	2406	07.05.1635	Dohoda medzi istými Uhrami a Stanislavom Saleskim / Zaleskim, krakovským mešťanom, na kopanie rudy "antimonii vulgo Spissglass" v istých miestach liptovského komitátu.	Miklosz Rent	
190	Castr. Sand. 120	741	1635	Informácie týkajúce sa obchodu s Uhorskom.		

Ľubovňa

Ľubovňa a Podolínec
Lustrácia MK časť XVIII, zväzok 18
Rok 1569

[k. 209.]

Ľubovniansky hrad¹²³
Hradný opis
Ľubovňa a Podolínec

Vpredu bašta, ktorá sa začína od pána nebožtíka Bieckého Bonara¹²⁴ a pre zámok veľmi potrebná nedobudovaná. A keby bola dobudovaná bola by hotovou šancou pre nepriateľa, ktorý je pripravený útočiť [...] na vrchu vymurovaná [...] Na druhej strane pri hornom hrade potrebné je ďalší múr vybudovať, medzi ktorým by mal byť násyp od starej bašty až po roh veľkého domu a v strede bašty [k.209/k.209v] ručnice¹²⁵ na obe strany hradu otočené, aby brániť mohli. Múr od dolnej brány pri dolnom hrade až po vyšnú bránu potrebný je aj preto, aby ručnice doň zamurovať sa mohli. Aj vyšnú bránu do konca postaviť treba. V hornom hrade izbu drevenú pred kuchyňou treba odstrániť a inú vymurovať, v ktorej oheň zabezpečiť treba, keď už v tom nádhernom hrade nie je žiadne také miesto.

[k.210.]

Podolínec 126

Na tomto hrade vietor všetky dosky drevené v izbách povylamoval a časť múru na tej strane otočenú zničil, no pán starosta dal ho vymurovať zo všetkých strán tak ako má byť a ako to bolo potrebné [...] zvyšok tej strany ako dohodol s murárom, pivnice a špajze pod tou stranou a iné potrebné veci vybudovať musia sa za 400 toliarov¹²⁷ okrem materiálu. Druhá strana stojí neporušená so zlým dreveným

¹²³ Opis uverejnený tiež v, Wierzbicki P. „*Sądecko – Spiskie pogranicze historyczny trakt handlowy wiodący doliną rzeki Poprad. Rys Historyczny*“, <http://www.trakthistoryczny.sacz.pl/rys-historyczny/>.

¹²⁴ Starosta – Jan Boner z Balic, v rokoch 1554- 1562, pozri J. Kurtyka, *Starostwo spiskie...*, str. 528-529.

¹²⁵ Ručnica – strelná zbraň, vznikla v XV storočí a bola vynálezom husitov, mala širšiu hlaveň okrúhlu tvaru na pušný prach, s jednoduchou drevenou rukoväťou so vsadeným oceľovým hrotom vychádzajúcim z hlavne alebo ukončujúci hlaveň, bol to tiež názov strelnej zbrane v minulosti v Poľsku, alebo proces samotného strieľania, pozri Z. Żygulski, *Broń w dawnej Polsce na tle uzbrojenia Europy i Bliskiego Wschodu*, Varšava 1982, s. 124; pozri tiež. *Encyklopedia techniki wojskowej*, Varšava 1986, s. 689.

¹²⁶ aj Wierzbicki P. „*Sądecko – Spiskie pogranicze historyczny trakt handlowy wiodący doliną rzeki Poprad. Rys Historyczny*“, <http://www.trakthistoryczny.sacz.pl/rys-historyczny/>; *Opis hradu v lustrácii z r. 1569 chýba, v dôsledku epidémie, Lustracja województwa krakowskiego 1564*, vypracoval J. Małecki, Varšava 1964, časť I, s. 182.

¹²⁷ Toliar – strieborná minca českého pôvodu, v Poľsku sa objavila v XVI. storočí a ako bežné platidlo bol zavedený v r. 1578: 1 toliar- 33 grošov za Žigmunda Augusta (1548-1572), a za Žigmunda III Vázy

budovaním, ktorá by tiež potrebovala opraviť. Bránu toho zámku tiež je potrebné vybudovať pretože drevo brány tej v zime zhnilo.

[k.210v] – Nezapísaná.

[k. 211]

Obyčaje Spišského Starostva dvoch hradov Ľubovne a Podolínce
za Milosť Pána Starostu terajšieho¹²⁸ *ben data Anno Domini 1570*

Obyčaje Spišského Starostva Úradníkov, Drábov, Služobníkov hradných,
dvorských čel'adníkov a ich poplatky, clo, súkno a proviant dvoch hradov
Ľubovnianskeho a podolínskeho [...]

Ľubovniansky hrad

Úradníkom toho hradu a čel'adníkom platia za rok

Podstarostovi na rok platí starosta p[ér]¹²⁹ g[rošov] 30 f f[lorénov]¹³⁰ 60

[k.211/k. 211v]

Revízorovi alebo pisárovi 13 Spišských Miest

platí Pán starosta p[er] g[rošov] 30.....f[lorénov] 50

Hradnému grófovi platia g[rošov].....30 f[lorénov] 31/3/6

Žolnierovi¹³¹ dáva p[án] starosta, ktorý je prokurátorom 13 oppíd p[er] g[rošov] 30

.....f[lorénov] 22/6/12

Hradnému puškárovi¹³² p[er] g[rošov].....30 f[lorénov] 20

Druhému puškárovi Petrovi.....f[lorénov] 20

Inikowi Winklerowi p[er] g[rošov].....30 f[lorénov] 16/13/6

[k. 212/k.212v]

Paholkovia

Podstarostovi vždy slúžia 3 muži a woszyncy

Dozorcowi slúžia 3 muži a woszyncy

Hradný gróf má sluhu jedného

Krmivo pre koneNa tri kone jedno napájadlo

Hradný gróf, dozorca, podstarosta, žolnier

[k.213]

(1587-1632) sa rovnal 35 grošom, T. Wierzbowski, *Vademecum. Podręcznik dla studiów archiwalnych*, Ľvov – Varšava 1926., s. 221.; J. Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Varšava 2006, s.583.

¹²⁸ Starosta – Mikuláš Maciejowski v rokoch 1564-1574- viď. J. Kutyka, *Starostwo spiskie...*, s. 528-529; viď. aj *Lustracja województwa krakowskiego 1564....*, časť I, s. 187, citát 315.

¹²⁹ z lat.-pol, polovica viď. J. Sondel, *Słownik...*, str. 727.

¹³⁰ Florény a groše; poľský zlotý zvaný tiež poľským florénom alebo guldenom sa rovnal 30 grošom v XVI. storočí (1 zlotý = 5 šestákov = 10 trojákov = 30 grošov). *Encyklopedia gospodarcza Polski do 1945*, zväzok II, Varšava 1981., zväzok II, s. 561.; T. Wierzbowski, *Vademecum. Podręcznik dla studiów archiwalnych*, Ľvov – Varšava 1926., s. 221.

¹³¹ Žolnier- osoba dostávajúca ročný žold alebo penziu od ďalších dvorov, viď. Z. Gloger, *Encyklopedia Staropolska...*, zväzok. I, s.299.

¹³² Puškár- osoba zodpovedná za obsluhu delostrelectva, *Encyklopedia Staropolska...*, zväzok. I, s. 131-132.

Drábom 40 – platí sa štvrťročne p[er] g[rošov].....30 f[lorénov] 1/12
za rok.....f[lorénov] 224
Tým istým 40 drábom sa platí strava a ubytovanie každému z tých f[lorénov] 1 a to
je spolu.....f[lorénov] 530¹³³
[k. 216]

Podolínsky hrad
Úradníci a dvorní čel'adníci a koľko každému z nich platia

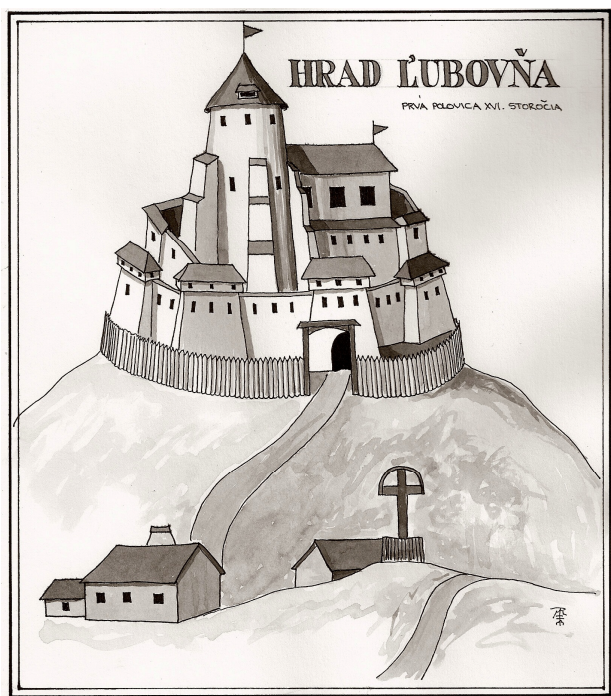
Podstarosta p[er] g[rošov] 30.....f[lorénov] 40
Hradný gróf p[er] g[rošov] 30.....f[lorénov] 16
Pisár p[er] g[rošov] 30.....f[lorénov] 11/3/6
Puškár p[er] g[rošov] 30.....f[lorénov] 20
Kľúčiar p[er] g[rošov] 30.....f[lorénov] 5/16/12
Kuchár p[er] g[rošov] 30.....f[lorénov] 5/16/12
Pekár p[er] g[rošov] 30.....f[lorénov] 5/16/12
Pivár p[er] g[rošov] 30.....f[lorénov] 5/16/12
[k. 216v]
Bubeník.....f[lorénov] 5/16/12
Hlásičom¹³⁴ dvom f[lorénov] 3/10..... f[lorénov] 6/20 [...]
[k. 217]
[...] Drábom¹³⁵ 134 20 a 2 vrátnikom platia po.....f[lorénov] 1/3/6
za stravu a mýto 1.....f[lorénov] [...]
[k. 217v]
Vrátnici p[er].....f[lorénov]1/3/6
Spolu p[er].....f[lorénov] 254/6/12
[k. 217v]

¹³³ V zdroji ďalej zápis k.213- 214v- Slávnostné rozdávanie súkna úradníkom, hradným čel'adníkom a drábom; k. 214v- 215v- Výdavky na potravu – Hradné hospodárstvo.

¹³⁴ Hlásič-ohlasovač, hradný služobník- hradný strážca na Spiši, vid'. informácia v *Lustracja województwa krakowskiego 1564...*, časť. I, s. 186,188,189 a časť. II, s. 240.

¹³⁵ Dráb- z nem. Draben t.j. žolnier, pešiak. Z. Gloger, *Encyklopedia Staropolska...*, zväzok I, s. 34.

Pohľad na hrad Ľubovňa zo 16. Storočia – kresba podľa reliefu Zvestovania pána v kostole v Hradičnom (P.Mišenko)

Ľubovňa
Lustrácia MK Časť XVIII, zväzok. 20
Roky **1616-1617**

[k.118v/k.119]

Poplatky¹³⁶ úradníkom Ľubovnianskeho hradu

[k.119]

Podstarostovi.....	f[lorénov] 60
Hradnému grófovi.....	f[lorénov] 40
Vrátnikovi.....	f[lorénov] 12
Kľúčiarovi.....	f[lorénov] 12
Kuchárovi.....	f[lorénov] 12
Puškárovi č. 3 po f 20 fac[it] ¹³⁷	f[lorénov] 60
Suma Solarior(um) ¹³⁸ fac[it].....	f[lorénov] 196

[k. 119v]

Ľubovniansky hrad¹³⁹

Tento hrad na skalistej hore vybudovaný je, do vchodu vedie brána murovaná, pred tou bránou po pravej strane je kaďa s vápnom, po ľavej stráznica pri múre pokrytá strechou stojí, Nad tou bránou drevená izbička z hlinených stien pre stráž v zime stojí. Od tej brány po pravej strane drevená ohrada otočená okolo až k múru. Za tou ohradou košov 6 nachodí sa a druhá veľká brána stojí, prvé vráta železom okované má, vybavené sú železnou závorou a štyrmi kladkami. Po ľavej strane brány stojí ďalšia bránka taktiež okovaná železom a vybavená železnou závorou a dvoma kladkami. Druhé vráta sú dubové veľmi dobre vybavené závorou a dvomi kladkami a z vrchu sú vybavené železnou mrežou, ktorá sa spúšťa nadol aj s vrátami a tak sa zatvára. Tretie vráta sú tiež dubové so závorou a dvoma kladkami.

Oproti bráne stoja dva mínometry¹⁴⁰ a kanóny¹⁴¹ s erbom Jeho Milost' Pána starostu terajšieho¹⁴², pri vchádzaní na hrad po ľavej strane sú dvere do chodby, z ktorej jedny dvere na tej istej strane do malej krčmárskej izbičky s jedným okienkom

¹³⁶ Poplatok.

¹³⁷ Facio – feci- factum – činiť, robiť, vykonávať, facit – činí – vid'. J. Sondel, *Slovník*...., s. 370.

¹³⁸ solararium- ii – poplatok, ročný plat – J. Sondel, *Slovník*...., s. 990 i 888.

¹³⁹ Opis nachádzajúci sa tiež v *Wierzbicki P. „Sądecko – Spiskie pogranicze historyczny trakt handlowy wiodący doliną rzeki Poprad. Rys Historyczny*, <http://www.trakthistoryczny.sacz.pl/rys-historyczny/>.

¹⁴⁰ Mínomet- typ dela.

¹⁴¹ Kanón - typ krátkeho dela, strieľajúceho strnou dráhou, nabíjaný spredu, kanóny sa objavili už v XV. storočí, vid'. Z. *Żygulski, Broń w dawnej Polsce*...., napr. s.121-123; *Wojsko, wojna, broń*, redakcia M. Kamlera, Varšava 2001, s. 181-182.

¹⁴² Stanislaw Ľubomírsky, starosta od roku 1605 do roku 1634, vid'. J. Kurtyka, *Starostwo spiskie*...., str. 530; erb Szreniawy – v červenom poli strieborná krivka, opis od A. Znamierowski, *Herbarz rodowy*, Varšava 2004 s. 168.

vedú [k.119v/k.120], druhé dvere do drevenej izby, kde hajdúsi¹⁴³ bývajú. Z tej izby vedú dvere do inej murovanej izby, v nej sú tri väčšie zasklené okná. Idúc ďalej smerom k hradu, po ľavej strane sa nachádzajú dvere, ktorými sa na cimburie chodí, po ľavej strane pri vchode sa nachádza hajdúcka komôrka, po pravej strane sú dvere do chodby, ktorá vedie do ďalšej hajdúckej izby a komôrky, v ktorej hákovnice 4 nachodia sa. Idúc popri múre cimburím, pri ktorom sa nachádza drevený zrub, tam 8 okien a v každom hákovnica¹⁴⁴. V celej bašte je okien 5, a v každom hákovnica. Na druhom poschodí tej istej bašty je 5 okien, v štyroch z nich sú hákovnice a v piatom sa delo s erbom rodiny Kmitov¹⁴⁵ nachodí. Na treťom poschodí sú tri strážnice. Vo veľkej bašte je osem okien a v každom z nich je aj hákovnica. Oproti valu pri ceste, ktorou do dediny chodievá sa, pri vchode dvere do chodby nachodia sa, z ktorej sa dá dostať do izby, kde býva vrátnik a zámočníci. Oproti nej stojí kováčska dielňa, hneď pri vchode do samotnej bašty, murovaná izba, v ktorej kapitán delostrelcov sídli a pod ním murovaná pivnica nachodia sa. Nad izbou na cimburí je drevená izba s chodbou a tri komory, kde bývajú puškári. V tej izbe je 11 muškiet¹⁴⁶. Vchádzajú do veľkej bašty, po ľavej strane sa v jednom mieste nachádza delo drak, v druhom kanón s erbom Jeho Milost' Pána Starostu Terajšieho¹⁴⁷ a v treťom okne 10 hákovníc. Vo štvrtom okne [k.120/k.120v] veľké delo koczur, v piatom veľké delo Duda, v šiestom okne malý kanón, v siedmom okne nové delo sokol s erbom Jeho Milost' Pána Starostu Terajšieho¹⁴⁸, v ôsmom okne nové delo, tiež s erbom pána starostu dlhšie o dva lakte¹⁴⁹ od prvého. Tam je tiež dostatok rôznych potrieb do nabíjania a do strelby a kahancov tiež v tej istej bašte v kúte, dvere do izbičky puškára s komôrkou vedú, z bašty sa vychádza cez drevené vráta, ktoré sa zamykajú kladkami, pri tých vrátach po oboch stranách ešte jedny veľké dubové sú, ktoré sa tiež zamykajú kladkami, od nich sú schody, ktorými sa schádza pod tú veľkú baštu, kde je podzemná strelnica, vychádzajú z bašty, cesta na dvor vedie a hneď oproti bašty

¹⁴³ Hajdúch – z maďarského hadi čiže vojenný, názov maďarskej ľahkej dvorskej pechoty, nepravidelné vojsko v službe magnátov alebo obsadzované pri nadhraničných záležitostiach, Z. Gloger, *Encyklopedia Staropolska...*, zväzok. I, s. 230; Z. Żygulski, *Broń w dawnej Polsce*, s. 177, 184, 185, 254, 255, 262

¹⁴⁴ Hákovnica – strelná zbraň, používaná na obranu hradných pevností na začiatku XIV. storočia, s tzv. hákom pod hlaveňou slúžiacim na opieranie sa o múr, typ pušky. V XVI.storočí bola vybavená kruhovým uzáverom. Muníciou boli železné a olovené guľky.V XVII.storočí prestáva byť postupne používaná aj keď ešte v XVIII.storočí bola vo výbave viacerých strážnic v Poľsku, viď. Z. Gloger, *Encyklopedia Staropolska...*, zväzok. I, s. 231; Z. Żygulski, *Broń w dawnej Polsce ...*, s. 124.

¹⁴⁵ Erb rodiny Kmitov, Szreniawa alebo Śreniawa, v červenom poli strieborná krivka s krížom, opis od A. Znamierowski, *Herbarz rodowy*, Varšava 2004 s. 168.

¹⁴⁶ Mušketa – hladko hlaveňová dlhá strelná zbraň so zámkom, nabíjaná spredu cez otvor hlavne, kaliber od 18 do 25 milimetrov. Objavila sa začiatkom XVI. storočia v talianskej a španielskej armáde a postupne sa ujala vo všetkých európskych armádach. Z. Żygulski, *Broń w dawnej Polsce*, s.124-125 a napr. 163; *Wojsko, wojna...*, s. 182.

¹⁴⁷ Erb rodiny Lubomírskych, Szreniawa alebo Śreniawa.

¹⁴⁸ Erb rodiny Lubomírskych, Szreniawa alebo Śreniawa.

¹⁴⁹ Lakeť – dĺžková miera, okolo 58,6 cm (krakovský lakeť bol záväzný pre celé Poľské kráľovstvo), lakeť sa skladal z 2 stóp-4 štvrtiek-24 celých a 192 zrn, viď. J. Szymański, *Nauki pomocnicze...*, s. 162-164 alebo T. Wierzbowski, *Vademecum...*, s. 216.

drevený most stojí, na jednej strane múr a na druhej, smerom od poľa stojí drevený zrub. Prvé vráta okované železom, druhé vráta dubové dobre vybavené, vychádzajú zo zámku do hora po ľavej strane od poľa múr je a pri ňom dosť široký val. Nad ním je izbička s chodbou, v ktorej sú 2 okná, oproti izbičky je hlásnica a opäť ďalší múr s valom. V kúte je murovaný vojenský sklad, troje dvere do neho vedú so zámkami a kladkami. Pozdĺž vojenského skladu sú dvere drevené do pivnice, ktorá sa nachádza pod ním. Pivnica s dverami s kladkou vedie do ďalšej pivnice, v ktorom sú dva mlyny k.120v/k.121] a veľa potravín ako slanina, soľ v kúskoch a kože dobytka. Od tejto pivnice sa dá dostať do veľkej kuchyne so štyrmi oknami. Oproti kuchyne je novo vybudovaná drevená izba s dvomi oknami, do ktorej sa dá dostať cez murovaný vchod, odtiaľ vedú železné dvere do pivnice, v ktorej sú potraviny. Idúc tým vchodom hore, dvere drevené s kľučkou do predsieni nachodia sa tam, tam po pravej strane sa veľká stolovacia miestnosť so 4 oknami nachodí. A v sieni je 180 hákovníc visiacich na stene, 6 janičiariok¹⁵⁰ 5 mosadzných hasičských striekačiek. Po ľavej strane je nevelká izba s jedným oknom a vedie do komnaty doskami obitej, v ktorej sa tiež jedno malé okno nachodí, v nej je aj drevený vchod na povalu, kde sú strechy a rýny dobre vybavené, tam nad stolovacou miestnosťou nachádza sa delo. Vychádzajú z sieni tej, po ľavej ruke nachádza sa predsieni drevená, z ktorej dvere do druhej predsieni vedú v nej komín nachodí sa, po ľavej ruke kaplnka drevená za terajšieho pána starostu zbudovaná. Vedľa je izba murovaná, v ktorej sú 2 okná, z nej dvere do komnaty so závorou železnou vedú, v tej izbe je murovaný komín a do komnaty tiež dvere so zámkom vedú, v ktorej je jedno okno a komín. Po pravej strane sú dvere vedúce do predsieni a po ľavej dvere so zámkom do služobnej izby, kde okná 2 a komín sú, vedľa železné dvere vedúce do pivnice sú, v nej je jedno okno, v tej [k.121/k.121v] pivnici sú dvere vedúce do predsieni, v ktorej sú okná 2 a na stene visí 69 hákovníc. Drevený vchod na povalu pod strechu vedie. Tadiaľ vedie aj vchod do veže, tiež drevený, dvere železné, tam sedia väzni, po ľavej strane sú dvere s drevenou kladkou a druhé železné so zámkom a kladkou vedúce do pivnice, kde je dostatok prachovníc a knôtov, tým istým vchodom idúc ďalej sú na ľavej strane dvere do veže, kde stojí delo s erbom rodiny Kmitov¹⁵¹, ešte vyššie, na samom vrchu predsieni, na ňom sú medené bubny a tam aj trúbači hliadajú. Tým vchodom schádzajú nadol po pravej strane nachádza sa pivnica, kde mliečne výrobky uskladnené sú, a do nej dvere drevené so zámkom a kladkou vedú. Schádzajú nadol do predsieni hneď po ľavej strane nachádza sa veľká pivnica, v ktorej je dostatok rôznych potravín, žitných a pšeničných múk, krúp, sladov, hrachu a do nej dvere železom okované so zámkom a kladkou vedú. Vedľa zase ďalšia pivnica, v ktorej sa mäso a ďalšie potraviny uschovávajú, dvere železné, zamknuté. Schádzajú zase z tej istej predsieni nadol, po ľavej strane sú dvere drevené vedúce do pivnice a v nej sú

¹⁵⁰ Janičiarka- typ muškety alebo strelby

¹⁵¹ Vid'. vyššie

ďalšie dve pivnice. Medzi múrmi je stajňa, pekáreň a pod ňou pivnica na uskladnenie zeleniny. Vychádzajú odiaľ cez dvere drevené s kľučkou do chodby, v ktorej na [k.121v/k.122] stene 8 hákovníc nachodí sa, po ľavej strane je kuchyňa, po pravej vchod do predsieni nachádzajúcej sa pod strechou, kadiaľ sa chodí k hodinám. Z toho vchodu vedú dvere priamo do sídla pána podstarostu. Najskôr stolovacia miestnosť, v nej 2 okná. Arkier¹⁵² doskami ohradený, v ňom tiež okno. Druhé dvere vedú do izbičky, v nej je jedno malé okno a arkier tiež doskami ohradený, v ktorom je jedno okno. Tretie dvere, ktorými sa do bašty chodí, kde stojí veľké delo drak a iné delá vyššie neho nachodia sa. Vracajúc sa z toho sídla prvými vrátami a prichádzajúc po ľavej strane do podzemnej pivnice, kde sa rúrami voda do hradu vedie, za tou pivnicou je malá bránka a za ňou izba s predsieňou, v ktorej bývajú hajdúsi, po ľavej strane sú dve kade, do ktorých voda rúrami vždy dostatočne tečie. Míňajúc kade a veľké kopy dreva pod múrom na opravu budov, po pravej strane je sypaný val, na ňom 10 košov. Na konci je drevená izbička a komora, kde býva hradný gróf, oproti nej je izbička pre hajdúchov, na tej istej strane podzemná chata pre hajdúchov. Oproti valu po ľavej strane pod múrom stojí drevená stajnička, pri nej malá izba s chodbou, v ktorej býva holič. Za tou izbičkou je bývanie pre kapitána pechoty, dvere do predsieni [k.122/k.122v], z nej izbička s komnatou, a po druhej strane kúpeľňa, pri nej vchod na povalu a tam malá sála. Nižšie je hlboká studňa, v skale vyhlbená, dve okované vedrá, na nich reťaz. Pri tej studni vchod, ktorým sa chodí na val, vonku drevený zrub od polky múru postavený, v ktorom 20 komôrok pre hajdúchov nachodí sa. A na konci pri bráne je drevená bašta, pri ktorej stojí delo a vyššie hlásnica. Idúc nadol tým istým vchodom smerom k valu kde je hajdúchova komôrka, za ňou stojí krčma, pri krčme vchod na hradné cimburie, na ktorom je tiež niekoľko hajdúckich komôr. Pod nimi je murovaná hajdúcka izba, v nej 2 okná. Oproti tej izbe je izba vrátnika pri samotnej bráne.

[k.122v]

Ľubovňa

Lustrácia MK časť XVIII, zväzok. 22

Rok 1627

[k. 244]

Poplatky úradníkom Ľubovnianskeho hradu

Pánovi podstarostovi.....	f[lorénov] 60
Hradnému grófovi.....	f[lorénov] 40
Vrátnikovi.....	f[lorénov] 12
Kľúčiarovi.....	f[lorénov] 12
Kuchárovi.....	f[lorénov] 12
3 puškárom po f[lorenów] 20 činí	f[lorénov] 60

¹⁵² Arkier - z francúzskeho miesto pre lukostrelcov, v staropoľskom období znamenal aj malú bočnú izbičku slúžiacu ako spáľňa, v architektúre je to vyčnievajúca rožná časť budovy, väčšinou pokrytá strechou, *Słownik wyrazów obcych*, J. Tokarski, Varšava 1980, s. 22

Spolu Poplatkov činí.....f[lorénów] 196
[k. 244]

Odpoveď úradníkov Ľubovnianskeho hradu ich Milost'pánovi

Odpovedali pred nami ich Milost' úradníkom hradu tohto že na pánov úradníkov hradu väčšie salaria¹⁵³ vychádzajú než sprvu im milost'páni lustrátori [k.244/k.244v] naznačili, za čím viac vidiac, jasne veľkomožného ich Milost'pána vojvodu ruského nájomníka na ten čas starostva Ľubovnianskeho¹⁵⁴ *expense*¹⁵⁵, ktoré na hradných úradníkov *spenduie*¹⁵⁶, to znamená, že vychádza to

Pán podstarosta na rok.....f[lorénov] 800

Pán kapitán na rok.....f[lorénov] 400

a mesačné peniaze

Hradnému grófovi na rokf[lorénov] 200

a deputát Krištofovi, dragonskému poručíkovi¹⁵⁷ má *ad casum*¹⁵⁸ pre hrad 30 a od poplatkov spišských, a že v zlate dajú mu na mesiac.....f[lorénov] 30

Kňazovi na rok.....f[lorénov] 60

Pánovi Horváthovi na rok, a barwa ktorý jazdí na špehy.....f[lorénov] 60

P. Dziurdziakovi na rok.....f[lorénov] 40

a barwa ktorý jazdí na špehy

[k.244v/k.245]

Pánovi hradnému pisárovi na kvartál¹⁵⁹f[lorénov] 15

Trubačovi na kvartálf[lorénov] 13

a *victus*¹⁶⁰ a barwa

Muzikantom trom na kvartál.....f[lorénov] 12

Victus a barwa

Bubeníkovi na kvartál najviac.....f[lorénov] 4

Aj *victus* a barwa

Brannému na kvartál.....f[lorénov] 4

Aj *victus* aj súkno

*magister canalium*¹⁶¹ na kvartál.....f[lorénov] 4

Kľúčiarovi na kvartál.....f[lorénov] 4

a barwa

¹⁵³ Poplatok

¹⁵⁴ Stanislav Ľubomírsky

¹⁵⁵ Od lat. *Expensum*- peňažný výdavok, J. Sondel, *Słownik*....., str. 357.

¹⁵⁶ Slávnostne prisahajú od lat. slova *spondeo*, vid'. J. Sondel, *Słownik*....., str. 895.

¹⁵⁷ Dragoni- vojsková formácia, resp. konská pechota, začala sa používať na začiatku XVII.storočia, vid'. *Tablice historyczne*, vypracoval W. Mizerski, Varšava 1996, str. 159.

¹⁵⁸ Pre alebo v prípade.

¹⁵⁹ Bolo napísané kvartál

¹⁶⁰ Od slova *victu-us*- potravina, pokrm, J. Sondel, *Słownik*....., str. 357.

¹⁶¹ do jeho povinností patrilo dozor nad existujúcimi zdrojmi vody, kanalizácia a budovanie nových zariadení privádzajúcich vodu alebo jej udržiavanie, vid'. S. Górzyński, *Z dziejów wodociągów i kanalizacji w dawnej Polsce*, „Gaz, woda i technika sanitarna”, 1957, č. 9, str. 332-334.

Pekárovi na kvartál.....	f[lorénov] 4
a barwa	
Pivárovi na kvartál.....	f[lorénov] 5
<i>Victus</i> a barwaPuškárovi plat na mesiac.....	f[lorénov] 10
Vrátnikovi na mesiac.....	f[lorénov] 10
[k. 245/ k. 245v]	
Minciarovi na mesiac.....	f[lorénov] 10
Tovarišovi na mesiac.....	f[lorénov] 8
Míchalovi.....	f[lorénov] 10
Lorencovi.....	f[lorénov] 8
Handzlovi	f[lorénov] 8
Janovi	f[lorénov] 8
Mazurovi.....	f[lorénov] 5
Spiterovi.....	f[lorénov] 5
Na troch puškárov dáva sa z kráľovskej pokladnice na rok.....	f[lorénov] 60
Na pechotu ide z kráľovskej pokladnice.	
My teda do pozornosti s nemalou <i>de minutia</i> ¹⁶² kráľovskej pokladnice dávame, aby platby pre úradníkov neznižovali ako prví ich milost'páni lustrátori navrhujú Jeho Kráľovskej Výsosti Pána Nášho Milostivého ¹⁶³	
[k. 245v]	
[k. 246]	

Lubovniansky hrad¹⁶⁴

Nová časť primurovaná a obnovená bola veľkomožným Jeho Milosť Pánom vojvodom ruským a terajším pánom starostom.¹⁶⁵ Prichádzajúc na hrad, v skale je nová stavba s komínom kuchynským, kde pred bránou zimná stráž ohrieva sa. Hneď na tom mieste, kde bola brána je teraz malá izbička drevená. Je tu nová veľká brána hlboko v múre skalnom zasadená. Základom toho mohutného múru je skala 30 laktí vysoká, na náklady terajšieho pána starostu veľkého opracovaná [k.246/k.246v] takým spôsobom, že ľavou stranou je mocno k hradnému múru primurovaná, druhá strana zas smerom k mestu a bašte obracia sa, a to tak, že zatieňuje starú bránu vedúcu na dvor i hrad veľkou časťou svojou a druhou časťou svojou na mieste nebezpečnom stojí, ktoré predtým žiadnu ochranu nemalo, ale teraz už má múr taký ako má byť, ktorý do raz takej výšky tiahne sa. Od bašty ide múr aj na jednu aj na druhú stranu, aby bašta vzájomne jednu aj druhú stranu bránila, preto sa aj ten múr tak vysoko tiahne a tam, kde sa obracia smerom na

¹⁶² De minutio- zmenšenie, viď. J. Sondel, *Słownik*...., str. 266.

¹⁶³ Kráľom Poľska bol vtedy Žigmund III. Vaza, ktorý panoval v rokoch 1588-1632. Viď. biografía napr. M. Spórna, P. Wierzbicki, *Słownik władców Polski i pretendentów do tronu polskiego*, Krakov 2003, str. 515-521.

¹⁶⁴ Opis sa nachádza aj v Wierzbicki P. *„Sądecko – Spiskie pogrnicze historyczny trakt handlowy wodzący doliną rzeki Poprad. Rys Historyczny*, <http://www.trakthistoryczny.sacz.pl/rys-historyczny/>.

¹⁶⁵ Starosta- Stanislav Lubomírsky

sever, aby hrad bránil a zaclaňal ho múry má hlboko v skale vsadené, niekoľko laktí nad zemou sú a štyridsať a šesť laktí vysoký je a aj drevený oblúk na obranu postavený bol, na tej novej bráne [k.246v-k.247] mocné kladky sú a pod ňou hlboká priekopa nachodí sa. V bráne po pravej ruke je pivničná izba, priestranná pre prechotu a oproti bude v skale druhá vyhlbená, už sú na nej steny vymurované a zastrešené. Na druhé poschodie brány tej sa vchádza z horného hradného cimburia, kde je izba s komnatou, v ktorej okná k hradu obrátené sú, tam je kuchyňa aj komora, z toho sídla nemáš schody nadol ani na druhé poschodie odtiaľ nedá zísť sa, v rohu je murovaná a zastrešená strážnica so šiestimi dierami na streľbu a idúc ďalej po cimburí ďalšia murovaná strážnica s tromi dierami na streľbu nachodí sa tam a tiež 20 miest pre hákovnice, nad bránou je miesto pre 2 hákovnice a jedno delo, teraz tehloou zakryté, ale *ad casum*¹⁶⁶ potrebné, tam tiež dve okná veľké nachodia, ktoré na streľbu kameňmi potrebné sú. V tej bašte je na celom poschodí osem miest pre delá, a ďalšie štyri budú postavené tām, kde miesta je tak veľa a kde aj mušketerov¹⁶⁷ štyristo [k.247/k.247v] na obranu zmestí sa.

Odtiaľ vedie druhá brána, stará, veľká, ktorá železom mocno okovaná je, so závorou železnou, podperou a štyrma kladkami. Pri bráne po ľavej ešte jedna malá bránka nachodí sa, tiež železná, okovaná so závorou železnou, podperou a dvoma kladkami. Druhé vráta v nej, dubové, s podperou a dvoma kladkami a z vrchu mrežu, mocno železom okovanú majú, ktorá nadol spúšťa sa a tak vráta zatvárajú sa. V týchto vrátach opevnenie hradné je, trojo dubových vrát, silných so závorou a dvoma kladkami. Oproti bráne stoja dva mímometry a kanón s erbom Jeho Milost'Pána Starostu Terajšieho Srzeniawa¹⁶⁸. Vchádzajúc do hradu, po ľavej strane sú dvere do predsiene a z nej jedny dvere na tej istej strane do krčmárskej izbičky vedú, malej, s jedným okienkom. Druhé dvere do drevenej izbičky, kde hajdúsi bývajú. Vychádzajúc z ich izby, dvere do izby murovanej vedú a v nej tri nemalé sklenené okná sú. Idúc ďalej smerom k hradu po ľavej strane stoja dvere, ktorými na hradné cimburie chodí sa. Tam idúc po ľavej strane pri vchode izba hajdúcka je a po pravej strane dvere do [k.247v/ k.248] predsiene, z ktorej tiež do izby hajdúckej a komory vedľa dostať dá sa. A vyššie 4 hákovnice sú. Idúc po múre cimburím, pod ktorým val je a pri ňom zrub drevený do veže vsadený, 8 okien v ňom v každom hákovnica, v samej bašte okien 5 a tiež hákovnica v každom nachodí sa. Na druhom poschodí v tej veži okien 5 je, v štyroch hákovnice sú a v piatom delo s erbom pánov Kmitov¹⁶⁹. Na treťom poschodí tri hlásnice. Do veľkej veže idúc, 8 okien tam nachodí sa a v každom hákovnica. Oproti valu pri ceste, ktorá vedie na nádvorie, dvere do predsiene stoja, v nej je izba kde šichtár a kľúčiar bývajú, oproti nej kováčska dielňa stojí. Do tej istej veže

¹⁶⁶ad casum- v prípade- ad- označuje smer- do, ku, na stranu; casum, od casus-us, náhoda, prípad, J. Sondel., *Słownik...*, s. 21 i 136

¹⁶⁷ Mušketer – historická vojenská formácia ozbrojená mušketaami, viď. napr. Z. Żygulski, *Broń w dawnej Polsce*, s. 147, 165, 166, 213, 214, 225, 247, 254, 255, 286.

¹⁶⁸ Śreniawa alebo Szreniawa- strieborná krivka v červenom poli

¹⁶⁹ Śreniawa alebo Szreniawa- strieborná krivka s krížom v červenom poli.

prichádzajúc, izba murovaná hneď nachodí sa, v ktorej kapitán delostrelcov býva a pod izbou jeho pivnica murovaná je. Nad tou izbou na cimburí izba drevená stojí a tri komory, kde puškári bývajú. V tej izbe 11 muškiet je. Do veže veľkej po ľavej strane vchádza sa. V prvej diere stojí delo drak, v druhej mínomet nový s erbom [k.248/k.248v] Jeho Milosť Pána Starostu Terajšieho¹⁷⁰. V tretej 10 hákovníc. V štvrtej diere veľké delo koczur je. V prázdnom okne veľké delo Duda. V šiestom okne falkonet malý je. V siedmom ďalšie nové delo sokol s erbom Jeho Milosť Pána Starostu Terajšieho stojí. V ôsmom tiež nové delo a tiež s erbom Jeho Milosť Pána Starostu Terajšieho, dlhšie o dva lakte od prvého. Tam je aj dostatok rôznych vecí do nabíjania aj do strelby a kahancov. Na tej istej veži, v kúte pri vrátach izbička puškárska stojí, vychádzajúc z tej veže, drevené vráta sú tam, ktoré sa kladkou zamykajú. Pri tých vrátach dvere po oboch stranách stoja, mocné sú, z dubu vyrobené, ktoré tiež kladkami zamykajú sa a od nich schody smerom nadol vedú. Pod tou vežou veľkou izba je, kde všetko pre strelbu nachodí sa. Vychádzajúc z bašty tam, kde prichádza cesta na nádvorie, hneď oproti veži most drevený s múrom na jednej strane zbadáme a na strane druhej v polovici múru zrub drevený stojí. Prvé vráta železom okované sú. Druhé vráta dubové [k248v/k.249] tiež dobre vybavené sú. Vchádzajúc na hrad hore po ľavej strane smerom od polovice múru dosť široký val stojí, na ňom izba so sýpkou, v ktorej 2 okná sú. Oproti izbe hlásnica a zrub stoja. V kúte sklad vojenský murovaný je, dvere do neho troje vedú, kladkami vybavené sú. Pozdĺž skladu dvere drevené do pivnice vedú, ktorá pod ním nachodí sa. V nej sú dva mlynky a potravín nie málo. Je tam slaniny, soli v súdkoch i kože dobytčie. Vedľa tej pivnice kuchyňa veľká vybudovaná je a v nej štyri okná sú. Oproti kuchyni drevená izba s dvomi oknami novo vybudovaná stojí, od ktorej vchod murovaný vedie, vedľa neho dvere drevené s kľučkou do predsieni vedú, v nej po pravej strane stolovacia izba, veľká nachodí sa a v nej 4 okná sú. A v sieni 180 hákovníc na stene visí, 6 jančariiek¹⁷¹ a 5 mosadzných muškiet [k.249/k.249v], po ľavej strane izba neveliká nachodí sa, v nej jedno malé okno je. a odtiaľ do komnaty obitej doskami dá dostať sa, v ktorej tiež jedno malé okno je. Z tej predsieni drevenej aj východ na povalu pod strechu je, kde strecha a rýne dobre vybavené sú. Tam nad stolovacou izbou delo stojí. Vychádzajúc z tej predsieni, po ľavej strane chodba drevená je, z ktorej dvere do druhej predsieni vedú a tam komín nachodí sa a po ľavej ruke kaplnka drevená je za terajšieho pána starostu zbudovaná. Vedľa izba murovaná, v ktorej 2 okná sú a z nej dvere do komnaty so železnou závorou vedú. V tej izbe komín murovaný je a do komnaty tiež dvere so zámkom vedú, v nej jedno okno a komín nachodia sa. Po pravej strane dvere do predsieni vedú a po ľavej strane dvere so zámkom sú, ďalej izba host'ovská, v nej 2 okná a komín. Vedľa dvere železné, ktoré do pivnice vedú, v nej jedno okno nachodí sa. Vedľa tej pivnice dvere do predsieni nachodia sa, v ktorej 2 okná sú a na stene [k.249v/k.250] 69 hákovníc visí, vchod drevený na

¹⁷⁰ Ide o erb Lubomírskych nazvaný Šreniawa alebo Szreniawa

¹⁷¹ Jančiarika – druh zbrane.

povalu pod strechu odtiaľ vedie. Idúc tadiaľ na vežu, aj tam vchod drevený nachodí sa a dvere železné do tej veže vedú, tam väzni sedia. Po ľavej strane dvere drevené s kladkou a druhé dvere železné so zámkom a kladkou do pivnice vedú, kde prachu strelného a knôtov dostatok je. Tým istým vchodom idúc ďalej ľavou stranou do veže dá dostať sa, kde malé delo s erbom pánov Kmitov¹⁷² stojí. Ešte vyššie na samom vrchu prístrešku, medené buby sú a tam trúbači strážia. Tým vchodom schádzajúc dole po pravej strane je pivnica, kde mliečne výrobky uskladnené sú a do nej dvere drevené so zámkom a kladkou vedú. Schádzajúc dole do predsieni, hneď po ľavej strane pivnica veľká je, v ktorej rôzne potraviny sú, múky žitné a krúpy pšeničné, slady, hrach a tak podobne. Dvere do nej železom okované sú, zámok a kladku majú. Vedľa nej ďalšia pivnica je, v ktorej zasa iné potraviny majú [k. 250/k. 250v] a tá pivnica dvere zamknuté železné má. Schádzajúc nadol z tej predsieni na hrad, po ľavej strane dvere drevené do ďalšej pivnice vedú. Vedľa nej opäť dve pivnice stoja a medzi múrmi stajňa nachodí sa. Za ňou pekáreň stojí a pod ňou pivnica pre uschovanie zeleniny je, vychádzajúc odtiaľ, dvere s kľučkou sú tam, prah murovaný, ďalej malá predsieň nachodí sa tam a v nej na stene 8 hákovnic je. Po ľavej strane kuchyňa, po pravej na prístrešok pod strechu dá sa ísť, kadiaľ do hodín vchádza sa a z tými istými dverami rovno do sídla pána podstarostu dá sa prísť. Najskôr izba stolovacia, v nej 2 okná. Arkier doskami podporetý, v ňom tiež okno. Druhé dvere do malej izbičky vedú, v nej jedno okno je a arkier, tiež doskami ohradený, aj v ňom jedno okno nachodí sa. Tretie dvere do veže vedú, kde stojí delo drak a iné delá, ktoré sú pri ňom a ktoré sme už vyššie opísali. Vracajúc sa z toho sídelka prvými vrátami [k.250v/k.251] a vchádzajúc do druhých z ľavej strany, vojdeme do podzemnej pivnice, kde rúry s vodou do hradu vedú, a z tej pivnice vráta vedú do malej predsieni a v nej hajdúsi bývajú. Na ľavej strane dve kade stoja, do nich voda rúrami vždy dostatkom tečie. Pri kadiach veľké brvná dreva na opravy budov pod múrami stoja. Na pravej strane val sypaný je, na ňom 10 košov. Na konci valu malá izbička drevená stojí a komora, kde hradný gróf býva. Oproti nej izba pre hajdúchov stojí. Na tej istej strane aj chatka hajdúcka nachodí sa. Oproti valu po ľavej strane pod múrom drevená stajnička je, pri nej malá izbička, v ktorej holič býva. Za tou izbičkou je sídlo rotmajstra a dvere do izbičky, z nej ďalšia izbička s komnatou a na druhej strane kúpeľňa, pri nej vchod nahor, tam malá sála je, nižšie studňa stojí, v skale vyhlbená, hlboká, ktorá je okovaná a dve okované vedrá na [k.251/251v] reťaz pribité sú. Pri tej studni vchod nachádza sa ktorým sa ide na val. Od polovice múru 20 hajdúckich komôrok nachádza sa spolu so zrubom dreveným. A na koniec, ku veži brána drevená vedie, tam malé delko stojí, vyššie hlásnica, schádzajúc tým vchodom nadol na tom istom múre ďalšia komora hajdúcka je a za ňou krčma. Pri krčme vchod na hradné cimburie, na ktorom tiež komôrok hajdúckich niekoľko nachodí sa. Pod nimi izba murovaná, tiež hajdúcka, v nej 2 okná sú. Oproti tej izbe, izbička vrátnika pri tej istej bráne nachodí sa.

¹⁷² Erb rodiny Kmitov nazvaný Szreniawa alebo Śreniawa.

Lubovňa
Lustrácia MK čast'. XVIII, zväz. 26a
Rok 1746

[k. 1.]Kópia
spišské starostwo

1746

ČASŤ LUBOVNIANSKA
V ktorej sa nachádzajú opisy

Hrad

Pri príjazde do tohto hradu prvá brána je drevená, dobrá, dvere mrežou obité sú, len dole a hore koly železné má, na nich dvere obracajú sa, zámok pri nich nie je, skobou a hákom železným zamykajú sa. Po pravej strane drevené oplotenie zo smreku spravené je a tiahne sa až k druhej bráne. Po ľavej strane oplotenie take isté nachodí sa, tiahne sa až k veži cestou k druhej bráne.

Druhá brána

Tak isto postavená je, ale železná obruč hrubá zakladá sa na ňu, k stĺpu pripevnená, na tej strane ďalšie vráta z kolov postavené nachodia sa, železná kladka dvíha sa pri vychádzaní, pri nich reťaz železná, nie veľmi hrubá spolu so skobou a hákom vráta zamykajú. Po ľavej strane blízko pri bráne, tri kroky od nej vbitý stĺpik drevený stojí, pri ktorom železná reťaz taká ako pri vrátach pripevnená je.

Murovaná brána

Do tej brány vchádza sa cez padací most, ktorý je železom a drevenými kolmi obitý, medzi ktorými sú dve hrubé železné kolá vbité a do nich háky železné zasadené sú, [k. 1/k. 1v] aby držali ten most, háky na stĺpoch drevených osadené sú, ktoré stoja po bokoch. Medzi tými kolmi taktiež dve hrubé reťaze železné do mosta vbité a do nich zasa skoby a háky železné a hrubé, ktoré do hradného múru pripevnené sú. Pri skobách dve kladky veľké železné visia, ktoré na zatváranie padacieho mostu slúžia a tiež reťaze, za tým mostom je hneď brána zo smrekového dreva vybudovaná, železom a plechom obitá a cez celý ten plech vedú železné tyče a v strede tých tyčí je okrúhla hrubá rukoväť, ktorou tie dvere zatvárajú alebo otvárajú.

Z druhej strany tých istých dverí, drevená palica a skoba veľké sú, železným zámkom a kladkou vybavené. Dvere tiež na železných koloch hrubých otáčajú sa.

Strážnica

Vchádzajúc na hrad teraz po pravej strane strážnica nachádza sa, do ktorej dvere drevené, staré na pántoch železných visia, zámok pri nich nie je len kľučka, hák,

skoba a kladka na zamykanie slúžia, okno v tej strážnici len jedno je, časť je doskami a papierom oblepená a za tým oknom železná mreža dobrá. V tej strážnici starý stôl drevený, štyri lavičky dobré. Priečna stará drevená na spanie pre vojakov. Stará zlá pec, kachle červené jednoduché, brvno staré drevené s vretenom dobrým železným, putá železné nachodia sa tu [k. 1 v/k. 2] jedny na ruky, jedny na nohy, ďalej brvno, ktoré na šiju zakladá sa. Putá s reťazami dva páry, jeden na ruky, druhý na nohy, dva páry okov železných na ruky, jedny okovy na ruku bez reťaze a jedny na nohu.

Pri peci sú druhé dvere drevené, malé staré na pántoch železných visiace, ktoré vedú do kuchynky, kde kúri sa v peci. Vychádzajúc z tej strážnice po ľavej strane hore pribitá je lišta dlhá drevená so železnými klincami, na ktoré sú kolíky drevené popribíjané a na ne flinty vojenské vešajú sa. Pod tou lištou na zemi leží dlhý a hrubý trám, pri samom konci toho trámu je izbička drevená, celá medzi múrom. Do nej vchádza sa cez malú predsieň, kde sa v peci kúri a z ktorej drevené dvere vedú, na pántoch železných visia, zámok nemáš tam, len kľučku a závoru z izby a z predsieňe hák a skoba slúžia na zamykanie, v tej izbe dve okná sú bez mreží, v nich jedenásť sklenených tabúl rozbitých je, okno, ktoré pri dverách je v drevenom ráme osadené je, druhé kovový rám má, stôl z dreva jedľového, dve lavičky okolo pece drevené, tiež zlé. Pec z kachlí vápnom obieleená, zlá stará povala doskami obitá, stĺpmi podopretá, na ktorých sú dosky s hákmi na vešanie vecí pribité. Vychádzajúc z tej izbičky *ex opposito*¹⁷³ stojí kôň vojenský drevený pri múre, ten múr dobrý je a v ňom skoba železná dobrá pribitá je.

Stajňa

Tá stajňa je celá z dreva vyrobená, do nej dvere na pántoch železných visiace vedú, na zamykanie hák a skoba železné používajú sa. Vchádzajúc do nej, po ľavej strane sú štyri priehradky z dosiek dobrých a na tej istej strane žľab zo sosny [k.2/k.2v] celý zlý, len rebríky dobré sú. Na pravej strane tri priehradky sú, žľab tiež zlý je, len rebríky dobré, súdok na krmivo tiež dobrý, aj strecha v tej stajni dobrá je a pod tou strechou miesto na seno je a prístrešok tiahne sa od stajne až po bránu, pod ktorým vozy stoja. Pod tým prístreškom sú dvere na železných pántoch visiace, dvere tiež celé sú už zlé, železný zámok tiež zlý majú, len hák a skoba železné na zamykanie dobré sú, po ľavej strane je železný chomút na zapriahnutie koní, za tými dverami je priestor, kde drevo skladajú, tam nemáš nič len samú rovinu, ktorá múrom dookola obtočená je, ten múr dobrý je.

¹⁷³ *ex opposito*- oproti.

Druhá brána murovaná

Nad tou bránou je umiestnené *Insigne Celsissimi olim Principis Theodori Lubomírski*¹⁷⁴ z kameňa jednoduchého vyrobené a nápis z časti zlatom pokrytý. V tej bráne veraje kamenné miestami polámané sú, dverí nemáš tu, po bokoch dve uchá železné hrubé do múru vbité sú. Pri vchode do tej brány na pravej strane je doska drevená do múru priritá na vešanie flint¹⁷⁵ *ex opposito*¹⁷⁶ tiež.

Sídlo vojenské Peklom nazvané

Z tej brány vychádzajúc smerom na nádvorie po ľavej strane, toto sídlo nachodí sa tu, do neho vchádza sa cez dvere drevené, zámok nemájú, len drevenú kľučku a závoru; ďalšie dvere kamenné sú, nad nimi tiež v kameni vyryté je *Insigne praeafati olim* [k.2v/k.3] *Celsissimi*¹⁷⁷. Vnútri len samé barabizne sú, idúc odtiaľ do izby, kde dvere drevené sú na železných pántoch visiace, veraje drevené, zlé, hlinou polepené, zámok tu nemáš, len kľučku a skobu, v izbe jedno okno okrúhle celé zlé, pec starú z bielych kachlí, pričnú zlú, starú, drevenú.

Sídlo Krčma ktorú tak všeobecne nazývajú.

Idúc hore v tom sídle, ktoré peklom volajú, po ľavej strane je najskôr malá pivnička, ktorá do krčmy z nádvorcia vedie, doskami obitá, dverí do nej nemáš, za tou pivničkou pri schodoch je tiež ďalšia krčma, do ktorej vchádza sa popri malej predsieni, do ktorej dvere drevené, už zlé, vedú, slabé sú a aj kúsok múru nad nimi zvalil sa. Vchádzajúc do tej istej izby, dvere jedľové tam sú, na železných pántoch visia, dobrý zámok na nich nie je, len hák a skoba na zamykanie slúžia, z izby zase závorka drevená zakladá sa, veraje drevené, hlinou polepené. Okná v tej izbe sú dve, *ex opposito*¹⁷⁸ dvere hlinou okolo rámov polepené sú, sklá v drevenom ráme osadené, sklené tabule 4 nie sú tam. Okno druhé *ex opposito*¹⁷⁹ pece, tiež v ňom chýba šesť sklenených tabúl, stôl jeden jedľový dobrý, lavičky dve zlé, dve okolo pece dobré, pec z kachlí, opravu potrebuje, skrine dve drevené staré zlé, povala z dosiek zlá, pri peci zasa dvere malé drevené, na železných pántoch visiace do malej pivničky vedú, ktorá je zo strany nádvorcia doskami obitá, do nej tiež sú schody drevené dobré, len v pivnici múr je zvalený. Vychádzajúc z toho sídla *ex*

¹⁷⁴ Erb (šľachtický znak) Teodora Lubomírského. Pre informácie o erboch rodu Lubomírskych a nielen tých, ktoré sa nachádzajú na hrade pozri. M. Stevík, *Pámatné tabule spišských starostov Lubomírskych na Lubovnianskom a Podolínskom hrade*, „Almanach Muszyny”, R. 2007, s. 123-129.

¹⁷⁵ Flinta- zbraň nabíjaná zo spodu- karabína, ktorá sa používala od začiatku XVIII. storočia, *Encyklopedia techniki wojskowej*, Varšava 1987, s 178.

¹⁷⁶ *ex opposito*-oproti.

¹⁷⁷ Erb (šľachtický znak) spomenutý vyššie.

¹⁷⁸ Oproti.

¹⁷⁹ Vyššie spomenuté.

*opposito*¹⁸⁰ sú schody do podkrovia vedúce, pri múre drevené, tie opravu potrebujú. Múr ten, pri ktorom schody sú *illa[ej]sus*¹⁸¹, dobré a mocné, prikrytie dobré je aj strecha, na tom múre je *Insigne Celsissima Domus*¹⁸² z kameňa [k.3/k.3v] mramorového, pod ním na samom konci múru, kus z neho ulomený je. Vychádzajúc z toho sídla, po pravej strane sú schody drevené, ktoré vedú do sídla pána poručíka, schody tie drevené sú dobré, na červeno zafarbené sú, mňajúc tie schody a idúc ďalej do tohto sídla: ktoré je *permodum*¹⁸³ verandy postavený je komora, do ktorej dvere staré drevené vedú, na železných pántoch visia, skoba a hák na zamykanie používajú sa, v nej okien nemáš, stena na jednej strane, na druhej strane múr dobrý. Ďalej sú tri komôrky, ktoré pán poručík na svoje náklady a pre svoju potrebu doskami poobíjaj, tiež kuchynka malá nachodí sa tu, celá drevená je z dosiek, za tou kuchynkou dvierka malé drevené sú, na pántoch železných visia, tie dvierka na verandu vedú, ktorá z toho miesta až do sídla pána veľkomožného gubernátora vedú. Tá veranda drevená je, červenú drevorezbu má, pri tej verande v múre dve malé veže sú. Od tých dvierok sú schody drevené do samotného sídla vedúce.

Sídlo Pána Poručíka

Do tohto sídla vchádza sa cez dvere drevené na železných pántoch dobrých visiace, zámok železný dobrý na nich je, kľučka železná na zamykanie alebo otváranie slúži, dve okná tam sú, tiež na pántoch železných visia a hákom a skobou zatvárajú sa, v olovenom ráme osadené sú, v jednom okne dve tabule skla vybité sú, pec zo zelených kachlí, opravu potrebuje, povala z dosiek zlá, podlaha z dosiek dobrá. Strecha nad tým sídlom po stranách opravu potrebuje. Veranda, ktorá vedie k streche toho sídla tiež je drevená, na červeno zafarbená, dobrá so zábradlím dobrým. Schody tej verandy dobré sú, nad tou verandou strecha až [k.3v/k.4] k podlahe vedie a z tej verandy až do kuchynky pána poručíka, tá strieška dobrá je.

Bašta Bierfas nazvaná

Schádzajúc z tej verandy a idúc ku schodom, ktoré vedú do krčmy, idúc vľavo, dvere do tejto bašty drevené, staré, na pántoch slabých, železných visiace vedú, zámok pri nich nemáš, len skoba a hák železný a kladka dobrá, železná. Veraje drevené, veľmi slabé, nad nimi omietka z múru opadla, tam vchádzajúc do tej veže je podlaha nie celá dobrá, ale opravu potrebuje, v tej bašte delá železný nie veľmi veľký, na kolesách tri, nachodia sa, všetky sú dobré, okuté, okrem jedného, ktoré bez kolies je, pri druhom tiež os slabá a spráchnivená je, štetky na vytieranie dela tri sú, aj jedno náradie na nabíjanie dela, je tu tiež hákovnica jedna železná, dobrá

¹⁸⁰ Vyššie spomenuté.

¹⁸¹ Illaesus-a-um, nepoškodený, zdravý, J. Sondel, *Słownik...*, s. 439.

¹⁸² Erb (šľachtický znak) Rodiny.

¹⁸³ Per modum- spôsob, podľa tvaru, J. Sondel, *Słownik...*, s. 727.

v dreve osadená, bez kolies, os slabá a tiež kolesá z časti slabé sú. V tej veži nachodia sa aj hákovnice železné v dreve osadené, dobre ukuté, ktoré na zemi na kope ležia a iné po stranách stoja, spolu 35 koženými púzdrami vojenskými na zbraň, ktoré už na nič použiť nedajú sa. Ďalej kúpeľná izba jedna zo sosny vyrobená dobrá nachodí sa tu, prikrytie tej veže *alias* strecha, husto podopieraná stĺpmi je, ale z vrchu dobrá. Na touto Strechou ešte vyššie hore vytiahnutá ďalšia veža je, do ktorej po streche idúc dvere drevené sú, dobré na pántoch železných visia, zámok na nich nemáš, len hák a skoba, veraje kamenné dobré, tam je sídlo maličké, v ktorom dookola päť okien je, ale mriežku so sklami v oknách nemáš. Tie okná sú dookola každé osobitne kameňom dobrým a zdravým orámované, pri ktorých sú háčiky železné povbíjané, aby mriežku držali, vrch toho sídla tvorí strecha od spodu drevená je, opravu potrebuje, od vrchu samotného plechom obitá je bielym, na vrcholci stojan železný a vetracie okienko, ktoré pokazené je [k.4/k.4v], pod ním veranda dobrá. Končiac tento opis hornej bašty, vracajúc sa po schodíkoch, ktoré pri samotnej krčme nachodia sa, schádzajúc z nich a mňajúc krčmu tú, ide sa už hore k izbám, čo po ľavej strane nachodia sa a pánovi veľkomožnému jeho milost'pánovi gubernátorovi patria.

Jeho Sídlo

Do tohto sídla vchádza sa cez dvere drevené, ktoré na železných pántoch visia, zámok pri nich nemáš, len kladka drevená čo zakladá sa a skoba železná, tie dvere nie sú dobre vybavené, skôr zlé sú. Vchádzajúc dnu, na pravej strane je okno, sklo je v kovovom ráme osadené, dobré je, za ním železná mreža nachodí sa, cez okno dva železné prúty idú, okno to vypadáva z rámov. Mňajúc túto izbu, v ktorom veľkomožného jeho milost' pána sídlo nachodí sa, a idúc smerom vľavo k malej chodbičke, z ktorej kúria do izieb, tam stojí kredenc starý drevený, do tej chodbičky nové dvere z jednoduchých dosiek spravené sú, na železných pántoch visia, pánty dobré sú, zámok na nich nemáš, len kladka železná a skoba na zakladanie slúžia, v tej chodbičke nie je nič len stará skriňa drevená po ľavej strane, v múre osadená, dvere drevené má, na železných pántoch visia *ex opposito*¹⁸⁴ peci. Idúc ďalej pec na pečenie chleba nachodí sa tam, po pravej strane stojí, no nie je už veľmi dobrá. Pri dverách zasa do Izbičky vchádza sa cez malé dvierka, ktoré na zemi ležia, keď otvoríš ich, schody tam nachodia sa, ktoré nadol vedú do skrytej izbičky, kde teraz kury nachodia sa, dve okná tam sú, ale mriežky so sklom nie sú tu žiadne, jedno okno doskami obité a druhé mrežou drevenou zaclonené. Podlaha zlá, nedobrá *de caetero*¹⁸⁵ pustá stojí. Odtiaľ vychádzajúc hneď ďalšie dvere stoja, staré drevené do Izby vedú na pántoch železných, dobrých visia, zámok pri nich železný je, ale zlý. Vchádzajúc do izby dve okná sú sklom vyplnené [k.4v/k.5] do olova vsadené a na pántoch železných dobrých visia,

¹⁸⁴ Oproti.

¹⁸⁵ V každom prípade – ad caetero vid'. de a caeter, J. Sondel, *Słownik...*, s. 147, 247.

sklených tanúl niekoľko rozbitých je, jeden stôl drevený dobrý, pec z kachlí bielych zlá, lavičky dve pri peci drevené, nie veľmi dobré sú, podlaha opravu potrebuje. *Ex opposito*¹⁸⁶ ďalšia pec stojí, za ňou dvere drevené na železných pántoch dobrých visia, za tými dverami schody sú drevené staré do izby dovedú nás, v ktorej všetko zlé je, žiaden invenár nie je tam, odtiaľ idúc dole cez izbu a predsieň, do samotného sídla alebo radšej do izby kde veľkomožný jeho milosťpán gubernátor bývať by mal vchádza sa.

Prvá Izba

Dvere tejto izby sú drevené na pántoch železných visia, dobré, zafarbené rôznymi farbami, závora na zatváranie alebo otváranie majú, železná, dobrá je, aj veraje v dverách dobré sú, zámok železný, dobrý, kľučka, vchádzajúc do tej izby, po ľavej strane okno nachodí sa, dobre vybavené, sklo v kovových rámoch osadené, na pántoch železných visí, za tým oknom je ďalšie okno, tiež dobré. Pri tých oknách, okenice sú plátnom obité na pántoch železných tiež visia, na strane pravej ďalšie okná sú, v olovenom ráme osadené a všetky dobré sú, len okenice nie sú tam. Podlaha z dosiek dobrá je, stoly ani stolíky nie sú tu. Pec z kachlí, biela a modrá farba na nej miešajú sa, povala nad tou pecou biela, nová a celá dobrá je.

Druhá Izba

Do tej izby dvere drevené dobré vedú, na pántoch železných visia, zámok dobrý železný majú, závora na zatváranie a otváranie dverí slúži, tiež dobrá železná, prichádzajúc do tej izby na ľavej strane je okno v olovenom ráme osadené [k.5/k.5v], na železných pántoch visí, mreží ani okeníc nemá, od týchto okien idúc po pravej strane dvere drevené, z jedle vyrobené sú, na pántoch železných visia, zámok železný s kľúčom majú, za tými dverami ďalšie sú, také isté jedľové a s pántami novými dobrými, tie dvere na verandu vedú, ktorá už vyššie opísaná je. Tu je tiež kuchynka (: sídlo pána poručíka.¹⁸⁷ *Superius*¹⁸⁸;) pod tou verandou múr stojí, ktorý ide ešte nepoškodený je celý. Vracajúc sa nazad z tej verandy *ad pristinum*¹⁸⁹ do toho druhého sídla pána veľkomožného jeho milosťpána gubernátora, v ktorom je ešte stena z dosiek *per modum*¹⁹⁰ malej skrine na šatstvo spravená, do ktorej dvere drevené vedú, dobré sú, na železných pántoch visia. Vchádzajúc tam po ľavej strane je okno do oloveného rámu osadené sklá štvorcové má, tiež na železných pántoch visí, okeníc na ňom nemáš, za tým oknom mreža železná dobrá nachodí sa. Podlaha aj v tej druhej izbe z dosiek vyrobená je, všade

¹⁸⁶ Oproti.

¹⁸⁷ V zdroji podčiarknuté.

¹⁸⁸ *Superius* – vyššie poschodie, J. Sondel, *Słownik*..., s. 922.

¹⁸⁹ *Ad pristinum* – do predošlého, ad-do i *pristinus-a-um*, dáwny, predošlý, J. Sondel, *Słownik*..., s. 21, 787.

¹⁹⁰ *per modum* - na spôsob, podľa tvaru, podľa vzoru, vid', J. Sondel, *Słownik*..., s. 738.

je dobrý strop, celý na bielo namaľovaný. Od tej skrinky dvere malé drevené, na železných pántoch dobrých visia, vedú dole do skrytého sídla *per modum*¹⁹¹ žalára, pri tých dverách skoba a hák železné slúžia na zamykanie, zámok na nich nie je, do toho žalára sú schody *per modum*¹⁹² rebríkov drevených, tam okno nachodí sa, ale mriežku so sklom nemáš tam, len mreža železná, dobrá, silná. Podlaha z dosiek dobrá je, strop z dosiek stĺpy podopierajú. Končiac opis sídla pána veľkomožného jeho milost'pána gubernátora a izieb na jeho samom konci, vychádzajúc z dverí prvej izby po ľavej strane nachádzajúcich sa, dvere do pivnice vedú, tie dvere staré sú, pánty polámané majú, schody drevené zlé, v tej pivnici nič nie je, len diera v múre, kde *quondam*¹⁹³ okno bolo, mreža nie je tu, len doskami obitá tá diera je. Vychádzajúc už na nádvorie a idúc vľavo rovno k horným izbám, múr ten, ktorý ťahá sa od murovanej brány [k.5v/k.6], kde je *Insigne Celsissimae Domus Lubomirs [ki]*¹⁹⁴ až k bráne, kde k horným izbám ide sa, dobrý je a celý je.

Horné izby

Do tých izieb vchádza sa bránou, ktorá na verandu drevenú vedie, na červeno namaľovaná je, na tej verande stĺpiky drevené povyrezávané sú, podlaha a zábradlie celé dobré sú.

Brána

Do tej brány dvere drevené vedú, staré a zlé sú, na drevených pántoch visia, ktoré hore dvoma obrúčkami starými, železnými okuté sú, dole zas jednou. Pri tých dverách niekoľko vylámaných dosiek je, zamknúť sa nedajú, len uško železné jedno je tu. Dosky v tých dverách sú klincami železnými popribíjané, hrubé sú a v troch radoch idú.

Pivnica

Z tej brány vychádzajúc po pravej ruke je pivnica, do ktorej dvere drevené na železných pántoch visiaticich vedú, veraje kamenné majú, v dverách tých zámok nemáš, len hák a skoba na zamykanie používajú sa, aj kladka dobrá je, v tej pivnici okno je, rámy drevené, zlé má, na železných pántoch slabých visia, sklo v kovovom ráme osadené je, 12 sklenených tabúl v ňom rozbitých je, za tým oknom mreža železná dobrá je, len od múru jeden prút odtíha sa. Podlaha nie je tu, len zem, na ktorej leží 13 dosiek drevených, dobrých. Vľavo tiež jedno okno je, sklo v ňom nie je len mreža železná, dobrá. V tej pivnici sú tri nové skrinky, drevené, na železných pántoch dobrých visia, aj skoba s hákom železnými dobré sú. Ďalej sud drevený na farbu, dva zámky železné, staré, zlé. Vychádzajúc z tej pivnice *ex*

¹⁹¹ Vyššie spomenuté

¹⁹² *per modum* - na spôsob, podľa tvaru, podľa vzoru.

¹⁹³ *quondam* – kedysi, niekedy -, viď., J. Sondel, *Słownik*..., s. 817.

¹⁹⁴ Erb (šľachtický znak) Rodiny Lubomírskych.

*opposito*¹⁹⁵ je hneď druhá, do ktorej dvere drevené na pántoch železných visiace vedú, tie dvere nie veľmi dobré sú, kladka, hák a skoba, ktoré na zamykanie používajú sa, staré už sú. Okno v tej pivnici bez skla je, len veľké mreže, jedna drevená, druhá [k.6/k.6v] železná dobrá, podlaha z dosiek dobrá, aj schody drevené dobré, nové, ktoré vedú hore, kde jedna skrýša nachodí sa, nič v nej nie je, okná tam nie sú, len dve diery na svetlo, povala z dosiek dobrá pod pivnicou je. Vychádzajúc odtiaľ a ku schodom do izieb idúc, dve malé komôrky nachodia sa, pod tými schodami, do prvej dvere drevené na pántoch železných visiace vedú, tie dvere dobré sú, v komore jedno okno je, ktoré opísali sme už keď v pivnici boli sme, druhá komôrka, nie dobre vybavená, žiadne okno nemá, ani žiadny inventár. Schody do izieb vedúce sú dobré, drevené, červenou farbou namaľované, po nich na verandu vychádza sa, ktorá je po pravej strane, okolo samých okien, tá veranda drevená je z povyrezávaných stĺpkov, ktoré na červeno zafarbené sú postavená je, po ľavej strane tiež izby v dobrom múre sú.

Izby samotné

Do nich vchádzajúc, predsieň najskôr neveľká je, dvere do nej drevené vedú, rôznymi farbami nasiakli už, na železných pántoch visia, tie pánty dobré sú, dvere vo verajách kamenných osadené sú, zámok železný na nich je, celý dobrý je a kľučka a závora železná na ich zatváranie alebo otváranie používajú sa, tie dvere latkami drevenými ozdobené sú, ktoré kedysi boli také akurát a dnes už rozoznať sa nedajú. Pri tých dverách po ľavej strane malé dvierka sú, na pántoch železných visia, tie pánty dobré sú, zámok na nich nie je. Dvierka tie do komôrky malinkej vedú, v ktorej nič nie je, *ex opposito*¹⁹⁶ prvých dverí zas druhé sú, také isté ako tie prvé, na pántoch železných visia, zámok dobrý majú. Po bokoch latky drevené dobré popribíjané sú, kolíky na vešanie vecí majú, tie dvere vedú na nádvorie ku kaplnke, od tých dverí idúc po pravej strane je

Izba Prvá

Do ktorej dvere dvojité drevené vedú, na železných pántoch dobrých visia, latkami obité sú, zámok železný na nich je s dvoma kľúčami, bez kľučky, kladky, druhé dvere železné, kladkami železnými zatvárajú sa, jedna je hore druhá dole pri verajách kamenných [k.6v/k.7] a tie veraje z oboch strán, ako z predsieni, tak aj z izby rôznymi farebnými ozdobnými latkami obité sú. Vchádzajúc do tej izby, po ľavej strane je okno s dreveným rámom, na železných pántoch visí, rohy železkami poobíjané sú, sklené tabuľe zas v dreve osadené sú, ktorých je 24. To okno je v kamenných rímsach, do ktorých sú okenice staré drevené zasadené, na pántoch železných visia, pri nich háčiky železné dobré na zatváranie sú, druhé

¹⁹⁵ Oproti.

¹⁹⁶ Oproti.

okno *ex opposito*¹⁹⁷ tiež je také isté, s rovnakými pántami aj okenicami a všetko čo sa pri ňom nachádza to aj pri tom prvom okne je, len jedna tabuľa skla v okne vytlčená je, pec z bielych kachlí, slabá, opravu potrebuje, komín murovaný, rovný na strechu tiahne sa. Stolík jeden drevený, v ktorom kameň v strede nachodí sa, čierny, vsadený, podlaha z dosiek dobrá, aj stropcelý dobrý, v tej izbie žiadny nábytok ani zariadenie nie je.

Izba Druhá

Do tej izby dvere drevené vedú na železných pántoch visia, dobré, také isté ako tie čo do prvej izby vedú, tak isto vybavené sú, len závora jedna pri nich je, ktorá dvere zatvára a otvára, aj veraje vo dverách také isté sú. Vchádzajúc do tej izby po ľavej strane je okno takým istým spôsobom postavené ako v prvej izbe, s okenicami, pántami, vo všetkom podobné, *ex opposito*¹⁹⁸ tiež okná sú, pri samej peci sú dvere drevené na pántoch železných visia, také isté sú ako dvere, čo do siene vedú, pri ktorých je okno, v ňom sú tabule skla do rámu kovového vsadené, niekoľko ich je vytlčených, to okno tiež na železných pántoch visí, kladky železné na zatváranie a otváranie má. V tej izbe stôl drevený stojí, vyrezávaný a ozdobený. Pec vo veži postavená, kachle v nej sú modré, veľmi dobré aj keď opraviť potrebujú. Dve kreslá juchtou červenou potiahnuté sú, tretie také isté je, ale pokazené a polámané. Podlaha dobrá je, múr vo všetkých izbách na novo vybielený je. V tej izbe sú dvere, ktoré do siene vedú, tie dvere také isté sú ako tie v izbách, všetko tam také isté je, pri dverách sieň nachodí sa, z nej do šatníka ide sa a v nej je komnata malinká [k.7/k7v], do nej dvere drevené, na železných pántoch visiace vedú, zámok je na nich, železný, dobrý aj s dvomi kľúčmi, v tej komnate je okno, také isté ako v izbách, a to isté pri ňom je, čo i pri tamtých, len dve sklené tabule potlčené sú. Pri tomto sídle malá šatňa nachodí sa, do nej dvere drevené vedú, tiež na pántoch železných visia, tie dvere sú dobre vybavené, tak ako v iných izbách. V tej šatni je jedno okno a aj to je také isté ako okná v izbách, s okenicami, v celku dobré. Pri vchode do nej, po ľavej strane skriňa na bielizeň stojí, ktorá má dvere drevené. Tie dvere dobré sú a podobné tým, čo do izieb vedú, na tých dverách železný zámok visí, zlý je a kľúč vôbrc nemáš, tá skriňa dobrá je, druhá *ex opposit*¹⁹⁹ je tiež taká istá, len zámok na jedných dverách zlý je. Aj tá skriňa má dvoje dvierok. Pec v tom sídle dobrá je, kachle dobré sú, jeden stolík drevený, podlaha z dosiek, a pri tej peci dvere drevené na železných pántoch visiace nachodia sa. Tie dvere podobné sú tým, čo v izbách sú, zámok železný majú a dobré sú. Tie dvere vedú do komory, ktorá je primurovaná pri opísaných izbách, v nej je okno, v ktorom sklo je vsadené aj keď tri tabule potlčené už sú, jednoduchú okenicu majú, zlá je už, na železných pántoch visí, podlaha dobrá je z dosiek vyrobená, ktoré namaľované sú, len na koncoch odstávajú už. Strecha tej

¹⁹⁷ Oproti.

¹⁹⁸ Oproti.

¹⁹⁹ Oproti.

komory opravu potrebuje. Končiac opis izieb tých, ktoré po ľavej strane stoja z vchodu ku schodom vraciam sa na pravú stranu kde je

Izba Prvá

Tá izba s podlahou a s klenutou strechou dobrá je, do nej dvere také isté ako *ex opposito patent et cum omnibus ad punctum*²⁰⁰ vedú, tie dvere dobré sú, zámok majú, dva kľúče, v tej izbe sú dve okná sklenené, v ktorých po 24 sklenených tabúľ nachodí sa, medzi nimi jedna rozbitá je, tie okná železné pánty, háčiky a kolíky majú, aj okenice dobré sú, také isté ako tie v druhých izbách. V tej izbe je malá skriňa pri drevených dverách, v stene [k.7v/k.8] farbami ozdobená, ako aj dvere, pri ktorých je tyč železná dobrá, ktorá podopiera ich, zámok zlý je, lišty vytrhnuté, pánty však dobré sú. Stôl jeden drevený, skladaný, zlý je. Ďalej malá skriňa drevená, jednoduchá, pec z obyčajných kachlíc, dobrá. Z tej izby vedú dvere do druhej izby.

Izba Druhá

Do tej izby dvere drevené vedú, dobré sú, na pántoch železných visia a tak isto vyzerajú ako tie v prvej izbe a aj tak isto vybavené sú. Vnútri v tej izbe päť okien je, všetky sú dobré a celé, žiadna sklenená tabuľa nie je rozbitá, okná sú také isté ako tie v prvých izbách, tak isto vybavené sú, podlaha z dosiek dobrá je, zvyčajný komín na strechu vedie, pec tu nie je, stoly dva drevené, staré, okrúhle. Strop celý biely, všetky tie izby strechou sú pokryté, tá strecha je dobrá.

Nová Bašta

Do tej bašty vedú dvere drevené, ktoré sú veľmi zlé a slabé, na starých železných pántoch visia, zámok nemajú, len kladku a dve skoby dobré. Tá bašta celá je murovaná, ten múr dobrý je, vnútri bašty nachádza sa niekoľko diel: delo bronzové, ktoré vďaka svojmu materiálu dobrej polštvrťiny siahne²⁰¹ meria, to delo má kolesá, mocné a dobre osadené, lafeta pri nej drevená je, dobrá, železom okutá, to delo má *communem denominationem*²⁰².

2do²⁰³ delo železné, kolesá dobre okuté má, delo to dobré a silné je, k nej medená prachová lyžica, nabiják a drevený kartáč používajú sa.

3tio delá menšie bronzové, tri majú kolesá dobré, všetky dobre okuté sú, aj celé delá dobré sú, ku každej medená prachová lyžica, nabiják a drevený kartáč patria.

4to niekoľko diel železných poľných na kolesách, dobre osadených a okutých, ku každej medená prachová lyžica, nabiják a drevený kartáč patria

²⁰⁰ Naproti otvorené a so všetkým, do najmenšieho detailu.

²⁰¹ Siahna, dĺžková miera (=1,829m)

²⁰² Spoločné označenie.

²⁰³ Secundo, ďalej tertio, quarto, quinto, sexton.

5to Hákovnice do dreva osadené, všetkých 22 železných, dobrých je.

6to Mínometov železných s uchami polamánymi, k nim lafety používajú sa [k.8/k.8v], drevené a dobre okuté sú, tretí malý mínomet, železný z uchami celými, lafetu k nemu však nemáš.

*Item*²⁰⁴ skrinka drevená stará, v ktorej kaďa drevená neveľká s pušným prachom je, 135 gulí železných do poľných diel. Sкриňa na pušky jedna stará, ktorá železné pánty má, v nej je 120 malých gulí železných, 5 starých železných zápalných faklí tu je, 160 dosiek jedľových, 13 starých hrubých zo smrekovca. Šindle jedľové *sine ordine*²⁰⁵ 4 štósy, jeden smrekovcový. Železné tyče na fakle v dreve osadené, neosadené dve sú, staré prilby, ktoré už na nič použiť nedajú sa. Železná piecka na vyrábanie cukru, stará. Lano na vyťahovanie dreva, staré zlé, 4 špirály do diel. Jedny kliešte železné, dobré, 4 granáty prachom zapadnuté, dva železné dobré. Rôzne náradie nachodí sa tu, také ako sudy, prázdne kade, tyče, ktoré už len na málo vecí alebo na žiadne potrebujú sa, podlaha z dosiek vyrobená je, nie je veľmi dobrá a opravu potrebuje, prikrytie alias strecha dobrá je, od samotného vrchu až po vetracie okno, na tej streche je kus obitý bielym plechom, z tej bašty dvere staré, drevené, zlé, na slabých, železných pántoch visiace, skobou a hákom zamykajú sa, na verandu vedú. Tá veranda tiahne sa až pod baštu. Vychádzajú z tej bašty idúc nahor k veži, tam je drevený most, celý zlý, za tým mostom je Brána Murovaná, ktorá dverí nemá, veraje kamenné, idúc ďalej po ľavej strane komôrka malá nachodí sa, do nej dvere malé vedú, celé zlé sú, okno nie je v nej, len mreža železná, tá mreža však dobrá je, pri nej ďalšie okno je, v ktorom taká istá mreža železná nachodí sa.

Druhá Brána

Tiež brána s kamennými verajami bez dverí.

Radnica

Nad tou bránou je toto sídlo, ktoré sa tiahne až do prvej brány, do tej vedú schody najskôr drevené, vyššie kamenné, a tie zlé sú, dvere drevené, zlé na železných pántoch dobrých visiace, ktoré hákom a skobou železnými zamykajú sa. Toto sídlo to je radnica, podlahu má zlú z dosiek spravenú, povala tiež z dosiek je, opravu na niektorých miestach potrebuje, pec je dobrá, v nej sú kachle zelené nové, okná tu nie sú len sitami pozacláňané sú, 4 drevené súdky, jedľové [k.8v/k.9] dobré a seno za dve fúry. Z toho sídla vedú dvere do ďalšieho, v ktorom sú dvere na pántoch železných, dobrých visiace, skoba s hákom tiež dobré sú. V tom druhom sídle rovnakých súdov je 24. Podlaha z dosiek dobrá, pec z hlíny vyrobená, okná zlé, povala zlá. Ďalej sa tu nachodí 25 pohárikov sklenených, 6 pohárov veľkých

²⁰⁴ Tiež alebo zároveň.

²⁰⁵ Bez poriadku.

sklených. Z toho sídla vedú dvere do chodbičky, v ktorej kúri sa v peci, dvere do nej sú dobré, na železných pántoch visia.

Pivnica

Vychádzajúc z toho sídla a idúc hore po pravej strane pivnica jedna nachodí sa, ktorá je v samotnej skale vyhlbená, v nej nie je nič okrem trámov drevených ležiacich, dvere do tej pivnice staré, drevené sú, na dobrých pántoch železných visia, skobou a hákom zatvárajú sa.

Pivnice

Do prvej dvere drevené staré slabé vedú, s hákom a skobou železnými zamykajú sa, v tej pivnici mlyn nachodí sa, celý je dobrý okrem koša, ktorý pri tom mlyne nie je, schody kamenné zlé sú, a tie do druhej pivnice vedú, dvere celé sú zlé *ex opposito*²⁰⁶ nich ďalšia pivnica nachodí sa, do nej dvere drevené, celé okuté dobrým železom vedú, zámok v nich dobrý je, v tej pivnici váhy drevené nachodia sa, syr váži sa na nich, váhy tie dobré sú na železných reťaziach visia. Ďalej veľké koryto obručami pospájané nachodí sa, vychádzajúc z tej pivnice, po pravej strane dvere do ďalšej pivnice vedú, ktoré celé dobré sú, aj zámok železný majú, v tej pivnici niekoľko sudov drevených z jedle vyrobených nachodí sa. Ďalšie dvere železné, za nimi úlomky z dosiek, sud z vodky veľký, dobrý tiež tu je, z tej pivnice dvere do štvrtej pivnice vedú, tie dvere na pántoch železných visia, dobré sú, v tejto pivnici nič nie je, len prúty do bubnovania, rôzne náradie okolo, tyče a iné haraburdie, ktoré už na nič nepotrebuje sa. Všetky tie pivnice sú murované, vychádzajúc z tých pivníc je múr, ktorý od brány ťahá sa a ku schodom pokladnice vedie, pri tých schodoch nachádza sa jedna komôrka, do ktorej dvere drevené vedú, na pántoch železných visia, v nej nie je nič, tie schody drevené dobré sú keď vychádza sa na ne po pravej strane.

Pokladnica

Do tej pokladnice dvere drevené na pántoch železných visiace vedú, tie pánty dobré sú, železný zámok majú. V prvej izbe [k.9/k.9v] podlaha z dosiek zlá nachodí sa, pec z obyčajných kachlí postavená je, tá je veľmi dobrá, strop z dosiek zhnitý je, zlý a zateká, v tej izbe nachádza sa niekoľko sediel vojenských, ktoré už staré sú a na nič neposlúžia, 35 puzdier kožených na flinty, ktoré ešte nejakú dajú využiť sa. Ďalej železná rukoväť, 12 železných mreží, na ktorých rôzne ornamenty sú vytvarované, staré remene, kusy železa, všetkého z toho dost'. Nábojnice, ktoré už na nič použiť nedajú sa. Remene staré a spráchnivené, dve dlhé železné tyče, rôzne zbrane, od karabínok až po flinty. Pár drevených vyrezávaných rámov. *Ex*

²⁰⁶ Oproti.

*opposito*²⁰⁷ pece sú dvere drevené dobré, na železných pántoch visiace, tie dvere vedú do izby, v ktorej podlaha z dosiek nachodí sa, dobrá je, pec tu nie je, okno len jedno aj to bez skla, dvere *ex opposito*²⁰⁸ okna drevené sú. V tej izbe je tiež 7 kopijí železných v dreve osadených, jedna kosa dobrá a vrták železný. Do druhého sídla vedú dvere popri okne, tie dvere drevené sú a dobré, na železných pántoch visia a zámok majú. V tom sídle nachodí sa stôl drevený dobrý, podlaha z dosiek dobrá, uhorských zbraní v pošvách všetkých 60 je, kordov vojenských dlhých a širokých tiež v pošvách 50, 30 pokrýviek pod sedlo, starých, súkenných a odležaných, 36 (38?) čiapok vojenských, starých a zlých, niekoľko desiatok bajonetov dobrých, rôzne strmene, aj zlé aj dobré, okná zlé a rozbité, nábojnic niekoľko, starých a zlých. V tom sídle nachádza sa ešte harabúrd veľa, ktoré sa dajú ťažko opísať a na nič už nepoužívajú sa. Z toho sídla vedú dvere do pivnice, železom okuté sú, celé dobré aj zámok dobrý majú, v tej pivnici je podlaha kamenná dobrá, klenba tiež je dobrá, v nej je okno, v ktorom len mreža železná nachodí sa, bez skla, 18 flint vojenských nachodí sa tu, 38 nasadených hlavní, 68 nasadených, ale bez zámkov, pár pištolí, zlých, ale bez zámkov, paloše krivé s bodákmi na zemi ležiace, 10 kyjakov železných, starých. Po opísaní sídla a veciach, ktoré nachádzajú sa v nej, vychádza sa z poslednej [k.9v/k. 10] izby pokladnice, v ktorej sú dvere, a tie do prázdnych sídel vedú.

Prázdne sídla

Tu dvere drevené, staré, na železných pántoch visiace sú, zámok zlý, skobu tiež, za tými dverami sídla okná nie sú, pec je zlá, podlaha z dosiek opravu potrebuje, dva sudy dobré, na pravej strane dvere drevené, na pántoch železných visiace sú, železný hák a skoba slúžia na ich zamykanie. Izba, v ktorej podlaha je z dosiek, dobrá, okná rozbité, z tej izby vedú drevené dvere do pokladnice, pribité sú tyčami, vychádzajúc z tej izby *ex opposito*²⁰⁹ sú dvere zlé, pánty, hák a skoba dobré, za tými dverami v izbe podlaha je zlá, okná sú tam len doskami pozakladané, tu jeden drevený súdok nachodí sa. Po ľavej strane sú drevené dvere, celé zlé sú, za nimi podlaha z dosiek, zlá je, okno prázdne, *ex opposito*²¹⁰ oknu sú ďalšie dvere, dobré, drevené, do chodbičky vedúce, na pántoch železných, dobrých visia, skobou a hákom zamykajú sa, v tej chodbičke podlaha z dosiek dobrá je. Ďalej súdok jeden dobrý. Idúc od tých dverí po pravej strane do izby, do ktorej dvere nové, drevené, na pántoch železných dobrých visia, podlaha z dosiek slabá, okná prázdne a všetky zlé. Vychádzajúc z tej prázdnej izby, po pravej strane sú dvere, tie dobré sú, na pántoch železných visia, za tými dverami je chodbička, v ktorej len samé barabizne sú, pri schodoch je izba a do nej dvere vedú, sú bez háku, veraje kamenné majú, okno jedno prázdne, podlaha z dosiek dobrá je, 7 dobrých súdkov z jedľového

²⁰⁷ Oproti.

²⁰⁸ Vyššie spomenuté

²⁰⁹ Oproti.

²¹⁰ Vyššie spomenuté.

dreva vyrobených. Schody, ktoré vedú na strechu dobré sú, strecha dobrá je, steny miestami opravu potrebujú. Vychádzajúc z toho prázdneho sídla, z izieb *ex opposito*²¹¹, schody drevené dobré sú, ktoré vedú do veže, pri nich je malá izbička, dvere do nej drevené, staré na pántoch železných visiace vedú, zámok, hák a skoba železné, nie sú veľmi dobré. V tej izbe je pec zo zelených kachlí, dve rozbité okná, podlaha dobrá z dosiek, idúc po schodoch do tej istej veže, schody sú drevené dobré, strecha dobrá, mostíky, ktoré do veže vedú už staré sú.

Veža

Do veže murovanej schody drevené vedú, tie schody staré sú, vychádzajúc po tých schodoch sú dvere drevené [k.10/k.10v], celé zlé, aj druhé nachádzajú sa tu *ex opposito*²¹² prvých, ktoré točiace sú a vedú dole do veže, kde nemáš nič, len rebrík starý drevený. Idúc hore tiež schodami drevenými, ktoré popri múru postavané sú, všetky zlé, vychádzajúc po nich prídeme ku dverám kamenným, tie celé zlé sú, odtiaľ k hodinám dostať sa dá, *ex opposito*²¹³ nich je okno bez skla: ešte vyššie vedú schody kamenné, staré a zlé sú už, vychádzajúc na tie schody okno doskami pribité je tu a *ex opposito*²¹⁴ toho okna je chodbička v nej podlaha dobrá je, z tej chodbičky dvere do izbičky bubeníka vedú, tie dvere drevené sú, na pántoch železných visia, dobré sú aj kľučku drevenú z izby majú, v izbe podlaha z dosiek dobrá je, stolík malý drevený dobrý, pec z obyčajných kachlí postavená je, zlá, lavičky okolo nej drevené sú, dobré, jedno okno, v ktorom sklo bolo za drevo vymenené, ale aj tak staré a zlé je Po ľavej strane sú schodíky drevené, ktoré do hodín vedú, celé *dvierka drevené, dobré, na železných pántoch visiace*²¹⁵ majú, železná skoba jedna, za tými dvierkami je komôrka drevená, kde staré hodiny železné, dobré sú, povrazy a váhy nachodia sa tu, a to všetko opravu potrebuje. Idúc k tým hodinám, z chodbičky vychádzajúc po ľavej strane sú schody, ktoré ku kupole vedú, tie schody kamenné sú a zlé, vychádzajúc tam, kupolácia zo stĺpov spravená je a priečelie drevené, dobré je, podlaha slabá, bubny medené, dobré so železnými šróbami a obručami prichystané sú, len koža na jednom prebitá je, bubny druhé medené, celé dobré sú, len kožu na žiadnom nemáš. Zvony od medených hodín dobré sú s kladivami železnými do nich udierajú, od podlahy až k hodinám tiahne sa až na samotný vrch strecha tej veže, ktorá zo šindiel na červeno zafarbených postavená je, stará, na vrchu strešné okno má.

[k.10v/k.11]

²¹¹ Oproti.

²¹² Op.cit.

²¹³ Op.cit.

²¹⁴ Oproti.

²¹⁵ Text slabo čitateľný v origináli

Vojenský sklad

Vracajúc sa z tej veže úplne nadol a vydajúc sa smerom vľavo, tu vojenský sklad nachodí sa, do ktorého dvere drevené vedú, na 3 pántoch visia a háky železné, skobu a kladku tiež majú a všetko dobré je. Dvere druhé, železné, celé okuté, na pántoch s hákmi tromi visia, skobou a kladkou dvomi zatvárajú sa, kamenné veraje dobré sú, tretie dvere drevené, na pántoch železných tiež visia s hákmi, skobou a kladkou, v tom sklade okno jedno je bez skla, len mrežu železnú s okenicou má a čo všetko nachodí sa v tom sklade:

Granátov ručných nenaplnených.....40

Granátov ručných naplnených za celý sud.

Granátov železných naplnených90

Menších granátov, tiež naplnených.....32

Gule kamenné do bomb.....24

Gule delové železné za veľký sud.

Menších tiež celý sud.

Najmenších tiež celý sud.

Gule železné do hákovnice, malé jeden a pol suda.

3tie starých rozbušiek spráchnivených za tri snopy.

Stôl starý drevený zlý.

Poistky železné na granáty.

4to Prachu delového hrubého poltretiny veľkého suda.

Prachu do hákovníc pol suda malého.

Do flint pol suda tiež malého. Ďalej jedna guľa železná, stará prachová lyžica, železná veľká, kliešte na gule veľké, tri tyče drevené okuté, 7 súprava váh okutých železom zlým. Šípov malých železných na hádzanie, niekoľko desiatok pušiek a plná skrinka ďalších granátov. Kus olova, podlahu tu nemáš, klenba dobrá je, sudov starých niekoľko nachodí sa tu, náradia mnoho, tyčí železných tiež veľa, ktoré už menej potrebujú sa. Pivnica malá pri tom sklade, do nej dvere drevené na pántoch visiace vedú, hák a skoba zamykajú ich, ale aj kladka na to slúži, všetko dobré je, schody dobré sú, tá pivnica do skaly vyhlbená je, pri tej pivnica ďalšia je, tá ale prázdna je, do nej drevené dvere vedú, aj tie na pántoch železných visia, skoba a hák zamykajú ich, okno prázdne je, podlaha zlá, múry pokazené sú. Pri tej pivnici podlaha v kuchyni zlá je, do kuchyne dvere drevené vedú [k.11/k.11v], železné pánty majú, hák a skoba zamykajú ich, aj kladka na to slúži, okná dve prázdne, ohnisko, podlaha opravu potrebujú, od tej kuchyne idúc po schodoch drevených, zlých je sídlo s dvomi izbami, prázdny, do nich dvere, celé zlé vedú. Okná dve, prázdne nachodia sa tam, steny popraskané, pec, v ktorej chlieb kedysi piekli teraz prázdna je a všetko opustene stojí, klenba *utcunque*²¹⁶. Pod tým sídlom kováčska dielňa je. Idúc ďalej, domčeky drevené nachodia sa, chatky malé, tie ani opísať nedajú sa, lebo celé zlé sú, ako z vonku, tak aj z vnútra, steny, podlahy,

²¹⁶ Utcunque, -akékoľvek, J. Sondel, *Slovník...*, s. 972.

okná, všetko opravu potrebuje. Múr tam, kde tie domčeky ležia však dobrý je. Idúc smerom k bráne radničnej, po ľavej strane je pivnička *ex opposito*²¹⁷ kaplnke, do tej pivničky dvere drevené, na železných pántoch visiace vedú, tie dvere zlé už sú, hák, skoba aj kladka na zamykanie používajú sa. Pred tou pivničkou ide cez rúry a cez celú skalú hradná voda, ktorá spod lesa od Halčáka ťahá sa.

Sídlo kňaza Kapellana

To sídlo stojí pri samej kaplnke murovanej, do vnútra malá chodbička vedie cez staré dvere drevené, na pántoch železných visiace, ktoré zámok aj kľúč majú. Pri vchode po pravej strane komôrka malá je, do nej dvere na železných pántoch visiace vedú, tie dvere skobou a hákom železnými zamykajú sa, podlaha a povala dobré sú, z dosiek postavemé, na ľavej strane je druhá komôrka, aj do nej dvere drevené, na železných pántoch visiace vedú, z nej schody hore vedú, dobré, drevené sú, dvere drevené, staré, na železných pántoch visiace, so zámkom a kľúčom do izby vedú, v izbe je jedno okno s rámom oloveným, okenice drevené má, ktoré na pántoch železných visia, pec stará zo zelených kachlí postavená, okolo nej dve dobré lavičky drevené, podlaha z dosiek dobrá je, aj klenba dobrá je, dve skrine drevené namaľované, aj tie na pántoch železných dvere majú, zámkom a kľúčom zamknúť sa dajú, stolček jeden dobrý drevený, stolička jedna drevená, druhá zeleným súknom pokrytá.

Kaplnka

Tá celá murovaná je, dvere do nej drevené, na železných pántoch visiace vedú, zámok, kľúč, kladku kovovú a veraje kamenné majú. V tej kaplnke tri oltáre sú, dva malé drevené po bokoch postavené, tretí v strede [k.11v/k.12], tie oltáre zvyčajným spôsobom podľa kostolného poriadku postavené sú a tiež ozdobené, striebro, zlato a drahé veci nie sú v tejto kaplnke, len dva kalichy, jeden strieborný, jeden pozlátený, krabička strieborná *cum*²¹⁸ s eucharistiou jedna, na obraze Najjasnejšej Panny, 6 strieborných malých, siedme srdce väčšie, tiež strieborné, prstienky dva malé celé zo zlata, dve koruny strieborné. V celej nádhere nachodí sa alb²¹⁹ päť plátenných, ornátov obyčajných materiálnych nových šesť, staré 4 sú a iné do *vestimenta*²²⁰ patriace, svietnikov drevených 3 páry, cínových malých jeden pár a iné veci, ktoré patria na ozdobenie oltárov, desať kusov lavíc zelených pozlátených, strieborné krucifixy, harfa strieborná, skrinky dve drevené na schovanie používaných vecí, podlaha z dosiek dobrá je, štrnásť okien dobrých v olovenom ráme osadených, všetky sklené tabule majú, dobré, kotlík medený na svätenú vodu, zvon pri kaplnke medený, tá kaplnka pokrytá je strechou dobrou,

²¹⁷ Oproti.

²¹⁸ Cum, z alebo spolu z, J. Sondel, *Słownik...*, s. 238.

²¹⁹ Alba, dlhé biele rúcho katolíckych duchovných, *Słownik wyrazów...*, s. 19.

²²⁰ Vestiment- šaty, bielizeň, odevy, J. Sondel, *Słownik...*, s. 987.

vychádzajúc z tej kaplnky a idúc smerom naľavo, tu kuchyňa nachodí sa z dreva celá postavená je, do nej dvere drevené na železných pántoch visiace vedú, dve skoby a hák zamykajú ich, jedno okno s rozbitým sklom, v olovenom ráme osadené, dva stoly staré drevené, kalander dobrý drevený, pec jednoduchá pekárska, ohnisko nemáš tu. V tej kuchyni je izba, do ktorej dvere na starých pántoch vedú, vnútri jedno okno je, sklo rozbité je, v olovenom ráme osadené, stará piecka zo zelených kachlí postavená, podlaha aj povala z dosiek dobré sú, dva stoly drevené, jeden dobrý, lavičky dve okolo stien. Steny dobré sú. Vychádzajúc z tej izby po pravej strane sú dvere drevené na železných pántoch visiace, ktoré vedú na miesto, kde drevo skladujú a rúbu, tam nie je nič len haraburdy a tiež vrata jedny, ktoré hákom a skobou zamykajú sa, *ex opposito*²²¹ nich sú zas izby do ktorých dvere drevené na železných pántoch visiace vedú, skoba, hák a kladka pri nich sú, za tými dverami je komora, bez okna, v nej jeden stôl drevený [k. 12/k.12v] dobrý. Z nej vedú dvere na železných pántoch visiace čo so skobou a kladkou zatvárajú sa do ďalšej komory, ktorá je v múre pri kaplnke, v nej okno jedno nachodí sa bez skla, len so železnou mrežou. Múr *in partibus*²²² oprava čaká, tá kuchyňa strechou starou pokrytá je, vychádzajúc z kuchyne *ex opposito*²²³ dva domky staré drevené stoja, ktoré od základov opravy potrebujú- Studňa doskami obitá, obložená *per modum*²²⁴ altánu, do nej dvere dvoje na pántoch starých železných visia, v tej studni všetko opravu potrebuje okrem železa, ktoré v múre vsadené je,

[k. 13.]

K tomu hradu patria hospodárstva
Hradné hospodárstvo, chlievy a majer
Hradné hospodárstvo

Hneď pri príchode na toto hospodárstvo altán drevený starý stojí *ex opposito*²²⁵ neho je pivnica z dreva vybudovaná, do nej dvere drevené na pántoch železných visiace vedú a schody drevené staré, tá pivnica strechou pokrytá je, steny v nej opraviť potrebujú. Vchádzajúc do budovy toho hospodárstva popod altán, hore nachádzajú sa staré dvere drevené na železných pántoch visiace a s kľučkou, okno bez skla len s okenicou drevenou, ktorá na zaclonenie slúži, po pravej strane je izba, do nej dvere staré drevené vedú, aj tie na pántoch železných visia, zámka a kladka železné zamykajú ich, v tej izbe, po ľavej strane sú dve okná, jedno do oloveného rámu osadené je, druhé do dreveného, na strane pravej tiež okná dve sú, sklo rozbité v nich je, stôl jeden drevený dobrý, stolička jedna drevená zlá, dve

²²¹ Oproti

²²² V časti

²²³ Oproti

²²⁴ Na spôsob, podľa tvaru, podľa vzoru.

²²⁵ Určite.

lavičky, vedľa pec stará zlá, ďalšie dve lavičky okolo nej, tieto zlé sú, podlaha z dosiek opraviť potrebuje, skriňa drevená veľká, z tej izby dvere do komnaty vedú, tie dvere drevené sú na železných pántoch visia, skobou a hákom zamykajú sa, v tej komnate je okno jedno, sklo rozbité má, podlaha a povala z dosiek, dobré sú, steny dobré, lavička jedna dobrá drevená, z tej komnaty dvere drevené na železných pántoch visiace vedú, bez zámku sú, len hákom a skobou zamykajú sa, podlaha a povala dobré sú, tu z toho arkiera vedú ďalšie dvere drevené na železných pántoch visiace, kľučka stará železná tie dvere otvára, ktoré na nádvorie vedú, steny dobré tu sú, pri východe z tej izby, schody drevené, staré, zlé nachodia sa tam, ktoré pod strechu vedú, tam skrýše dve sú, do ktorých dvere na pántoch železných so skobami vedú, opraviť však potrebujú. *Ex opposito*²²⁶ izbe je druhá, pri ktorej malá komôrka je, v nej sú okná prázdne a celá prázdna je, do tej komôrky dvere drevené, na železných pántoch visiace vedú, celé zlé sú, aj závorca drevená, ktorou sa zamykajú, v tej izbe je podlaha z dosiek, stará, aj povala, jedno okno, sklo v ňom osadené je, ale aj porozbíjané už, v tej izbe je stôl drevený, zlý, lavička je tiež z dosiek postavená a tiež zlá je, tam deliaca stena nachodí sa, do nej dvere drevené na železných pántoch visiace vedú, celé od základov zlé sú, stôl jeden drevený dobrý, z izby zas vedú staré dvere drevené, na železných pántoch visiace [k.13/k.13v], v tej izbe pec vybielená je, dobrá, komín na strechu vedie, železnými tyčmi podopretý je. Vychádzajú z tej izby po ľavej strane malá kuchynka nachodí sa stará, do nej dvere drevené, na železných pántoch visiace vedú, okno jedno rozbité, komín murovaný na strechu vedie, vychádzajú na dvor, tu dvere drevené na pántoch zlých visia, je tu tiež altán taký istý ako pri vchode, aj tento opraviť potrebuje, celá budova je strechou zakrytá.

Sídlo chlievikom nazvané

Ten celý od základov zlý a prázdny je *excepto*²²⁷ niektorých želez, zámkov a skobí, ktoré tu nachodia sa. Od šopy tiahne sa záhrada z jednej strany železnými kolmi a z druhej plotom ohradená, v nej sú dve vráta drevené, na polámaných pántoch železných visia, v tej záhrade nie sú ovocné stromy, ktoré ovocie rodili by, len pár sliviek. Vracajú sa z tej záhrady k statku, chlievik zlý nachodí sa. Pri ňom je stajňa s jedným žľabom a rebríkom, v tej stajni je deliaca stena z dosiek vyrobená pre kone, dvere na pántoch železných visia, v stajni sú dvojce vráta z dosiek vyrobené, ktoré sú zlé a len jednou skobou zamykajú sa, v tej stajni steny drevom obložené sú. Pri tej stajni sú ďalšie vráta otočené smerom k mestu, z dosiek vyrobené, a tiež len železným hákom a skobou zamykajú sa.

²²⁶ Oproti.

²²⁷ Excepto, s výnimkou, okrem toho, J. Sondel, *Słownik...*, s. 346.

Majer

Do tej budovy dvere drevené, staré, na pántoch železných visiace vedú, z nich do chodbičky dostať dá sa, odtiaľ po pravej strane ďalšie dvere drevené, staré, na pántoch železných visiace s drevenou kľučkou sú, tie dvere do izby vedú, v nej na pravej strane jedno okno je, celé zlé, sklo je v drevenom ráme osadené, na ľavej strane tiež sú okná, stôl drevený, pec stará, dve lavičky okolo nej, komín, čo na strechu vedie, podlahu nemáš, len zem tu je, skrinka drevená, zlá a napájadlo drevené pre kravy. Z tej izby dvere do komory vedú, na pántoch železných visia. V tej komore prázdne okno je, podlahu nemáš, len zem. Steny opraviť potrebujú. Vychádzajúc z tej izby do chodbičky dvere drevené, na železných pántoch visiace so skobou a hákom čo zamykajú sa tam sú, tie na pole vedú. Schody, ktoré na povalu idú [k. 13v/k.14] zlé sú, aj dvere, cez ktoré dá sa dostať tam. Pri tých schodoch pekárň je, do nej dvere drevené, zlé, na pántoch železných zlých visiace vedú, v tej pekárni sú dve okná zlé, pec a všetko od základov opravu potrebuje. Z tej pekárne vedú dvojce dvere drevené, jedny na dvor a druhé do komory, tie dvere zlé sú, v komore okná dve prázdne sú, steny opraviť potrebujú, aj strecha na tej budove celá zlá je. Náradie hospodárske tak ako na statku ani na majeri nenachodí sa. Vychádzajúc z majera *ex opposito*²²⁸ sú chlievy do ktorých dvojce dverí drevených vedie, steny z dreva smrekového sú aj strecha, vozovňa strieškou pokrytá je, steny opraviť potrebujú.

Maštal

Tá strechou pokrytá je, vráta z dosiek starých do nej vedú, na pántoch železných, zlých visia *ex opposito*²²⁹ druhé vráta staré, zlé sú, v maštali žľaby a rebríky nachodia sa, po ľavej strane je deliaca stena z dosiek vyrobená, dvere dobré, na pántoch železných cez ňu vedú, skobou a hákom zamykajú sa a tam žľaby a rebríky uschované sú. Za tou maštalou kravín nachodí sa, ktorý štvorcový tvar má, tiahne sa od konca maštale až k druhej, celý kravín strechou dobrou pokrytý je, steny dobré sú, po bokoch zase šopy sú, kde v zime dobytok nachodí sa.

Sýpka

Tá je z dreva jedľového do tvaru štvorca postavená, za kravínom na kopci stojí, dve poschodia má, steny opraviť potrebujú, vo vnútri všetko dobré je, dvere dvojce drevené na pántoch železných visiace, so zámkami dobrými aj kľúčmi, pri každých dverách skoba aj hák železné, dobré sú, ktorými dvere zamykajú sa, len tie schody drevené v sýpke na druhé poschodie vedúce už staré sú a nie moc dobré, vychádzajúc po nich dvere drevené dobré na železných pántoch visiace, so

²²⁸ Vyššie spomenuté

²²⁹ Oproti.

zámkom a kľúčom, skobou a hákom, ktorými zamykajú sa vedú tam. Za nimi stena deliaca je [k.14/k.14v], do ktorej tiež dvere drevené dobré na železných pántoch visiace čo skobou a hákom zamykajú sa vedú, pri nich aj železná kľučka je. Okná s okenicami dobré sú, aj tie na pántoch železných visia, podlaha vnútri dobrá je, z vrchu však opraviť potrebuje na niektorých miestach, hlavne pri stenách, strecha stará už je. *Ex opposito*²³⁰ statku stodoly staré nachodia sa, do nich štvoro vrát drevených vedie, tie z jedle vyrobené sú, steny stodôl opraviť potrebujú, strechou pokryté sú na jednej strane. Strecha do pivovaru zvalená je.

Ovčiareň

Do nej vráta dvojce vedú, z dreva postavené sú, opraviť potrebujú, strechou pokrytá je.

Pivovar

Ten celý z dreva vybudovaný je, strechou pokrytý, vchádza sa doň cez dvere drevené, na železných pántoch zlých visiace *ex opposito*²³¹ dvere drevené, na pántoch železných visiace do pivnice vedú, hákom, skobou a kladkou drevenou zamykajú sa, police na drevené sudy zlé. Do izby dvere drevené vedú, na železných pántoch visia, kľučku majú, v izbe sú dve okná zlé, sklo v drevenom ráme osadené je. Pec stará z jednoduchých kachlí postavená, dve lavičky okolo nej sú, polovicu podlahy tu nemáš, komín jednoduchý, steny celé, vychádzajúc z tej izby sú schody drevené, ktoré pod strechu vedú, *ex opposito*²³² je izba pivovaru, stena drevom oddelená, v tej stene dvere drevené na železných pántoch zlých visiace nachodia sa, hákom a skobou zamykajú sa. V tom pivovare kotlík medený je starý a zlý, jama vyhlbená, opraviť potrebuje, kotol veľký medený na pivo, starý a zlý už je, veľká kad'a z jedľového dreva na spúšťanie, železná, z dola obručou podbitá, malých kadí na vyrábanie piva päť, bez železa, sito do cedenia chmelu, nové ešte, dvadsať súdkov na pivo.

Pálenica

Tá celá z dreva postavená je, steny aj strecha dobré sú, dnu vchádza sa cez dvere drevené, na železných pántoch visiace, ktoré staré sú a hákom a skobou zamykajú sa, druhé dvere vedú tam, kde jamy vyhlbené sú, 4 hrnce medené, ktoré tiež miestami opravu potrebujú. Páry 3 rúr medených, ktoré cez žľab idú, ten žľab zlý už je, osem súdkov drevených, okno jedno celé zlé, podlaha zničená. Za tou pálenicou chlievy z dreva postavené sú, celé prázdne, od základov opravu potrebujú.

²³⁰ Oproti.

²³¹ Vyššie spomenuté.

²³² Vyššie spomenuté.

Sladovňa

Tá celá z dreva vybudovaná je, strechou dobrou pokrytá, do nej dvere drevené dobré, na pántoch železných visiace vedú, hákom, skobou a kladkou zamykajú sa, sušiareň dobrá, lavička pri nej drevená, dobrá, mlátok veľký, drevený na pántoch železných tiež visí, schody drevené pod strechu vedú, kde chmeľ je uskladnený, tam dvere drevené, staré na pántoch železných visiace vedú, hákom, skobou a kladkou železnou zamykajú sa, do izby v sladovni dvere drevené na železných pántoch visiace vedú, v nej sú dve okná, sklo je do dreveného rámu osadené, aj rozbité už je, dva žľaby, jeden dobrý druhý zlý, pec stará zlá, steny dobré sú, len polepené ničím nie sú, povala dobrá, podlahu nemáš tu.

Humno sine Stodoly²³³

Tá je z dreva postavená, strechou pokrytá, pod strechou tri mlatoviská sú, do nich tri vráta drevené vedú, skobou a hákom zamykajú sa, aj kladka železná na to slúži, mlátok z dreva vyrobený tu je. *Ex opposito*²³⁴ je stodola s jedným mlatoviskom smerom k ovčiarni obrátená je, do nej vráta dvojité vedú, skobou a hákom zamykajú sa. Tá stodola steny opraviť potrebuje, aj prikrytie alias strecha od základov oprava čaká²³⁵.

[k.15.]

Pohľad na hrad Ľubovňa z roku 1750 - kópia dobovej kresby F. Placidiho (P.Mišenko)

²³³ Pravdepodobne stodola bez humna

²³⁴ Oproti.

²³⁵ Strana nie je napísaná do konca. Ďalšie strany obsahujú poznámky o Ľubovni a jej dŕžav.

Podolíneec

Lustrácia MK časť XVIII, zväz. 26a

Rok 1746

[k.31]

POZNÁMKY PODOLÍNECKÉ²³⁶ HRAD

Do toho hradu vedie brána murovaná, do nej vráta staré, drevené zasadené sú, na dvoch pántoch železných visia a dva háky majú, za tými vrátami je brána s dvomi pántami, ktoré zakladajú sa, kladku majú, skobu aj hák, ktorými zamykajú sa, aj klopadlo železné. V tej bráne po pravej strane je izbička, do nej dvere staré drevené, na pántoch železných visiace vedú, veraje kamenné dobré sú. V tej izbe okno jedno je, podlaha z dosiek, dobrá, pec tu nemáš. Na druhej strane vľavo tiež je malá izbička, do ktorej dvere jednoduché, drevené vedú, na pántoch železných tiež visia, skobou a hákom železnými zamykajú sa, v tej izbičke okno s mrežou drevenou nachodí sa, podlaha zlá je tu, a z tej druhej izbičky, ďalšie dvere drevené dobré na pántoch železných visiace vedú, zámok aj kľúč majú, aj kľučku. V tej izbičke jedno okno so železnou mrežou je, bez skla, vychádzajú z tej izbičky je *ex opposito*²³⁷.

Maštaľ

Tá z dreva celá postavená je, strechou dobrou pokrytá je, na nádvorí pri múre stojí, do nej dvere drevené dvojité vedú, dobré sú, na pántoch visia, hákom železným zamykajú sa, v nej podlaha je, žľaby a rebríky dobré. Pri tej maštali je studňa, prikrýta je *per modum*²³⁸ altánu z dreva, ktoré opraviť potrebuje.

²³⁶ V zdroji vystupujú veľké písmená, v názve je chyba „POZNÁMKY POĽANIECKÉ” prepísané a opravné na „POZNÁMKY PODOLÍNECKÉ”.

²³⁷ Oproti.

²³⁸ Per modum- na spôsob, podľa tvaru, podľa vzoru.

Kuchyňa

Do nej vedú dvere drevené, staré, na pántoch visiace, so železnými hákmi vo verajách kamenných, hák a skoba zamykajú ich, v nej komín murovaný vedie hore, po ľavej strane izbička, do nej dvere staré, drevené na pántoch železných visia, v tej izbičke je okno jedno, sklo do rámu kovového osadené je, ale rozbité, za ním mreža železná, dobrá, pec z kachlí zelených, stará, podlaha z dosiek zlá, idúc ďalej z tej kuchyne, dvere drevené, staré, zlé, na pántoch železných visiace [k.31/k.31v] do pivovaru vedú: ten pivovar pod hradným múrom nachodí sa, strechou prikrytý je, z dreva postavený, celý opravu potrebuje, sušiareň na slad dobrá je. Z toho pivovaru dvere drevené, staré na pántoch železných visiace do sladovne vedú, v nej dve okná sú, sklo do dreveného rámu osadené je, niektoré sklenené tabule rozbité sú, podlaha vápenná, dobrá je, suchá, pec z obyčajných kachlí, tiež dobrá je. Vychádzajúc z toho pivovaru smerom na dvor, kde bránka nachodí sa, ktorá do mlyna vedie, v bráne dvere drevené železným plechom okuté sú, na pántoch železných dobrých visia, kľučku železnú dobrú majú, od brány k vozovni dostať dá sa, tá je celá z dreva postavená, strechou pokrytá, celá opraviť potrebuje, len múr ktorý tiahne sa okolo nádvorí dobrý je. Idúc smerom k pivniciam, stĺpiky drevené nachádzajú sa tu, dvere na pántoch železných tu tiež visia, tie dvere sú z takých istých stĺpikoch pozbúchané, *ex opposito*²³⁹ sú ešte ďalšie, drevené už pokazené, medzi nimi sú pivnice *in suo esse*²⁴⁰ dobré, aj dvere dobré sú, kladku jednu železnú na zamykanie majú. V jednej pivnici je deliaca stena z dosiek postavená, do nej sú dvere drevené na železných pántoch visiace vsadené, dvere tie hákom a skobou zamykajú sa. Tá deliaca stena dobrá je. Idúc ďalej, od pivníc smerom k izbám sú schody tiež so stĺpkami, ktoré zábradlie drevené tvoria, na niektorých miestach opraviť potrebuje, idúc po pravej strane smerom do chodby, kde veranda drevená tiež z takých stĺpikov postavená je, nad ňou tiahne sa strecha od izieb až po samotnú skalu, vchádzajúc do tej chodby cez dvere dvojité, drevené, na pántoch železných visiace, tie dvere sú vyrezávané a lišty rôznymi farbami ozdobené nachádzajú sa na nich, veraje kamenné majú, zámok s kľúčom, ale aj skobou a hákom železnými zamykajú sa, v tej chodbe je deväť okien, štvorcový tvar majú, sklá do oloveného rámu osadené sú, aj keď miestami porozbíjané, komín kachľový, strop z napnutého plátna spravený pod povalou, podlaha z dosiek dobrá, v tej chodbe deliaca stena je z plátna spravená tak isto ako strop. Dvere drevené do arkiera vedú, železné pánty majú, také isté ako tie prvé sú, s kľučkou železnou, s hákom a kľúčom. V tom arkieri dve okná sú, štvorcový tvar majú, dolu drevené sú, tretie okno smerom od verandy doskami obité je. Podlaha z dosiek zlá je. Komín murovaný na strechu vedie, strop pod povalou na bielo omietnutý je, opraviť však potrebuje, okolo chodby a arkiera verandy drevené so stĺpkami sú, opraviť [k.31v/k.32] potrebujú. Okeníc v chodbe a arkieri šesť je, všetky s pántami

²³⁹ Oproti.

²⁴⁰ In suo esse- boli v sebe.

a háčikmi železnými zamykajú sa, nad chodbou a alkierom strecha je dobrá, komíny murované na strechu vedú, múry čo okolo verandy po oboch stranách vedú, opraviť potrebujú, na jednej strane nedokončené sú, nad verandou a nad vežami, inak múry pod strechou dobré sú, aj vetracie okienka, ktoré nachodia sa tu. Vychádzajúc z chodby do izieb, do ktorých dvere železné, celé, dobré vedú, na troch pántoch železných visia, hákom a skobou veľkou zamykajú sa, veraje kamenné majú, v tej chodbe je jedno okno so železnou mrežou, bez skla, po ľavej strane vchádzajúc do izby, tu dvere drevené na dvoch železných pántoch visiace sú, kladkou, zámkom a kľúčom zamykajú sa, z izby aj závorka železná slúži na zamykanie, v tej izbe sú tri okná v olovenom ráme osadené, vo dvoch len mreža železná je, v treťom nie je nič, pec z kachlí zelených, komín pri nej postavený, podlaha z dosiek opraviť potrebuje, jeden stôl jedľový, z tej izby sú dvere drevené, ktoré do komnaty vedú, pánty železné majú, hákom, zámkom a kľúčom zamykajú sa, ba aj kladku železnú majú, aj tak opraviť tie dvere potrebujú. V tej komnate okná dve sú v olovenom ráme vsadené, porozbíjané, mreže železné majú, v jednom okne dvojité okienka nachodí sa, na pántoch železných visí, hákom a skobou zatvára sa, podlaha a povala z dosiek sú, opraviť už potrebujú, skrine dve, jedna v múre, čo zamknúť nedá sa a druhá s dvierkami na pántoch železných visiacimi, so zámkom a kľúčom. V tej komnate je deliaca stena z dosiek postavená a tri lavičky pri múre stoja. Vychádzajúc z tých izieb, po ľavej strane dvere železné z chodby do pivnice vedú, záмок, kladku aj skobu s hákom majú, v tej pivnici je okno jedno, bez skla, v ňom mreža železná je dobrá, podlaha vápnom poliata je, klenba tiež dobrá je, stôl jednoduchý, drevený, váha drevená na váženie bryndze, vlny a iných vecí nachodí sa tu.

Druhá pivnica

Do nej vchádza sa cez dvere železné, dobré, na pántoch visiace, s hákmi železnými, v tej pivnici tri okná bez skla sú, mreže železné majú, podlaha z vápna je spravená [k.32/k.32v] a päť priehradok z dosiek spravených na uschovanie zbožia slúži, dvere kladkou železnou, dobrou zamykajú sa. Vychádzajúc z tých pivníc a idúc smerom hore do izieb, schody drevené točiace sa na samý vrch vedú, zábradlie so stĺpkami majú, v chodbe na prvom poschodí sú dve zasklené okná, pravým smerom idúc do prvej izby, dvere drevené na železných pántoch visiace nachodia sa tu, záмок, kľúč a kľučku železnú majú. V tej izbe sú tri okná bez mreží železných, jeden stôl jedľový, pec z kachlí, dobrá, pri nej kameň murovaný nachodí sa, podlaha a povala z dosiek, z tej izby vedú dvere drevené na pántoch železných visiace do druhej izby, v ktorej sú dve okná so železnými mrežami, sklo do oloveného rámu vsadené, komín murovaný, pri ňom dvere *ad locum secretum*²⁴¹, z tej izby dvere do druhej izby vedú, tiež drevené sú, na pántoch železných visia, kľúč, záмок aj kľučku majú, v tej izbe sú dve okná so železnými

²⁴¹ Od kúpeľne alebo toalety.

mrežami, sklo v kovovej mriežke vsadené je, pec z kachlí opraviť už potrebuje, podlaha a povala z dosiek zlé sú, dvojce dvere z tej izby drevené na pántoch železných visiace, so zámkom a kľúčom, jedny do chodbičky, druhé do bočnej izby vedú, tieto tiež zámok aj kľúč majú, z tejto izby hore schody, ktoré doskami obité sú vedú, vo štvrtej izbe dve okná sú, do oloveného rámu vsadené, mreže železné majú, komín pri dverách murovaný stojí, podlaha a povala z dosiek už opraviť potrebujú, z tej izby dvere do chodbičky vedú, dvere tie zámok aj kľúč majú, ba aj železnú kľučku. Na druhom poschodí dve okná s rámami nachodia sa, vnútri v izbe po pravej strane, vchádzajúc dnu cez dvojité dvere drevené maľované, bez zámku, len s kľučkou železnou, ktorá slúži na ich zatváranie alebo otváranie, pec z kachlí veľkých, maľovaných dobrá je, komín murovaný, podlaha z dosiek dobrá, strop plátený pod povalou na bielo omietnutý. Z tej izby do druhej bočnej dá sa vojsť cez dvere také isté ako tie predtým opísané, podlaha z dosiek dobrá je, v prostriedku prehĺbená, strop plátený opraviť potrebuje, z tej izby do tretej dá sa vojsť, cez rovnaké dvere, pec taká istá ako v prvej izbe nachodí sa tu, komín murovaný, podlaha z dosiek, ktorá opraviť [k.32v/k.33] potrebuje. Dvere, ktoré na verandu vedú namaľované sú, zámok aj kľúč majú, dokonca aj kladkou zatvárajú sa. Z tej izby do bočnej dá sa cez také isté dvere prejsť. V tých izbách je dovedna trinásť okien, sklenené tabule všetky majú a rovnaké nachodia sa aj v iných miestnostiach, len v dolných izbách ich je po dvadsaťštyri a v horných izbách len po dvadsať, v týchto izbách nenájde sa okno, ktoré by malo všetkých 26 sklenených tabúl. Väčšina už rozbitých je, vychádzajúc z izieb na horné poschodie cez dvere, ktoré aj na verandu alebo radšej pod samotnú strechu vedú, nad tými izbami strecha opraviť potrebuje. Altán drevený na samom vrchu postavený je, múry tých izieb dobré sú, ale miestami opraviť potrebujú.

[k. 33.]

K tomuto hradu patria dve hospodárstva, Hospodárstvo na Podolíneckom
a Lackovskom predmestí

Hospodárstvo na Podolíneckom Predmestí

Prichádzajúc na to hospodárstvo smerom od mesta, vráta drevené, ktoré skoba a hák zamykajú vedú dovnútra, od tej brány tiahne sa ohrada od budovy až k stodole, v tej ohrade bránka nachádza sa, do nej dvere drevené, staré, na pántoch železných visiace vedú, tie pánty zlé už sú, pri budove chlievik z dreva postavený je, strechou pokrytý. Vchádzajúc do budovy cez dvere drevené, nové, na pántoch visiace, ktoré hák, skoba a malá závora zamykajú, za tými dverami je chodba, z ktorej ďalšie dvere drevené, nové, na pántoch železných visiace vedú, tie dvere skobou a hákom zamykajú sa a z izby kladka zakladá sa, v tej izbe dve okná sú, sklo v drevenom ráme osadené je, tabule sklenené veľmi malé sú, podlaha z dosiek dobrá je. Pec z kachlí červených dobrá je, komín kachľový až na strechu vedie,

železnými tyčami podopretý je, lavičky okolo pece dve sú, drevené, stôl jeden drevený, dobrý, deliaca stena z dosiek postavená nachodí sa tu, žľab a rebríky dobré, z tej izby dvere drevené do komory vedú, v komore povala zlá a okno bez skla nachodí sa. *Ex opposito*²⁴² izby pekáreň je, do nej dvere drevené, na železných pántoch visiace vedú, hákom a skobou zamykajú sa, sklo je v dreve osadené, porozbíjané, pri oknách žľab a rebrík drevený. Pec pekárenska, medený kotlík na ohrievanie vody, podlaha miestami z dosiek, miestami z palíc jedľových, z tej pekárne dvoj dverí vedie, jedny do kravína, druhé do komory, v komore podlahu nemáš, okno jedno bez skla. Tá budova celá je novo postavená, z dreva, strechou pokrytá. Vychádzajú z tej budovy, za ňou pálenica stojí, ktorej vrch zhorel. Pri novej budove *alias*²⁴³ pri samotnej pekárni, stajňa z dreva stojí, do nej dvere drevené [k.33v/k.34] vedú, skobou a hákom zamykajú sa, stajňa strechou starou pokrytá je. Druhá stajňa na druhom konci pri vrátnach do humna nachodí sa, je rovnaká ako tá prvá, len strecha viac opraviť potrebuje, medzi tými dvoma stajňami sú šopy na zimu pre dobytok, z dreva jedľového postavené, steny aj strecha opravu potrebujú, kravín pri plote len strechu má zlú.

Humno *sine*²⁴⁴ Stodola jedna

Do tejto stodoly štvoro vrát drevených vedie, jedny vráta majú dve závery, druhé len jednu drevenú, tretie vráta čo do záhrady vedú jednu železnú závoru majú aj skobu na kladku, štvrté vráta do chlieva vedú, majú dosky povypadávané. Tá stodola je vysoká a široká, celá dobrou strechou pokrytá.

Hospodárske náradie v Podolínci²⁴⁵

Vrták železný na krútenie pumpy.....	N ^o 1
Obruč železná na pumpu.....	N ^o 1
Kladky železné na zamykanie.....	N ^o 3
Stoličky drevené	N ^o 3
Síto na čistenie obilia.....	N ^o 2
Drevené lopaty.....	N ^o 2

Statkárske náradie

Nádoby na dojenie kráv.....	N ^o 4
Konvy drevené.....	N ^o 2
Koryto na maslo.....	N ^o 1
Szawel.....	N ^o 1

²⁴² Oproti.

²⁴³ Inak.

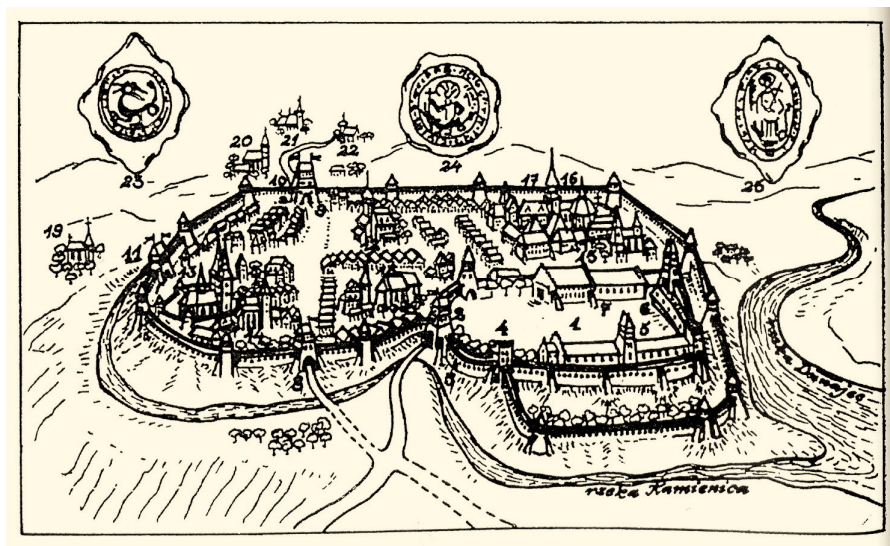
²⁴⁴ Sine- bez, . Sondel, *Słownik...*, s. 885. Pravdepodobne chodí o stodolu bez humna.

²⁴⁵ Bez podčiarknutia v zdroji.

Rajtobkow.....N° 9
Maselnička.....N° 1

Stodolka na seno nachádza sa na lúkach panských podolíneckých, z dreva postavená je, strechu má, kde *quondam*²⁴⁶ šopy pre ovce bývali a teraz vetrom ošarpaná chlúpka malá pri tej stodole ovčiarom slúži.²⁴⁷

[k.34.]

Nový Sącz v druhej polovici XVII. storočia. Obrázok zo zbierky Regionálneho múzea v Novom Sączu.

²⁴⁶ Quondam- niekedy, kedysi, J. Sondel, *Słownik...*, s. 817.

²⁴⁷ Konec zdrojového zápisu, zvyšok materiálu na ďalších stranách lustrácie k. 34v do k.

Nový Sącz

Lustrácia MK časť. XVIII, zväz. 18

Rok 1569

[k. 268v.]

Stavanie Sandeckého hradu a Mesta
Hrad alebo Dvor sandecký²⁴⁸

A ten dom murovaný veľmi zlý je, pilne opravu potreboval by, lebo ak sa rýchlo neopraví, určite zrúti sa. A tá kuchyňa ledva stojí, treba rýchlo novú vybudovať. A ten vietor cimburie celé z múru povytrhával, na druhých domoch strechu nemáš, ale na tú opravu peniaze potrebné sú. A to mesto Sandecz tiež potrebuje veľkú opravu. A všetky múry pomaly váľajú sa celé. Na to tiež treba Milostivej lásky jeho Kráľovskej Milosti²⁴⁹. A ako mešťania hovoria, ak opatrenia nespravia sa, do siedmich rokoch múry tie zrútiť sa do Dunajca[...].

Lustrácia MK časť. XVIII, zväz. 22

Rok 1627

[k. 184²⁵⁰]

SANDECKÝ HRAD²⁵¹

Ten hrad leží nad Dunajcom a Kamenicou, riekami pri bráne mestskej krakovskej, ktorý za jeho Milosť Pána Starostu Sandomierského Terajšieho²⁵² bol múrom

²⁴⁸ Opis sa nachádza aj v *Wierzbicki P. „Sądecko – Spiskie pogranicze historyczny trakt handlowy wiodący doliną rzeki Poprad. Rys Historyczny*, <http://www.trakthistoryczny.sacz.pl/rys-historyczny/>.

²⁴⁹ Žigmund August panoval v rokoch 1548-1572, pozri jeho biografiu v M. Spórna, P. Wierzbicki, *Słownik...*, s. 510-515.

²⁵⁰ Úryvok z jednej odtrhutej strany, preto nie je napísané celé číslo strany

²⁵¹ V **ORIGINÁLI HRUBÉ A VEĽKÉ PÍSMENÁ V NÁPISE**. Celý opis zámku sa nachádza aj v, *Wierzbicki P. „Sądecko – Spiskie pogranicze historyczny trakt handlowy wiodący doliną rzeki Poprad. Rys Historyczny*, <http://www.trakthistoryczny.sacz.pl/rys-historyczny/>.

²⁵² V zdrojovom zápise je chyba, pravdepodobne chodí o sdeckého starostu Sebastiana Ľubomírskeho, v rokoch 1613-1627. V tom istom roku 1627 starostvo preberá Jerzy z Nowotańca Stano, sanocký stolník a sanocký vojenský úradník a drží ho do roku 1637, vid'. S. Cynarski, A. Falniowska-

dookola obstavaný. Vchádzajúc od mesta, v múre brána nachodí sa, vráta drevené cez ne vedú, vchádzajúc na ten hrad po ľavej strane izbička s komnatou nachodia sa. Pec jednoduchá, 2 okná. Idúc ďalej smerom k hradu, vchod do horných izieb nachodí sa, kde hneď chodbička s verandou sú, z tej chodbičky izba smerom na juh otočená je, dve okná v nej sú, pec, z nej do komnaty dvere vedú a v nej 1 okno je. Pri tej komnate je ešte druhá komnata, komín murovaný. Nad izbou, ktorú vyššie opísali sme, je veža, v ktorej hodiny drevené nachodia sa. Vedľa tej budovy je dom, ktorý za pána starostu sandomierskeho postavený bol²⁵³. Vchádza sa do neho cez chodbu, v nej dve izby oproti sebe stoja[k. 184/k. 184v] komnata pri jednej je, v oboch izbách po dve okná sklenené sú, pec zelená, idúc od toho domu smerom na nádvorie, stajňa kúsok nachodí sa, ktorá bola postavená za Jeho Milosť Pána Starostu Terajšieho²⁵⁴. Do nej vráta dvojce na pántoch visiacych vedú, skobou a hákom zatvárajú sa. Nad tou stajňou izba veľká nachodí sa na stĺpoch murovaných, aj tá izba bola za Jeho Milosť Pána Starostu Terajšieho postavená, do nej vedie okrúhly vchod, chodbička malá pred izbou nachodí sa. V izbe sú 2 okná na troch stranách, pec je tu, dvojce dverí, z jedných na verandu vyjsť sa dá a odtiaľ do izby murovanej, v ktorej okno je, pec a komín, z nej dostať sa dá do komnaty, izby stolovacej kde okno je aj pec maľovaná. Druhá komnata, ktorá na sever otočená je, okno jedno má a pri nej malá izbička tiež nachodí sa. Okná 3, chodba, v ktorej 2 okná sú, odtiaľ do sály dostať sa dá, kde 6 okien je a odtiaľ do ďalšej izbičky murovanej, ktorá dvere maľované má dostať sa dá a v nej 2 okná nachodia sa, vnútri piecka je, komnata, v ktorej 2 okná sú, odtiaľ dvere [k.184v/ k.185] do izby na východ slnka vedú a z tej izby rovno do komnaty, kde okná sú 3 a komín murovaný v nej nachodí sa. Z tej istej chodby druhý vchod do pivničky vedie, ktorá má dvere železné, okno jedno s mrežou a potom vedie prechod do chodbičky pred úradníckou miestnosťou.

V dolnej budove pivnica je, ktorú bývalý pán starosta postavil a terajší dal ju omietnuť, dvere železom okované sú. Izba murovaná, v ktorej dve okná sklenené sú, dvere maľované, cez ktoré do komnaty dá sa vojsť. Pod ňou pivnice murované dve sú. Vychádzajúc z pivnice druhá komora tam je, taká komora, do ktorej vráta železné od múru vedú. Do nej dá sa vojsť cez chodbu, ktorá 1 okno má, odtiaľ do pivnice s 2 oknami so železnou mrežou dá sa vojsť. Oproti úradníckej miestnosti sú 3 okná. Komnata murovaná, ktorá zamyká sa, komín murovaný, odtiaľ do chodbičky dá sa prejsť, v ktorej okná sú, pec, komín, chodba tá zamyká sa, ale aj do inej komnaty vojsť z nej sa dá. Z tej chodbičky druhá pivnica vedie, tiež

Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu*, [v:] *Dzieje miasta Nowego Sącza*, t. I, Krakov-Varšava 1994, s. 777-778, pozri tiež *Urzednicy województwa krakowskiego XVI-XVIII wieku, Spisy*, sprac. S. Cynarski a A. Falniowska-Gradowska, pod red. A. Gašiorowskiego, Kórnik 1990., s. 125, 238, 259.

²⁵³ Pravdepodobne chodí o Sebastiana Lubomírského, sandomierského starostu, ktorý v roku 1597 prenechal starostvo svojmu synovi Stanislavovi Lubomírskemu, ktorý ho držal až do roku 1613, neskôr ho ďalej prenechal svojmu bratrancovi, viď. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza...*, s. 777.

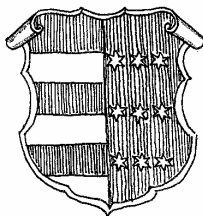
²⁵⁴ Sebastiana Lubomírského.

zamknúť sa dá a tu hradné knihy prechováavajú sa, vnútri 1 okno je [k.185/k.185v] s mrežou. Pod tými murovanými izbami sú ešte dve pivnice, medzi nimi sýpka. Na samom vrchu je komnata, ktorá 2 okná má. Vedľa hornej komnaty veža šľachtická vedie, v nej sedenie úplne hore spravené je, dvere železné tam sú, pekáreň a v nej pec čierna, 2 okná. Dvere na pántoch visia, odtiaľ do komory dá sa ísť. Kuchyňa pri múre je, z druhej strany izba s druhou komorou, pred ňou studňa. V tých všetkých vyššie opísaných miestnostiach dvere na pántoch visia, so skobou a hákom zamykajú sa. [k. 185v]

POPLATKY HRADNÝM ÚRADNÍKOM²⁵⁵

Podstarostovi	f[lorénov] 100
Hradnému pisárovi, ktorý za svoje miesto na súde platený je a za to čo do svojich kníh zapíše	
Hradný sudca tiež je za svoje miesto na súde platený [185V/k.185 A]	
Hradnému grófovi.....	f[lorénov] 60
Kľúčiarovi.....	f[lorénov] 15
Vrátnikovi.....	f[lorénov] 15
Kuchárovi.....	f[lorénov] 15
SUMA SPOLU[um].....	f[lorénov] 205
[k. 185A]	

SUMA VŠETKÝCH PLATOV VYŠŠIE VYMEŇOVANÝCH STAROSTVA SADECKÉHO OKREM PLATOV HRADNÝCH ÚRADNÍKOV ČINÍ F 3611/28/19.²⁵⁶

²⁵⁵ Text je zväčšený a zvýraznený.

²⁵⁶ Zápis v zdroji je zväčšený a zvýraznený.

Czorsztyń
Lustrácia MK časť. XVIII zväz. 20
Roky **1616-1617**

[k. 129v-130]

Hrad Czorsztyń²⁵⁷

Ten hrad na skale mramorovej stojí, k nemu brána v múre vedie, múr ten celý hrad obkolesuje, z tej brány vráta na pántoch visiacych železných do vnútra vedú. Tie vráta kladkou a závorami železnými zatvárajú sa, nad tou bránou malá izbička je, ktorá 2 okná má. Vedľa brány po pravej strane stajňa pri múre stojí, dvere so skobou a hákom do nej vedú. Za tou stajňou ďalšia stajňa stojí s rovnakými vrátami ako tie, čo do prvej vedú. Po ľavej strane je komora. Do nej dverami, ktoré na pántoch visia a skobou a hákom zamykajú sa, dá sa vojsť. Vedľa tej komory tretia stajňa stojí, táto vráta nemá. Idúc na nádvorie, vchod so zábradlím nachodí sa tu v bráne murovanej, ktorej dvere na pántoch visia [k. 129v/130], nad tou bránou izbička je, dvere do nej na pántoch visia, skobou a hákom zamykajú sa a 3 okná v nej sú, pec zelená, lavička na jednej strane. Z tej izbičky do komory dá sa dostať. Z brány vedie bašta murovaná, medzi bránou a baštou, predsieň z múru postavená je, z tej bašty dvere železné s kladkou vedú, nad nimi izbička s dverami na pántoch a s 1 oknom. Vedľa tej bašty je kuchyňa, dvere na pántoch do nej vedú, ohnisko dobré v nej je. Z tej kuchyne do pekárne dostať sa dá, dvere tiež na pántoch tu sú, 1 okno. Vedľa tých dverí kuchynných je komôrka a v nej 2 okná nachodia sa. Nad tou izbičkou, do ktorej dvere na pántoch vedú, ktoré zamykať dajú sa, vnútri 1 okno. Oproti tej izbičky je ďalšia izbička v múre a do nej dvere na pántoch vedú, tu okná 2 sú. Pec nová, zelená, pri nej komín. Z tých izbičiek vchod vedie, doskami obitý je, a so zábradlím na tretie poschodie vedie, kde malá veranda nachádza sa, tiež je celá doskami obitá. Vedľa komôrka je. Z tej verandy dvierka vedú do chodbičky veľkej, kde strop vôbec nemáš, a ktorá ničím pokrytá je. Z nej vchod jeden hore vedie, na štvrté poschodie a druhý vchod ide nadol, do pivnice. Na tom poschodí je izbička, ktorá dvere namaľované na zeleno má, tie dvere na pántoch visia, a v nej 2 okná. Pec zelená dobrá, pri nej komín. V sieni vchod je nový, ktorý do podkrovia vedie [k. 130/130v]. V tom podkroví 4 hákovnice visia. Z predsieni vedie vchod aj nadol do komory, kde 1 okno je. Z tej komory ďalšia izba vedie, dvere maľované má, ktoré na pántoch visia, v nej 2 okná sú. Pec nová zelená, 1 stôl, 2 stoličky. Z tej izby dvere druhé do chodbičky vedú, tiež sú maľované. Vedľa tej izby malá kuchynka je a z druhej strany zase komôrka, odtiaľ cez chodbičku na verandu dostať sa dá, ktorá pre trubačov z hradu vedie, tá veranda doskami obitá je. Vráta nové z dosiek postavené sú, v tej chodbe aj starý vchod so zábradlím nachodí sa. Z tej predsieni ďalej do izby stolovacej ide sa, dvere zamykajú sa, tu

²⁵⁷ Opis sa nachádza aj v P. Wierzbicki, *Zamek w Czorsztyńie – twierdza na Podhalu w świetle lustracji królewskich z lat 1616-1617 i 1627 r.*, „Almanach Nowotarski” R. XIII, 2009, s. 56-58.

pec zelená je, komín v múre, 3 okná, 3 stoly, 3 stoličky a jedna lavička okolo nachodia sa. Z tej izby dvoje dvere na pántoch visiace a maľované vedú tam kde pec a dve okná sú. Z tej izbičky ďalej do kaplnky dostať sa dá, kde však len 3 okná sú, dvere na pántoch visia, medzi tou izbičkou a kaplnkou sú dvoje dverí, jedny do komory vedú a druhé na verandu. Vedľa stolovacej izby komôrka je. Z nej vedie vchod do dolného príbytku, ktorý vyššie opísaný už bol.

[k. 160-160v]

Salaria Officialibus Arcis Czorstinen

Vice capitaneo solary²⁵⁸f[lorénov] 80
 Notaris proventuum solary²⁵⁹ cum p[er] an[nuat]o.....f[lorénov] 40
 [k. 160/160v]
 Ostiarys²⁶⁰ N° 3 po f [lorénov] 20 cum p[er]ann[uat]o.....f[lorénov] 60
 Coco²⁶¹ Braseatori[s]²⁶² Pistori[s]²⁶³ Clavigeri per²⁶⁴ f 12 fac[it]²⁶⁵f[lorénov] 48
 Tymphanista annuatim²⁶⁶ f[lorénov] 15²⁶⁷

[k. 160v]

Opoved' Jeho Milost' Pána starostu czorstyńského

Jeho Milost' Pán Starosta Terajší²⁶⁸ poukazujúc na to, že Czorstyn je hradom pohraničným, ktorý na samotnej hranicy uhorskej leží a preto obranu potrebuje, prosil, aby sme z platov starostva jeden desiatok na pechotu dali, a tak sme aj spolu so súhlasom Jeho Veličenstva Kráľa tak rozhodli.

²⁵⁸ Vicecapitaneus – podstarosta; solararium- nájom, ročný plat; Podstarostovi ročný poplatok – J. Sondel, *Słownik....*, s. 990 i 888.

²⁵⁹ Notarius –písár, ktorý vedie spisy; proventus –príjem, daň, peňažný poplatok J. Sondel, *Słownik....*, s. 662 i 802. – Pisárovi príjmovému alebo daňovému odmeny na rok.

²⁶⁰ Ostiarius–vrátny, dozorca, J. Sondel, *Słownik....*, s. 701- 3 vrátnym po 20 florénov za rok.

²⁶¹ Coco-onis – kuchár, - vid'. J. Sondel, *Słownik....*, s. 162.

²⁶² Braseator-oris –pivár – vid'. J. Sondel, *Słownik....*, s. 113.

²⁶³ Pistor-oris – pekář alebo mlynár – vid'. J. Sondel, *Słownik....*, s. 751.

²⁶⁴ Claviger-i – kľúčiar – vid'. J. Sondel, *Słownik....*, s. 159.

²⁶⁵ Facio – feci- fectum – činiť, robiť, vykonávať a facit – činí – vid'. J. Sondel, *Słownik....*, s. 370.

²⁶⁶ Tymphanista- bubeník- bubniști; annuatim - každý rok, alebo v čase jedného roku - J. Sondel, *Słownik....*, s. 62

²⁶⁷ Spolu to je 243 florénov

²⁶⁸ Czorstynským starostom bol vtedy Jan Baranowski, ktorý prebral starostvo po Stanislavovi Cikovskom z Wojsławic v roku 1616 do roku 1643. vid'. Boniecki A., *Herbarz polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, zväz. I, Varšava 1899, s. 100. *Urzednicy województwa krakowskiego XVI-XVIII wieku, Spisy*, oprac. S. Cynarski i A. Falniowska-Gradowska, pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1990., s. 217; o tym že byl starostą czorstyńskim pisze S. Uruski, *Rodzina, Herbarz szlachty polskiej*, Varšava 1904, t. I, s. 88.

Lustrácia MK Časť XVIII, zväz. 22
Rok 1627

[k. 286v]

Platy Úradníkom hradu Czorstyn²⁶⁹

Podstarostovi.....	f[lorénov]	80
Pisárovi príjmovému.....	f[lorénov]	40
Vrátnikom 3 po f [lorénov] 20.....	f[lorénov]	60
Kuchárovi, pivárovi, pekárovi, kľúčiarovi po f [lorénov] 12 činí.....	f[lorénov]	48
Bubeníkovi na rok.....	f[lorénov]	15
Trúbačovi.....	f[lorénov]	15
Puškárovi.....	f[lorénov]	15
Suma.....	f[lorénov]	273

[k. 286v-289]

Hrad Czorsztyn

Ten hrad na skale murovanej stojí, pred ktorou je piváreň vybudovaná za Jeho Milosť Pána Starostu Terajšieho²⁷⁰. Do nej vchádza sa cez dvere na pántoch visiach, ktoré skobou a hákom zamykajú sa [k. 286v/k. 287], v pivárni po ľavej ruke sladovňa nachodí sa, do nej dvere na pántoch vedú, tie tiež hákom a skobou zamykajú sa, 2 okná sú tam, za tou sladovňou sušiareň nachodí sa, do nej tiež dvere na pántoch visiach vedú. Oproti tej sladovni je izba, do ktorej dvere na pántoch visiach vedú, tie dvere skobou a hákom zamykajú sa, v tej izbe 2 okná sú. Z tej izby do komnaty dostať sa dá cez dvere, ktoré na pántoch visia a skobou a hákom zamykajú sa. Do pivovaru cez bránu v múre vchádza sa, v nej vráta osadené sú na pántoch železných visia, skoba, hák aj kladka na zamykanie používajú sa, pri vrátach ešte jedna bránka stojí, na ktorej železná závora s kladkou sú. Nad tou bránou izbička s pecou a komínom murovaným nachodia sa. Pri tej bráne stajňa stará, nedobrá, postavená je. Po ľavej strane sýpka stará stojí, do ktorej dvere na pántoch visiach, ktoré skobou a hákom zamykajú sa vedú. Nižšie pri vozovni nová stajňa je, ktorá za Jeho Milosť Pána Starostu Terajšieho²⁷¹ postavená bola a do ktorej koní zmesť sa okolo štyridsať. Do tej stajne vráta na pántoch visiach vedú z oboch strán [k. 287/287v]. Pri tej stajni je ďalšia stajňa, rovnaká, dvere na pántoch visiace má, ktoré skobou a hákom zamykajú sa, do nej koní zmesť sa desať. Pri tých stajniach z druhej strany sýpka na obilie stojí, do nej dvere na pántoch visiace vedú, ktoré skobou a hákom zamykajú sa. Idúc na nádvorie, tu vchod do brány nachodí sa, do nej dvere na pántoch vedú, v tej bráne kedysi izba s komorou drevenou bola, ktorá teraz spustošená je a upadnutá, lebo z múrov do nej zatekalo. Idúc odtiaľ do samotného hradu, po ceste bašta nová

²⁶⁹ Opis vydaný tiež v P. Wierzbicki, *Zamek w Czorsztynie.....*, s. 58-60.

²⁷⁰ Vyššie spomenuté.

²⁷¹ Vyššie spomenuté.

vymurovaná za Jeho Milosť Pána Starostu Terajšieho stojí, ktorá je v múre štyri lakte hrubom, tridsaťsedem laktí vysoká, šírka tej bašty aj s múrom dvadsaťtri laktí má. Pri bašte a bráne dva stĺpy sú po oboch stranách, šesť laktí širokých a štyri lakte hrubých. Do bašty tej dvere železné plechom obité vedú. Na [k. 287v/288] tej bašte tri poschodia sú. Prvé spodné žiadne okno nemá. Na druhom poschodí štyri okná nachodia sa, v nich štyri mreže železné sú a pec tam tiež je. Tretie tiež štyri okná má, v ktorých mreže železné sú, ale to poschodie ešte domurované z vrchu nie je, štyri lakte múru ešte domurovať treba, pretože na zimu pripravený nie je. Pri tej bašte kuchyňa nachodí sa, do nej dvere na pántoch visiace vedú, ohnisko dobré je, komín hlinou oblepený. Z tej kuchyne do pekárne dostať sa dá, dvere do nej na pántoch visia, jedno okno tam je. Vedľa tých dverí kuchynská komôrka s dvomi oknami nachodí sa. Nad tou izbičkou, do ktorej dvere na pántoch vedú, jedno okno nachodí sa. Oproti tej izbičke ďalšia malá izbička stojí, v nej dve okná sú, pec zelená nová, pri nej komín. Z tých izbičiek vchod doskami a zábradlím opatrený na tretie poschodie vedie, kde veranda nachodí sa, ktorá tiež doskami opatrená je. Z tej verandy do chodbičky veľkej dá sa ísť, tam strop nemáš, ničím nie je pokrytá. Z nej [k. 288/288v] vchod vedie hore na štvrté poschodie a druhý vchod vedie dole, kde sú dve pivnice, do ktorých dvere na pántoch visiacich vedú a hákom a skobou zamykajú sa, v druhej pivnici sú dvere železné a hákom a skobou zamykajú sa. Na tom poschodí je izbička, dvere má maľované zelené na pántoch visia, dve okná, pec zelenú, pri nej komín. V sieni nový vchod vybudovaný je. Z tej predsieni vchod vedie smerom nadol do komory, kde 1 okno nachodí sa. Ďalej do izby s dverami maľovanými dá sa vojsť, tam 2 okná sú, pec nová zelená, jeden stôl, stoličky dve, a ďalšie dvere, ktoré do chodbičky vedú. Vedľa je kuchyňa a na druhej strane komora. Z tej predsieni na verandú východ vedie, pre trubačov. V tej sieni ďalej izba stolovacia je, dvere zamknuté má, pec zelenú, komín, tri okná, tri stoly a lavičky naokolo. Z tej izby dvere do inej izbičky vedú, kde dve okná a pec nachodia sa. Z tej izbičky [k. 288v/289] do spustošenej kaplnky s 3 oknami dá sa dostať. Medzi izbičkou a kaplnkou sú dvojce dvere, jedny do komory vedú a tie druhé na verandu. Vedľa stolovacej izby komôrka nachodí sa a z nej vchod s dreveným zábradlím, ktoré do dolného príbytku vyššie opísaného vedie.

[k. 289]

Výzbroj hradu Czorstyn

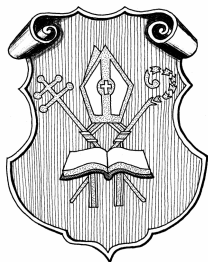
Výzbroje v hrade nebol dostatok, len 4 hákovnice²⁷². No teraz Jeho Milosť Pán Starosta Terajší svoju výzbroj si polepšil. Je tu delo medené, 8 ďalších diel, 10 kanónov, prach do tých zbraní a iných potrieb pechoty každý svoj dostatok má. Bubnov medených [h]usárskych 2, ktoré pri otváraní brány bubnujú.

²⁷² hákovnica –druh strel'by alebo zbrane

[k. 289v]

Opoved' Jeho Milost' Pána Starostu Czorsztyńského

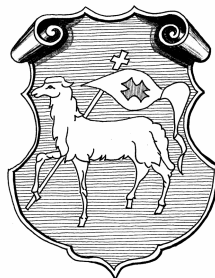
Žiadal s nami Jeho Milost' Pán Starosta Czorsztyński ukazujúc, že hrad Czorstyn na samotnej hranicy uhorskej leží a teda obranu potrebuje a tiež pomoc proti zbojníkom, ktorí ako sa *inquisitionem*²⁷³ ukázalo niekoľkokrát spôsobili veľké nebezpečenstvo. Aby sme na obranu nášho hradu mali *proventus*²⁷⁴ aj z nášho starostva prinajmenej desiatok na pechotu prikladám.

Muszyna

Starý Sącz

Piwniczna

²⁷³ per inquisitionem – cez zbierané informácie – pátranie, hľadanie

²⁷⁴ Od lat. slova proventus-plat, nájom

Polonia

1746. Spišské Starostvo 7

do N. Lubov. 26.

KRES LUBOVNIELSKI

w ktorym specificantur Lm̃o.

ZAMER

*Przyrzędu do tegoż Zamku jest wiewsza Brama drewniana
Druwa, drwa dobrane robione na słupki, słupce, tyłko u dołu y
u góry, cisy, zelazne, na których się drwa obracają, zamby przy nich
diermasa, tyłko słabki y haki zelazne do zakładania. Po prawicy
jest przyrzędu słabkiety suworowe drewniane, cisy y góry, do
drzewy Bramy. Po lewy stronie słabkiety takie same, cisy
y góry, do Basty w porzeczku droga do Bramy drugiej.*

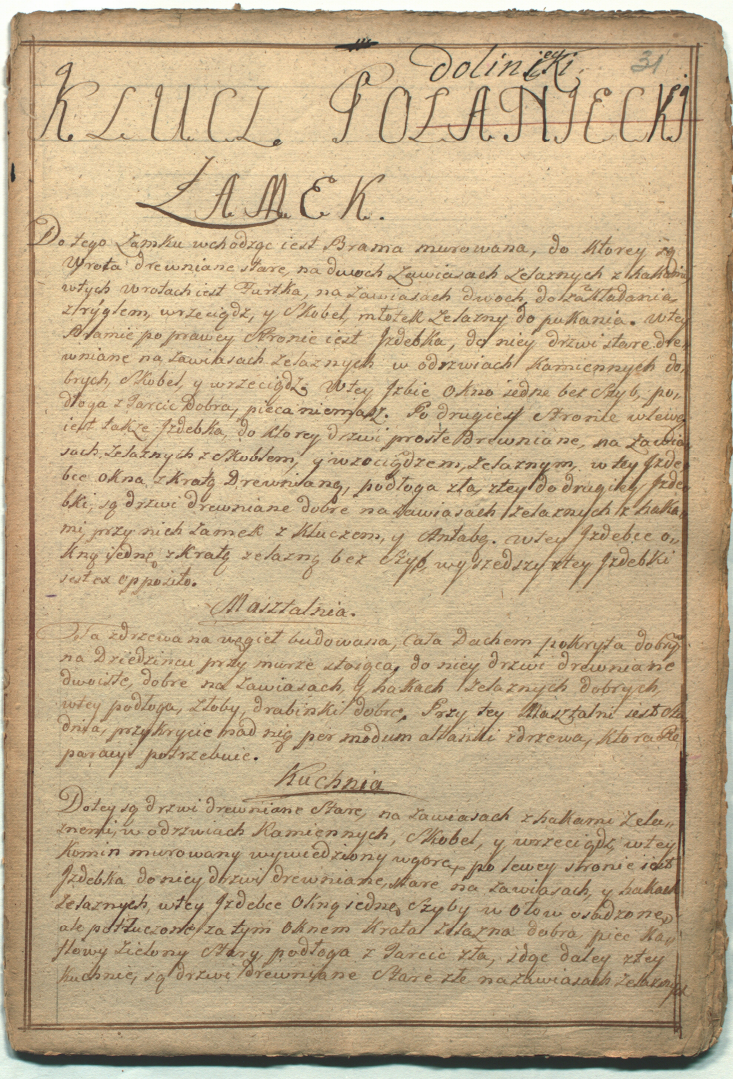
Brama Druga

*Na tej samej stronie wystawiona jest, tyłko se do zakładu,
nia zelazna obrotowa gruba jak dzwona, w środku po prawicy, sto
nie wbiła, takco na tej stronie wbiła razak dymny wotkac
ze słabkiety robiona, na zelaznym drogę podnosi się do wy
chodzenia, przy której Lancuch zelazny jest nie bardzo
gruby do odciągania tej y słabkiety wroccy porem do za
mykania dźwry. Po lewy stronie przyrzędu za
raz wbiła Bramy wstawia drewniana rozeta, tey
od niej trzy kłaki robione wbiły słupki, drewniane
jest mały, przy którym Lancuch zelazny takra się u
krotki do zatrzymania dźwry od Bramy.*

Brama Murwana

*Wchodzi do tej Bramy, jest zbudowana drewniana, zelaznem
y gzytą, poprzez śruby krynami, między słupkami są dwa
także zelazne grube wbiły, do których się haki zelazne*

Obr. č. 1. Začiatočná strana opisu Lubovnianskeho hradu z lustrácie spišského starostva z roku 1746, Hlavný Archív Starodávnych Dokumentov vo Varšave (AGAD), časť XVIII, signatúra 26a, (mf. 305), strana 1. (zdroj, ktorý bol použitý pri tejto publikácii).

Dolinský 31

KLUČ POLANJECKÝ ZAMEK.

Do tego Zamku wchodzą cież Brama murowana, do ktorej są
 Wyrota drewniane stare na dwóch Ławiasach Żelaznych z hakami
 w tych wyrotach cież Turka, na Ławiasach dwóch, do przeladania
 z trygłom, wrzećgię, y Nibel, młotek Żelazny do pułkania. w tej
 Bramie po prawey stronie cież przedka, do niej dawno stare dre-
 wniane na ławiasach Żelaznych w odzwiach Kamicnych do-
 brych, s Nibel y wrzećgię, w tej s kbie Okno jedne bez kłyp, per-
 toja z parcie Dobry, piece niemofal. Po drugiey stronie wlewy
 cież Ławie przedka, do ktorej drzwi proste Drewniane, na Ławia-
 sach Żelaznych z kłobłom, y wrzećgię, Żelaznym, w tej przed-
 ke okna, k kraty Drewniane, podłoga zła, rty do drugiey przed-
 ka, są drzwi Drewniane dobre na ławiasach Żelaznych k haka-
 mi przy nich Łamek z kluczem, y Oknabe. w tej przedce o-
 kno jedne, k kraty Żelazny bez kłyp, wydrzećgię, w tej przedki
 siece w poście.

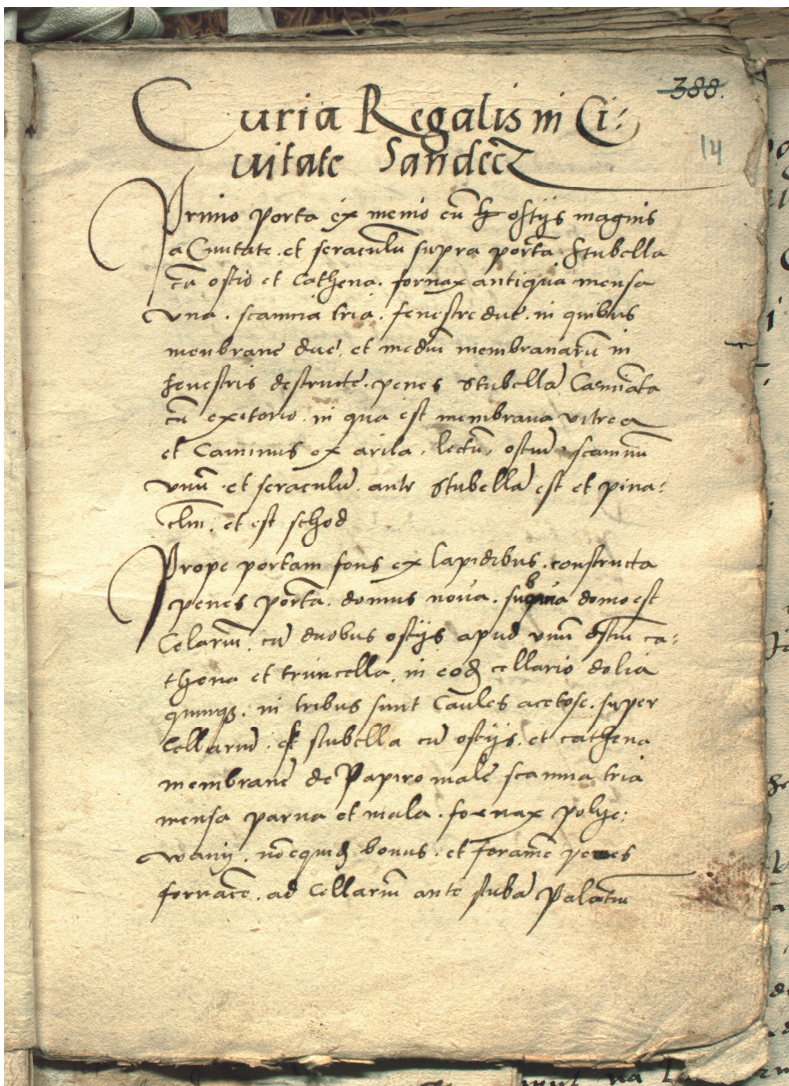
Maziatnia.

Ta izdrowa na waziet budowana, cież Dachem pokryta dobry
 na Drewniane przy murze stojaca, do niej drzwi Drewniane
 dwie, dobre na Ławiasach y hakach Żelaznych Dobrych,
 w tej podłoga, z łobey, drabinaki dobre, Łazy tej Maziatni ustole-
 drwa, przykrycie pod nio per medum alhandki izdrowa, ktorabe
 parawy potrzebić.

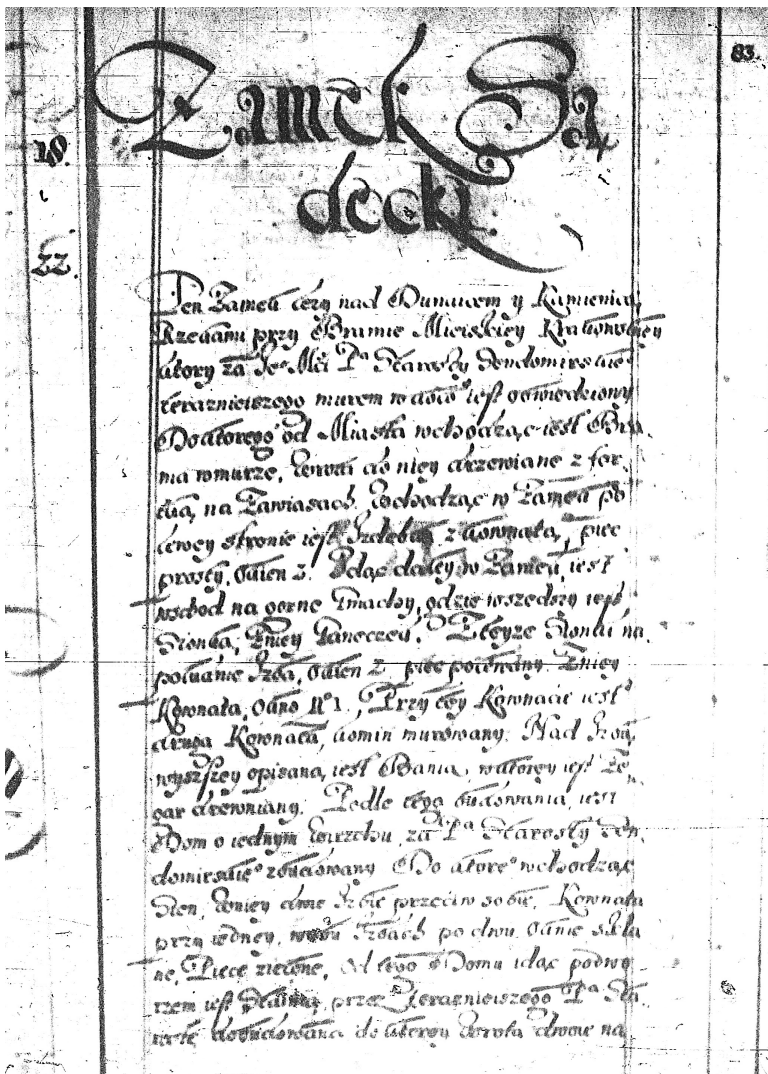
Kuchnia

Do tej są drzwi Drewniane stare na ławiasach z hakami Żela-
 znymi, w odzwiach Kamicnych, s Nibel, y wrzećgię, w tej
 komin murowany wywieńdziony w gora, po lewey stronie cież
 przedka do niej drzwi Drewniane, stare na ławiasach, y hakach
 Żelaznych, w tej przedce Okno jedne, cież y w Oknu s kłobłom,
 ale pod kłobłom, za tym Oknem k ratat zła na dobra, piece daw-
 nowy żelazny Okno, podłoga z parcie zła, idge dalej rty
 kuchnie, są drzwi Drewniane stare zła na ławiasach Żelaz-
 nych.

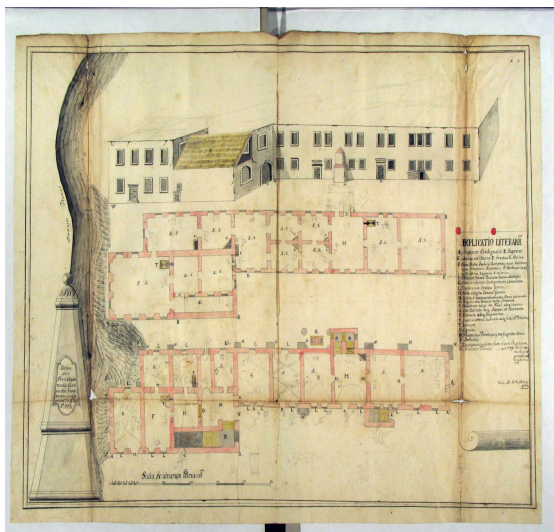
Obr.č.2. Začiatočná strana opisu Podolínskeho hradu z lustrácie spišského starostva z 1746, Hlavný Archív Starodávnych Dokumentov vo Varšave (AGAD), časť XVIII, signatúra 26a, (mf. 305), strana 31. (zdroj, ktorý bol použitý pri tejto publikácii).

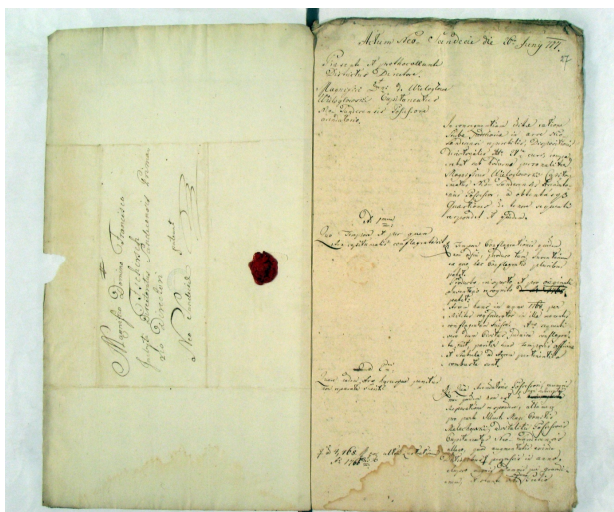
Obr. č. 3. Začiatková strana opisu Sandeckého hradu z lustrácie spišského starostva z roku 1540, Hlavný Archív Starodávnych Dokumentov vo Varšave (AGAD), časť, Štátny Archív (ASK) časť LIV signatúra 24, (mf. 20331), strana 14. (zdroj, ktorý nebol použitý pri tejto publikácii).

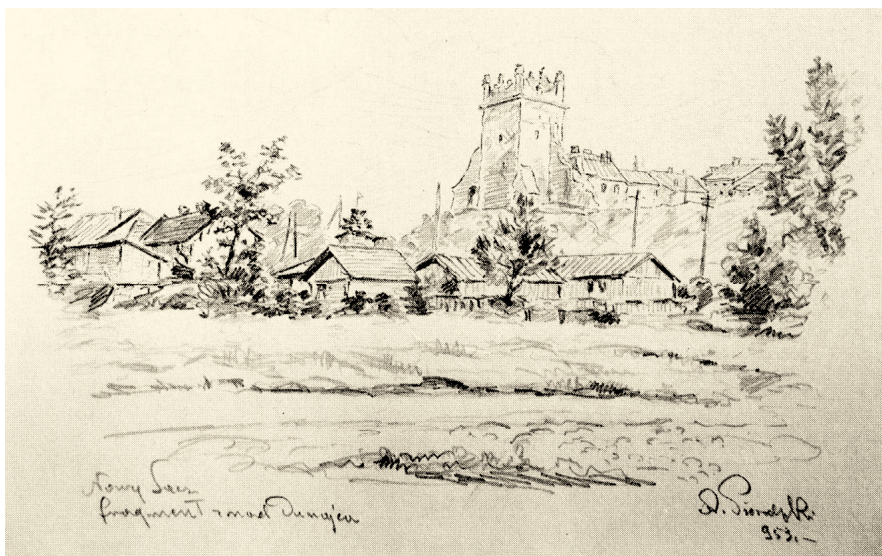
Obr. č. 4. Začiatková strana opisu sadeckého hradu z lustrácie krakovského vojvodstva z roku 1616. Hlavný archív starodávnych dokumentom vo Varšave (AGAD), časť XVIII, zväz. 20, (mf. 299), strana 83 (odpis toho odpisu sa nachádza v J. Sygański, *Historia Nowego Sącza*, zväz. II, doplnené vydanie, s. 314, ktorý sa nenachádza v tejto publikácii).

Obr.č. 5. Mapa sadeckého hradu z roku 1773 spolu s legendou, ktorá hovorí o požiari v roku 1768. Štátny archív v Krakove, oddelenie III. Akta Depozytalia (AD) sign. 576, pán vlepený medzi nepísané strany 43 a 44.

Obr.č. 6. Časť zhoreneho sadeckého hradu z roku 1777 napísaná v latinčine, Štátny archív v Krakove, oddelenie III. Akta Depozytalia (AD) sign. 576, strany 26 a 27.

Časť Nového Sącza nad Dunajcom, rok 1953, Adam Sieradzki, Obrázok zo zbierky Regionálneho múzea v Novom Sączi.

Bibliografia

Písmné zdroje, plány a rytiny

Hlavný Archív starodávnych dokumentov vo Varšave

Metryk Koronna, Dz. XVIII, lustracje: t. 16, t. 17, t. 18; t. 20; t. 22; t. 24; t. 25; t. 26a; t. 83.
Archiwum Skarbowe Koronne
ASK dz. LIV syg. 24; ASK dz. LVI, s. 9.

Štátny archív v Krakove Oddelenie na Waweli

Casstriensia Biecensia (Castr. Biec.), t. 187.
Castrisensia Cracoviensia Relationes, (Castr. Crac. Rel.), t. 110.
Castrisensia Sandecensia (Castr. Sand.), t. 112; 126; 182.
Varia 48 i 59.
Repertorium Kutrzeby – wypis
Teki Schneidra sygn. 1160 i 1158

Štátny archív v Krakove III Oddelenie

Akta Depozytalia (A. Dep.)
ADep 118; 119; 121; 123; 134; 576.

Štátny archív v Krakove V Oddelenie

Zbiór Kartograficzny, Sygn. VI 164, *Nowy Sącz [zamek] 1802; Zamek w Nowym Sączu; Neusandez [Plan zamku: przekrój, widok; rzuty]. Oryginał 1802 rok N. Sącz.*

Štátny archív Oddelenie v Nowom Sączu

Sygn. 926, nr inw. 99.

Knižnica Czartoryských v Krakove

Rkps sygn. 1846/IV

Vedecká knižnica PAU a PAN v Krakove

Gab. Rycin. PAU i PAN Kraków, Sygn 1039 8/III -Nowy Sącz fragment zamku – odbitka litografii Franciszka Zielińskiego z 1928 r.;
Zamek; Sygn. 04680, t. 3, 04682, t. 9; 04692, t. 1. – pocztówki i fotografie mikrofilm 077587 zob. też: 77588.

Národní Inštitút Ossolínských vo Vroclavi

Rkps: 233/II; 568/II; 9545/II; 9674/II; 9694/II;

Publikované zdroje

Długosz J., *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, księga VII i VIII.
Długosz J., *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, księga X i XI, wyd. Warszawa 1982.
Kronika Janka z Czarnkowa, tłum. J. Żerbiłło, oprac. tekstu i przypisów M. D. Kowalski, Kraków 2001.
Lustracja województwa krakowskiego 1564, cz. I, wyd. J. Małecki, Warszawa 1964.
Lustracja województwa krakowskiego 1659-1664, cz. II, wyd. A. Falniowska-Gradowska i F. Leśniak, Warszawa 2005.
Lustracja województwa krakowskiego 1765, cz. I powiat sądecki, szczyrzycki, biecki, czchowski oraz księstwa zatorskie i oświęcimskie, wyd. A. Falniowska-Gradowska, Warszawa 1973.
Rejestr poborowy województwa krakowskiego z 1629 roku, oprac. W. Domin, J. Kolasa, E. Trzyna, S. Żyga, pod red. S. Ingłota, Wrocław 1956.
Rejestr poborowy województwa krakowskiego z roku 1682 wraz z aneksem miast według rejestru z roku 1655, pod red. S. Ingłota, oprac. E. Trzyna i S. Żyga, Wrocław 1959.

Spracowania a články

- Boniecki A., *Herbarz polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, t. I, Warszawa 1899.
- Chalupecký I., Smetana M., *Hrad Lubovňa*, Martin 1987.
- Duczmała E., *Jagiellonowie*, Kraków-Poznań 1996.
- Dzieje miasta Nowego Sącza*, pod red. F. Kiryka, Warszawa-Kraków 1992.
- Encyklopedia gospodarcza Polski do 1945*, t. II, Warszawa 1981.
- Encyklopedia techniki wojskowej*, Warszawa 1986.
- Górzyński S., *Z dziejów wodociągów i kanalizacji w dawnej Polsce*, „Gaz, woda i technika sanitarna” 1957, nr 9, s. 332-334.
- Gloger Z., *Encyklopedia staropolska*, Warszawa 1958, t. I i II.
- Grzesik R., Małżeństwo Judyty, córki Bolesława Krzywoustego z Kolomanem czyli o utracie Spisza przez Polskę, w: *Z Minulosti Starej L'ubovne. Ročenka Spišského Dejepisného Spolku v Levoči*, VII-VIII Ročník 1999/2000, Levoča 2001, s. 15-27.
- Grzesik R., *Polsko-węgierska granica na Spiszu – dzieje historiograficznych zmagani*, w: *Terra Scepusiensis. Stan badań nad dziejami Spiszu*, pod red. R. Gładkiewicz i M. Homza, Wrocław-Levoca, 2003, s. 341-349.
- Historia Scepusii vol I. Dzieje Spisza*, red. M. Homza i S. A. Sroka, Bratislava-Kraków 2009.
- Homza M., *K niektórym vztahom stredovekého Spiša a Malopolska v rokoch 1241-1270*, K. Stredovekým dejinám Spiša, Lubovňa 2001, s. 53-64.
- Kronika Dziejów Polski*, pod red. J. Marcinek, Kraków 1995.
- Kurtyka J., *Starostwo spiskie (1412–1769/70)*, w: *Terra Scepusiensis. Stan badań nad dziejami Spiszu*, pod red. R. Gładkiewicz i M. Homza, Levoča-Wrocław 2003, s. 487-533.
- Kutrzeba S., *Katalog Krajowego Archiwum akt grodzkich i ziemskich w Krakowie*, Teka Grona Konserwatorów Galicji Zach. III, Kraków 1909.
- Kwieciński I., *Zamek królewski w Nowym Sączu*, Nowy Sącz 1927 i reedycja 2001.
- Mađurowicz H. i Podraza A., *Regiony gospodarcze Malopolski zachodniej w drugiej połowie XVIII wieku*, Wrocław 1958.
- Mały słownik języka polskiego*, pod red. E. Sobol, Warszawa 1999.
- Marcinowska M., *Lubomirscy starostowie sądecki i spiscy*, Nowy Sącz 1998.
- Marcinkowska M., *Lubomirscy – starostowie sądecki (XVI –XVIII w.)*, „Rocznik Sądecki”, t. XXVII, 1999, s. 36-47.
- Morawski Szczepny, *Sądeckczyzna*, t. I 1863, t. II 1865.
- Moskal. K., *Zamki w dziejach Polski i Słowacji między Wisłą a Hornadem*, t. I, Nowy Sącz 2004 i t. II, Nowy Sącz 2005.
- Odsiecz wiedeńska 1683. Wystawa jubileuszowa w Zamku Królewskim na Wawelu w trzechsetlecie bitwy. Tło historyczne i materiały źródłowe*, pod red. A. Franaszka i K. Kuczmana, Kraków 1990, t. I.
- Podhorodecki L., *Wiedeń 1983*, Warszawa 2001.
- Ruciński H., *Dzieje polityczne Spiszu do końca XV wieku* w: *Terra Scepusiensis. Stan badań nad dziejami Spiszu*, pod red. R. Gładkiewicz i M Homza, Wrocław-Levoca 2003, s. 275-306.
- Sondel J., *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 2001.
- Spórna M., Wierzbicki P., *Słownik władców Polski i pretendentów do tronu polskiego*, Kraków 2003.
- Števík M., Timková M., *Dejiny hradu Lubovňa*, Stará Lubovňa 2005.
- Šimkovic M., *Hrady a opevnené sídla šľachty na Spiši v stredoveku a na prahu novoveku*, w: *Historia Scepusii. Dzieje Spisza*, t. I, Bratislava-Kraków 2009, s. 450-482.
- Števík M., *Najstarší zachovaný popis hradu Lubovňa z polovice 16. storočia*, w: *K dejinám Podolínc a novovekého Spiša*, Stará Lubovňa 2006, s. 244-264.
- Števík M., *Pámatné tabule spišských starostov Lubomírskych na Lubovnianskom a Podolínskom hrade*, „Almanach Muszyny”, R. 2007, s. 123-129.
- Števík M., Česl. J., *Pokus o rekonštrukciu hradu Lubovňa na základe popisu z roku 1564*, w: *Z Minulosti Starej L'ubovne. Ročenka Spišského Dejepisného Spolku v Levoči*, VII-VIII Ročník 1999/2000, Levoča 2001, s. 51-62.

- Števík M., Česl, J. ml., *Pokus o rekonštrukciu hradu v Podolínci na základe popisu z roku 1765 a jeho porovnanie s popisom z polovice 16. storočia*, w: *K stredovekým dejinám Spiša*. Stará Ľubovňa 2003, s. 135-150.
- Števík M., *Zamek Ľubowla od XIV do XVIII wieku. Rys historyczny*, „Almanach Sądecki”, R. XVIII, Nr 1/2 (66/67), s. 88-102.
- Števík M., *Zamek Ľubowniański*, Stará Ľubovňa 2007.
- Sygański J., *Historia Nowego Sącza od wstąpienia Wazów do pierwszego rozbioru*, t. I - t. III, Lwów 1902.
- Szymański J., *Nauki pomocnicze historii*, Warszawa 2006.
- Tablice historyczne*, oprac. W. Mizerski, Warszawa 1996.
- Terra Scepusiensis. Stan badań nad dziejami Spiszu*, pod red. R. Gładkiewicz i Martin Homza, przy współudziale M. Pułaskiego i Mihala Slivki, Levoča-Wrocław 2003.
- Trajdos T. M., *Dekanat spiski diecezji krakowskiej w świetle wizytacji 1728 roku*, „Nasza Przeszłość”, t. 90, R. 1990, s. 113-156.
- Trawka R., Kmitowie, *Studia kariery politycznej i społecznej w późnośredniowiecznej Polsce*, Kraków 2005.
- Urusk S., Rodzina, *Herbarz szlachty polskiej*, Warszawa 1904, t. I.
- Urządnicy województwa krakowskiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. S. Cynarski i A. Falniowska-Gradowska, pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1990.
- Wierzbiński P., *Sandecjana w zbiorach fototeki i planów Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie*, „Zeszyty sądecko-spiskie”, t. 4, 2009, s. 130-150.
- Wierzbiński P., *Zamek w Czorsztynie – twierdza na Podhalu w świetle lustracji królewskich z lat 1616-1617 i 1627 r.*, „Almanach Nowotarski” R. XIII, 2009, s. 56-58.
- Wierzbiński P., *Zamki Spisza i pogranicza w lustracjach z XVI i XVII wieku w odniesieniu do zapisów średniowiecznych ze szczególnym uwzględnieniem Ľubowli i Podolíńca. Źródła do historii Spisza. Wypis z repertorium Stanisława Kutrzeby z Archiwum Państwowego w Krakowie Oddział na Wawelu*, [w druku].
- Wierzbiński P., *Ziemia sądecka w okresie wojen polsko-tureckich (1683-1699)*, „Rocznik Sądecki” t. XXXIII, 2005, s. 16-40.
- Wierzbowski T., *Vademecum. Podręcznik dla studiów archiwalnych*, Lwów-Warszawa 1926.
- Wojsko, wojna, broń*, pod red. M. Kamlera, Warszawa 2001.
- Wójcik Z., *Jan Sobieski*, Warszawa 1994.
- Znaczenie pergaminów królewskich w historii miasta Piwniczna. Katalog wystawowy*, Piwniczna-Zdrój 2008.
- Znamierowski A., *Herbarz rodowy*, Warszawa 2004.
- Żygułski Z., *Broń w dawnej Polsce na tle uzbrojenia Europy i Bliskiego Wschodu*, Warszawa 1982.

Multimedia

- Słownik języka polskiego*, <http://www.sjp.pl/co/przycie%B6> ; <http://www.sjp.pl/>.
- Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych Władysława Kopalińskiego*, <http://www.slownik-online.pl/kopaliniski/2DB7311B53401B194125659C00020EEF.php>.
- Szarogród, kościół pw. św. Floriana Męczennika* Źródło: Biblioteka Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, rkps 2002, s. 495-509. *Inventarium ecclesiae, supellectilis sacrae, aedificiorum villae Plebanówka*, Objaśnienia archaiczne, <http://szarogrod.pl/parafia/slowka.htm>; <http://szarogrod.pl/parafia/inw.html>.
- J. Bobrowska, *Trakty handlowe w Karpatach*, <http://www.e-gory.pl/index.php/Dawno-temu-w-gorach/Dawno-temu/Trakty-handlowe-w-Karpatach.html>.
- Wierzbiński P., *Sądecko-Spiskie pogranicze historyczny trakt handlowy wiodący doliną rzeki Poprad. Rys Historyczny*, <http://www.trakthistoryczny.sacz.pl/rys-historyczny/>.
- Zamek Czorsztyn, <http://www.zamki.pl/?idzamku=czorsztyn>.

Recenzia

Piotr Wierzbicki sa v posledných rokoch prezentuje bohatou publikačnou činnosťou. Je potešiteľné, že autor venuje veľkú pozornosť publikovaniu prameňov. Ide o mimoriadne záslužnú prácu, keďže uverejňovanie prameňov výrazne posúva naše vedomosti o historickom vývoji. Vo všeobecnosti sa totiž publikuje mnoho prác, ktoré iba pripomínajú známe fakty. Publikovanie prameňov si vyžaduje značnú erudíciu autora, ako aj množstvo času. V príprave fáze vydania prameňov je žiaduce, aby editor konzultoval obsah svojej práce s historickým geografom, pretože mnoho publikovaných pramenných prác obsahuje chybné údaje najmä z hľadiska nesprávnej lokalizácie geografických názvov. Peter Wierzbicki pred vydaním svojej práce konzultoval jej obsah, čím sa podarilo eliminovať uvádzanie chybných údajov najmä z pohľadu lokalizácie geografických názvov.

V úvodnej časti svojej práce autor upriamil svoju pozornosť na priebeh spišsko-sandeckých ciest od 15. storočia do roku 1772. Všimol si vzťah priebehu spojnic medzi Sandeckom a Spišom a budovaním hradov (Ľubovňa, Rytro, Muszyna, Dunajec, Czorsztyn, Nowy Sącz atď.). Upozornil na význam ciest z pohľadu politického i obchodného v jednotlivých storočiach. V závere úvodnej časti definoval rôzne varianty obchodných ciest idúcich cez územie Sandecka a Spiša. V druhej časti prehľadne uviedol najdôležitejšie lustrácie, týkajúce sa Spiša a nachádzajúce sa v Hlavnom archíve starých dokumentov vo Varšave. Tieto obsahujú taktiež opisy dvoch hradov na území spišského starostovstva – Ľubovňa a Podolínek. Sumarizácia jednotlivých prameňov umožní bádateľom zistiť, ktoré z nich neboli dosiaľ využité. Autor uvádza i ďalšie poľské archívy, v ktorých sa nachádzajú pramene k dejinám Spiša. Osobitnú pozornosť venuje oblasti Sandecka, pričom zdôrazňuje blízke zväzky Spiša a Sandecka, napríklad v období, keď pozíciu starostov v oboch spomínaných regiónoch vykonávali Lubomirskí.

Autor zostavil tabuľku na základe Repertoria Stanisława Kutrzebu, pričom sa zamerl na doklady k dejinám Spiša s osobitným dôrazom na Ľubovňu a Podolínek. I v prípade Sandecka zostavil prehľad najdôležitejších lustrácií viažúcich sa k Sandeckému starostovstvu, čo bádateľom umožní dobrú orientáciu vo využiteľnosti jednotlivých prameňov. Autor ďalej upozornil na materiály, týkajúce sa hradov a miest Czorsztyn, Rytro, Nowy Sącz, Stary Sącz, Piwniczna atď. V práci zaznela i opodstatnená otázka, prečo slovenskí autori dosiaľ iba v malej miere využívajú zachované pramene k dejinám Spiša v poľských archívoch.

Najcennejšou časťou Wierzbického práce sú publikované pramene k dejinám Spiša a Sandecka, ako aj hradu Czorsztyn. Prvá tabuľa obsahuje výpisy prameňov týkajúcich sa spišského pohraničia z Repertoria Kutrzebu. Druhá časť anexu obsahuje dosiaľ nevydané inventáre hradov – Ľubovňa, Podolínek, Sandeckého hradu a Czorsztyna. Publikované pramene výrazne prehĺbia poznanie o dejinách a stavebnom vývoji spomínaných fortifikačných objektov. Ich analýza si vyžiada ďalší výskum, ktorý prinesie nové poznatky týkajúce sa dôležitej časti poľsko-slovenského pohraničia. Spracovanie prameňov z oboch častí hranice umožní bádateľom komparáciu získaných poznatkov, čo nie je v odbornej spisbe javom bežným. Zostáva veriť, že Wierzbického práca sa stane inšpiráciou pre ďalších historikov a archivárov, na ktorých stále čaká „odkrývanie“ veľkého množstva archívnych materiálov súvisiacich so Spišom a Sandeckom.

Miroslav Števík

Piotr Wierzbicki

© 2010

Spišsko-sadecká obchodná cesta

**Náčrt zo spišských zdrojov a hradov Ľubovňa, Podolíneec,
Nový Sącz a Czorsztyń.**

Preklad poľského textu: Ivana Záborská

Recenzia: Miroslav Števík

Ilustrácie: © Pavol Mišenko

Vydali: Mesto Stará Ľubovňa, Muzeum Okregowe w Nowym Sączu

Obálka, grafická úprava: ©Eva Burgrová, 2010

Náklad: 3000 ks – nepredajné

(1500 ks v poľskej verzii a 1500 ks v slovenskej verzii)

Tlač: Goldruk – Nowy Sącz

ISBN: 978-80-969934-2-0